

>> **Pars 8** >>**LIBER VIGESIMUS QUINTUS.**

In explicatione capitis XXXIV, a versu 19 ad 30, de reproborum poena occultisque Dei judiciis disseritur.

CAPUT PRIMUM.

1. Error illorum qui in hominibus quod habent, non quod sunt, attendunt.---Ipsa humanae conditionis qualitas indicat quam longe rebus caeteris praestat. Nam collata homini ratio asserit quantum omnia quae vel vita, vel sensu, vel ratione carent, natura rationalis antecedit. Et tamen, quia ab internis atque invisibilibus oculos claudimus, et visibilibus pascimus, plerumque hominem non ex eo quod ipse est, sed ex his quae circa ipsum sunt veneramur. Cumque non intuemur quid ipse sit, sed quid possit in acceptione personarum, non ex personis, sed ex rebus adjacentibus ducimur. Sicque fit ut is quoque apud nos intus in despectionem veniat, qui foris honoratur, quia dum pro his quae circa illum sunt honorabilis habetur, rebus suis in examine nostro postponitur. Sed omnipotens Deus vitam hominum ex sola qualitate interrogat meritorum; et saepe inde plus punit, unde hic majora ad ministerium contulit, Veritate attestante, quae ait: Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo (Luc. XII, 48). Unde bene nunc per Eliu dicitur:

CAPUT II

CAP. XXXIV, VERS. 19.---Qui non accipit personam principum, nec cognovit tyrannum cum disceptaret contra pauperem.

2. Non est acceptio personarum apud Deum.---Potest autem per principem vel tyrannum quisque superbus

intelligi; per pauperem vero humilis designari. Tyrannum ergo disceptantem contra pauperem non cognoscit, quia superbos omnes vitam nunc humilium deprimentes, in iudicio nescire se perhibet, dicens: Nescio vos unde sitis (Luc. XIII, 25). Et quia sic potenter cum vult destruit, sicut cum voluit potenter creavit, apte ratiocinando subjungitur:

IBID.---Opus enim manuum ejus sunt universi.
Atque mox subditur:

CAPUT III

VERS. 20.---Subito morientur, et in media nocte curvabuntur populi, et pertransibunt.

3. Iniquorum omnium mors subita, quia non praevisa.---Quamlibet sero de hac vita tollantur iniqui, subito et repente tolluntur, quia finem suum cogitando praevidere nesciunt. Subitum est homini, quod ante cogitare non potuit. Subito dives ille tultus est, qui horrea quae praeparabat deseruit, et inferni locum quem non praevidebat invenit. Ad aliud exercebat animam per cogitationem, sed ad aliud emisit per sententiam; aliud dum viveret contemplatus est, aliud dum moreretur expertus. Reliquit enim diu tractata temporalia, et inopinata invenit aeterna. Unde ei propter hanc ignorantiam caecitatis suae bene per divinam sententiam dicitur: Hac nocte repetunt animam tuam a te (Luc. XII, 20). In nocte quippe ablata est, quae in obscuritate est cordis amissa. In nocte ablata est, quae considerationis lucem habere noluit, ut quod poterat pati praevideret. Unde bene discipulis futura cogitantibus Paulus apostolus dicit: Vos autem fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei; non sumus noctis neque tenebrarum (I Thess. V, 4). Dies enim exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando stultorum animas futura non

praevidentes ejicit. Unde hic quoque apte subjungitur: Et in media nocte curvabuntur populi, et pertransibunt. In media nocte curvati pertranseunt, qui obscuritate suae negligentiae humiliati rapiuntur. Tunc curvabuntur per sententiam judicis, qui nunc curvari negligunt per humilitatem cordis. Electi autem ne inviti curventur in morte, sponte curvantur in humilitate. Unde sanctae Ecclesiae de conversa prole persecutorum dicitur: Venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te (Isai. LX, 14).

4. Vita hominis post peccatum, transitus est: secus ante peccatum.---Et bene de morientibus populis non ait: Transibunt, sed pertransibunt, quia etiam vivendo temporaliter quotidie ad finem tendimus, et praesentem vitam quasi quamdam viam subigendo transimus. Hoc ipsum enim morituros vivere quasi ad mortem ire est. Et quot dies vitae peragimus, quasi in itinere ad locum propositum tot passibus propinquamus. Ipsa quippe augmenta detrimenta sunt temporum, quia vitae nostrae spatia quanta esse coeperint, incipiunt jam tanta non esse. Primus vero homo ita conditus fuit, ut manente illo decederent tempora, ne cum temporibus ipse transiret. Stabat enim momentis decurrentibus, quia nequaquam ad vitae terminum per dierum incrementa tendebat. Stabat tanto robustius quanto semper stanti arctius inhaerebat. At ubi vetitum contigit, mox offenso creatore coepit ire cum tempore. Statu videlicet immortalitatis amisso, cursus eum mortalitatis absorbit (Genes. III, 4). Et dum juventute ad senium, senio traheretur ad mortem, transeundo didicit stando quid fuit. Cujus nos quia de propagine nascimur, radicis amaritudinem quasi in virgulto retinemus. Nam quia ex illo originem ducimus, ejus cursum nascendo sortimur, ut eo ipso quotidiano momento quo vivimus incessanter a vita transeamus, et vivendi nobis spatium unde crescere creditur, inde decrescat. Quia ergo ad summam moriendi quotidie tendimus per incrementa vivendi, bene de morientibus nequaquam transibunt dicitur, sed pertransibunt, quia

transeunt etiam dum vivunt, sed pertranseunt dum moriuntur: Sequitur.

CAPUT IV

Ibid.---Et auferent violentum absque manu.

5. Iniquos non praevisa Dei manus ad supplicium rapit.---Subaudis divina judicia. Absque manu vero auferent eum qui manu violentus fuit. Absque manu auferent, quia videlicet subito exitu urgente invisibiliter rapitur, qui visibiliter rapiebat. Vidit ipse quos rapuit, sed quis illum in morte rapiat non videt. Absque manu ergo violentus auferitur, quia et raptorem suum non intuetur, et tamen ducitur. Quem tanto sequitur districtior sententia, quanto peccanti ei magna est patientia prorogata, quia divina severitas eo iniquum acrius punit, quo diutius pertulit. Saepe vero evenit, ut dum peccatores superna clementia expectat, in majorem cordis caecitatem prosiliant. Unde scriptum est: An ignoras, quia benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam et cor impenitentem, thesaurizas tibi iram in die irae, et revelationis justi iudicii Dei (Rom. II, 4). Et ecce dum violentus quisque quos valuerit rapit, dum invalidos opprimit, et dum diu omne quod nequiter concupiscit exercet, quia non subito percutitur, sed ejus in finem poena differtur, nequissima ejus actio a Deo videri non creditur. Unde apte postquam ejus narravit interitum, illico de Domino adjungit, dicens:

CAPUT V.

VERS. 21.---Oculi enim ejus super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat.

6. Stulte et impie peccator ex Dei patientia cogitat, sua flagitia aut non videri a Deo, aut approbari. Oculos aperiet poena, quos culpa clausit.---Tunc enim

nequaquam considerare credebatur, quando violentus iste omne malum quod poterat inulte perpetrabat. Aestimabatur Deus injusti acta non cernere, quia differebat juste damnare; et magna ejus patientia quasi quaedam negligentia putabatur. Iniquus quoque ipse toties se in peccatis suis non videri a Deo credidit, quoties inulte peccavit. Cui per quemdam sapientem dicitur: Ne dicas, peccavi, et quid accidit mihi triste (Eccli. V, 4)? Emendare non vult nequitiam, pro qua dignam non pertulit poenam; et quo pie exspectatus est, eo est ad peccandum nequiter instigatus; et patientiae supernae longanimitatem despiciens, unde corrigere culpam suam debuit, inde cumulavit, sicut per eundem Job dicitur: Dedit ei Deus locum poenitentiae, et ille abutitur eo in superbia (Job XXIV, 23). Saepe etiam, quia poenam quam meretur repente non suscipit, hoc ipsum Deo non aestimat displicere quod facit. Eat itaque nunc, et ad quaslibet blasphemias praesumendo prorumpat; voluptatum suarum nequitas impleat, aliena rapiat, innocentium oppressione satietur, et quia necdum percutitur, vias suas a Domino aut non videri aestimet, aut quod pejus est, approbari! Veniet profecto, veniet aeterna et repentina percussio; et tunc cognoscet a Deo cuncta conspici, quando se improvise exitu viderit pro cunctorum retributione damnari. Tunc in poena sua oculos aperiet, quos diu tenuit clausos in culpa. Tunc considerasse omnia verum judicem sentiet, quando malorum suorum meritum jam evadere sentiendo non possit. Iniquus ergo qui diu exspectatus est, idcirco est repente sublatus, quia oculi Domini super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. Ac si diceret: Quia ea quae diu patienter conspiciat, quandoque inulta non deserit. Nam ecce subito violentum rapuit, et mala ejus quae exspectando pertulit animadvertendo resecauit. Nemo igitur dicat humana facta Deum non cernere, cum iniquum quempiam iniquitates suas libere prospicit cumulare. Subito enim tollitur, qui diu toleratur.

7. Gressus hominis quos Deus considerat, qui sint.---
Gressus vero hominum vocat, vel singulas operationes quibus innitimur, vel alternantes motus intimae cogitationis quibus quasi passibus, vel longe a Domino recedimus, vel pie Domino propinquamus. Ad Deum enim quasi tot gressibus mens accedit, quot bonis motibus proficit. Et rursum tot gressibus longe fit, quot malis cogitationibus deterescit. Unde plerumque contingit ut necdum procedat in opere motus mentis, et tamen perfecta jam culpa sit ex ipso reatu cogitationis, sicut scriptum est: Manus in manu non erit innocens malus (Prov. XI, 21). Manus enim manui jungi solet, quando quiescit in otio, et nullus eam usus laboris exercet. Manus ergo in manu non erit innocens malus. Ac si diceret: Et cum manus cessat ab iniquo opere, malus tamen non est innocens per cogitationem. Quia ergo novimus quod districte omnia non solum facta, sed saltem cogitata pensentur, quid faciemus de incesso mali operis, si sic subtiliter Deus judicat gressus cordis? Ecce occulta mentis nostrae itinera nullus hominum videt, et tamen ante Dei oculos tot gressus ponimus quot affectus movemus. Toties ante illum labimur quoties a recto itinere infirme cogitationis pede claudicamus. Nisi enim in conspectu ejus iste assiduus nostrarum mentium lapsus incresceret, per prophetam scilicet non clamaret: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis (Isai. I, 16). Haec nimirum dicens, vim coopertae nostrae malitiae quasi ferre se non posse testatur. Quae cooperta illi esse non potest, quia videlicet importune ejus conspectui ingeritur quidquid a nobis illicitum occulte cogitatur. Omnia enim, sicut scriptum est, nuda et aperta sunt oculis ejus (Hebr. IV, 13). Unde hic quoque apte subjungitur:

CAPUT VI

VERS. 22.---Non sunt tenebrae, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.

8. Nemo iudicio Dei qui nihil aut obliviscitur aut ignorat, absconditur.---Quid per tenebras, nisi ignorantiam, et quid per umbram mortis, nisi oblivionem studuit designare? De quorundam quippe ignorantia dicitur: Tenebris obscuratum habentes intellectum (Ephes. IV, 18). Et rursus de oblivione quae in morte contingit scriptum est: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum (Psal. CXLV, 4). Quia ergo per mortem funditus oblivioni traditur quidquid vivendo cogitatur, quasi quaedam umbra mortis oblivio est. Sicut enim agit mors interveniens non esse quod fuit in vita, ita interveniens agit oblivio non esse quod fuit in memoria. Recte itaque umbra ejus dicitur, quia velut de ipsa exprimitur, dum vim illius sopiendo sensus imitatur. Deus autem quia mala hominum nec cogitata ignorat, nec perpetrata obliviscitur, nisi ab ejus oculis poenitendo deleantur, congrue dictum est: Non sunt tenebrae et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Ac si diceret: Idcirco ejus iudicio nullus absconditur, quia nullatenus potest aut non videre quod facimus, aut oblivisci quod videt.

9. Omnis mutabilitatis Deus est expers. Non homo, non angeli.---Quamvis intelligi tenebrae vel umbra mortis, etiam aliter possunt. Omnis namque immutatio velut quaedam mortis imitatio est. Id enim quod mutat quasi ab eo quod erat interficit, ut desinat esse quod fuit, et incipiat esse quod non fuit. Lumen igitur verum, creator videlicet noster, quia nulla mutabilis vicissitudine tenebrescit, nullis naturae suae defectibus obumbratur, sed ejus esse sine mutabilitate fulgere est, tenebrae vel umbra mortis dicitur ei non inesse. Unde alias scriptum est: Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. I, 17). Et unde rursus Paulus apostolus dicit: Qui solus habet immortalitatem, et lucem habitat inaccessibilem (I Tim. VI, 16). Sed cum cuncti noverimus quod et humana anima et angelici spiritus sint immortales instituti, cur ab Apostolo solus Deus

immortalitatem habere perhibetur, nisi quia solus Deus vere non moritur, qui solus nunquam mutatur?

10. Humana quippe anima in lapsum non caderet, si mutabilis non fuisset; quae a paradisi quoque gaudiis expulsa, si mutabilis non esset, ad vitam nunquam rediret. In hoc ipso vero quod ad vitam redire nititur, defectus suos cogitur alternante semper mutabilitate tolerare. Quia ergo ex nihilo est condita ex se nihilominus infra se tendit, nisi ad boni desiderii statum artificis sui manu teneatur. Ex eo itaque quod creatura est, deorsum ire habet. Virtute namque propria in praeceps posse se ire considerat, sed ad creatorem suum amoris manu se retinet, ne cadat, quousque ad immutabilitatem transeat, et eo vere immortaliter, quo immutabiliter vivat.

11. Ipsi quoque angelici spiritus mutabiles ex natura sunt conditi, quatenus aut sua sponte caderent aut ex arbitrio starent. Sed quia humiliter elegerunt ei inhaerere, a quo creati sunt, hanc ipsam in se mutabilitatem suam standi jam immutabilitate vicerunt: ut hoc ipsum merito transcenderent, quod naturae suae ordine mutabilitati subesse potuissent. Quia ergo solius divinae naturae est umbras ignorantiae mutabilitatisque non perpeti, dicatur recte, Non sunt tenebrae, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Lux enim aeterna, quae Deus est, quanto incommutabiliter fulget, tanto penetrabiliter videt; et neque occulta nescit, quia cuncta penetrat, neque penetrata obliviscitur, quia incommutabilis durat. Proinde quoties indignum aliquid corde concipimus, toties in luce peccamus, quia ipsa nobis et non sibi praesentibus praesto est, et perverse gradientes in ipsam impingimus, a qua per meritum longe sumus. Cum vero nos videri non credimus, in sole clausos oculos tenemus. Illum videlicet nobis abscondimus, non nos illi. Nunc ergo dum possumus, a conspectu aeterni iudicis et male cogitata, et pejus perpetrata deleamus; revocemus ante oculos cordis

quidquid perverse egimus per nequitiam praesumptionis. Nihil sibi nostra blandiatur infirmitas, atque in his quae recolit, semetipsam delicate non palpet, sed quanto sibi mali sit conscia, tanto in se benignius sit severa, proponat contra se futurum iudicium, et quaeque in se sentit districte ferienda per sententiam iudicis, haec in se pie feriat per poenitentiam conversionis. Unde apte postquam violenti hujus poena descripta est, sequitur:

CAPUT VII

VERS. 23.---Neque enim ultra in hominis potestate est ut veniat ad Deum in iudicium.

12. Dei iudicium praevenire debemus nosmetipsos iudicando.---Versus iste tanto majore disputatione indiget, quanto hoc quod dicit, si negligitur, acrius dolet. Hic nimirum non illud iudicium designatur, quod per aeternam retributionem punit, sed quod mente conceptum per conversationem diluit. Ad illud quippe venire non desiderat, quisquis se per illud damnari formidat. Dum ergo dicitur: Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium, profecto ostenditur esse quoddam iudicium quod quandoque etiam a damnatis ac reprobis desideretur. Et quod est illud, nisi hoc, de quo Paulus apostolus dicit: Si nosmetipsos dijudicavimus, non utique iudicemur (I Cor. XI, 31)? et de quo per prophetam dicitur: Non est iudicium in gressibus eorum (Isai. LIX, 8); et de quo David ait: Honor regis iudicium diligit (Psal. XCVIII, 4); videlicet qui jam Deum honorat ex fide, sollicite iudicet quid ei debeat in operatione. Unde rursum scriptum est: Iudicare coram Domino, et exspecta eum (Job. XXXV, 14). Coram Domino scilicet iudicatur, qui corde Dominum conspicit, et actus suos sub ejus praesentia, sollicita inquisitione discernit. Quem tanto quis securius exspectat, quanto quotidie vitam suam suspectus examinat. Qui enim ad extremum ejus iudicium venit, non jam coram illo, sed ab

illo judicatur. De hoc quoque mentis iudicio obliuiscnti animae per prophetam Dominus dicit: Reduc me in memoriam, ut iudicemur simul; narra si quid habes, ut iustificeris (Isai. XLIII, 26).

13. Iudicii hujus ordo. Accusat conscientia, ratio iudicat, timor ligat, dolor cruciat.---Debet enim uniuscujusque mens et causas suas apud Dominum, et causas Domini contra se sollicita inquisitione discutere; debet caute pensare, vel quae ab eo bona perceperit, vel quae mala bonis illius perverse vivendo responderit. Quod electi quidem quotidie facere omnino non cessant. Unde bene Salomon ait: Cogitationes justorum, iudicia (Prov. XII, 5). Accedunt enim ad secretarium iudicis intra sinum cordis: considerant quam districte quandoque feriat qui diu patienter exspectat; metuunt in his quae se egisse meminerunt, et puniunt flendo quod perpetrasse se intelligunt; timent subtilia Dei iudicia, etiam de his quae in semetipsis intelligere fortasse non possunt. Vident enim videri diuinitus quod ipsi in se per humanitatem non vident; conspiciunt districtum iudicem, qui quo tardius venit, eo severius percutit. Sanctorum etiam patrum residere conventum cum eo pariter contemplantur, eorumque vel exempla, vel dicta se contempsisse reprehendunt, atque in hoc secreto interioris iudicii, ipsa mentis suae executione constricti, poenitendo feriunt quod superbiendo commiserunt. Ibi namque adversum se quidque se impugnat, enumerant: ibi ante oculos suos omne quod defleant, coacervant; ibi quidquid per iram districti iudicis decerni possit, intuentur; ibi tot patiuntur supplicia, quot pati timent; nec deest in hoc iudicio mente cencepto omne ministerium, quod punire reos suos plenius debeat. Nam conscientia accusat, ratio iudicat, timor ligat, dolor excruciat. Quod iudicium eo certius punit, quo interius saevit, quia videlicet ab exterioribus non accedit. Unusquisque enim cum causam hujus examinis contra se aggredi coeperit, ipse est actor qui exhibet, ipse reus qui exhibetur; odit se

qualem fuisse se meminit, et ipse qui est, per semetipsum insequitur illum qui fuit, atque ab ipso homine adversus semetipsum fit quaedam rixa in animo, parturiens pacem cum Deo. Hanc cordis rixam Dominus requirebat, cum per prophetam diceret: Attendi et auscultavi, nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat poenitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci (Jerem. VIII, 6)? Ista cordis humani rixa placatus est, cum prophetae suo de Achab rege semetipsum reprehendente loqueretur, dicens: Vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus (III Reg. XXI, 29).

14. Hoc iudicium quod mali declinant, iusti semper exercent, quam utiliter subeamus. Sic a peccati vetustate renovamur.---Quia ergo nunc in potestate est internum mentis nostrae contra nos subire iudicium, recognoscendo accusemus nosmetipsos, et quales fuimus poenitendo torqueamus; non cessemus dum licet iudicare quod fecimus, audiamus caute quod dicitur: Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium. Reproborum namque esse proprium solet, semper prava agere, et nunquam quae egerint retractare. Omne enim quod faciunt caeca mente pertranseunt, factumque suum nisi cum puniti fuerint, non agnoscunt. At contra electorum est actus suos quotidie ab ipso cogitationis fonte discutere, et omne quod turbidum profluit ab intimis exsiccare. Sicut enim non sentimus quomodo crescunt membra, proficit corpus, mutatur species, nigredo capillorum albescit in canis (haec quippe omnia nobis nescientibus aguntur in nobis), ita mens nostra per momenta vivendi ipso curarum usu a semetipsa permutatur, et non agnoscimus, nisi vigilantia custodia ad interiora nostra residentes, proventus nostros quotidie defectusque pensemus. Hoc ipsum enim in hac mortali vita consistere, quasi ad vetustatem ire est, et cum indiscussa mens relinquitur, in quodam senio torporis sopitur, quia sui negligens, propositum robur

insensibiliter perdens, a forma prioris fortitudinis dum nescit senescit. Unde et per prophetam sub Ephraim specie dicitur: Comederunt alieni robur ejus, et nescivit; sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit (Osee II, 9). Cum vero semetipsam quaerit, et subtiliter poenitendo se discutit, ab ipsa hac vetustate sua lota lacrymis et moerore incensa renovatur, et quae jam pene inveterata frixerat, per subministrata interni amoris studia novum calet. Unde Paulus apostolus usu mortalis vitae veterascentes discipulos admonet, dicens: Renovamini spiritu mentis vestrae (Ephes. IV, 23).

15. Ut hoc agamus, nos admonent exempla SS. Patrum et divina praecepta.---Sed ad haec agenda valde exempla patrum et sacri eloquii praecepta nos adjuvant. Si enim sanctorum opera inspicimus, et divinis jussionibus aurem praebemus, alia nos contemplata, alia audita succendunt, et cor nostrum torpore non constringitur, dum imitatione provocatur. Unde bene ad S. Moysen dicitur: Ignis in altari semper ardebit, quem nutrit sacerdos, subjiciens mane lingua per singulos dies (Levit. VI, 12). Altare quippe Dei est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indesinenter ascendere. Cui per singulos dies sacerdos ligna subjiciat, ne extinguatur. Omnis enim Christi fide praeditus membrum utique summi sacerdotis effectus est, sicut cunctis fidelibus Petrus apostolus dicit: Vos autem genus electum, regale sacerdotium (I Pet. II, 9). Et sicut Joannes apostolus dicit: Fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes (Apoc. II, 6). Sacerdos ergo in altari ignem nutriens, quotidie ligna subjiciat, id est fidelis quisque, ne in eo charitatis flamma deficiat, in corde suo tam exempla praecedentium quam sacrae Scripturae testimonia congerere non desistat. Nam quasi quaedam fomenta igni dare est in excitatione charitatis vel exempla patrum vel praecepta dominica ministrare. Quia etenim interna novitas nostra ipsa quotidie hujus vitae conversatione veterascit, ignis iste

adhibitis lignis nutriendus est, ut dum per usum se nostrae vetustatis extenuat, per patrum testimonia et exempla reviviscat. Et bene illic praecipitur ut mane ligna per dies singulos congerantur. Haec quippe non fiunt, nisi cum nox caecitatis exstinguitur. Vel certe quia mane prima pars diei est, postpositis cogitationibus vitae praesentis, hoc primo loco quisque fidelium cogitet, ut quod in se jamjamque quasi deficit, quibus valet nisibus studium charitatis inflammet. Ignis enim iste in altari Domini, id est in corde nostro citius exstinguitur, nisi solerter adhibitis exemplis patrum et dominicis testimoniis reparetur.

16. Ita charitatis igne succensi, holocaustum Deo sumus. Bene autem illic subjungitur: Et imposito holocausto desuper adolebit adipis pacificorum (Levit. VI, 12). Nam quisquis in se ignem hunc charitatis accendit, semetipsum utique holocaustum desuper imponit, quia omne vitium quod in se male vivebat exurit. Cum enim cogitationum suarum interna considerat, et vitam reprobam per immutationis gladium naecat, in ara se sui cordis imposuit, et igne charitatis incendit. De qua hostia pacificorum adipis redolent, quia interna novae charitatis impinguatio pacem inter nos et Deum faciens, odorem de nobis suavissimum reddit. Quia vero eadem charitas in cordibus electorum inexstinguibilis manet, apte illic subditur: Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet de altari (Ibid., 13). Nunquam profecto de altari ignis iste deficiet, quia etiam post hanc vitam eorum mentibus fervor charitatis accrescit. Aeterna quippe contemplatione agitur, ut omnipotens Deus quo magis visus fuerit, eo amplius diligatur.

17. Divinis praeceptis et sanctorum exemplis adjuti, libertatem consequimur.---Quod autem divinis admonitionibus et praecedentium exemplis adjuti de hujus vitae profundo liberamur, bene etiam propheta Jeremia in puteum misso signatum est, qui ut levetur ex

puteo, funes ad eum et panni veteres deponuntur (Jerem. XXXVIII, 11). Quid enim funibus nisi praecepta dominica figurantur? Quae quia nos in mala operatione positos, et convinciunt, et eripiunt, quasi ligant et trahunt, coarctant et levant. Sed ne ligatus his funibus dum trahitur incidatur, simul etiam panni veteres deponuntur, quia ne divina praecepta nos terreant, antiquorum patrum nos exempla confortant, et ex eorum comparatione facere nos posse praesumimus, quod ex nostra imbecillitate formidamus. Si ergo levare de hoc profundo festinamus, ligemur funibus, id est praeceptis dominicis astringamur. Intersint etiam panni veteres, cum quibus melius teneantur funes; id est, praecedentium confortemur exemplis, ne infirmos nos ac timidos praecepta subtilia vulnerent dum levant. Quasi quosdam pannos veteres Paulus apostolus subjungebat, cum levandis discipulis suis praeceptis spiritalibus exempla veterum commodaret, dicens: *Justi ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt* (Hebr. XI, 36). Et paulo post: *Habentes itaque tantam impositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstantes nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen* (Hebr. XII, 1). Et iterum: *Mementote praepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei; quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem* (Hebr. XIII, 7). Superius videlicet, dum spiritalia praecepta loqueretur, quasi funes miserat, postmodum vero memorans exempla majorum, quasi veteres pannos adhibebat.

18. A rebus exterioribus ad cor redeundum.---Excitati ergo tot vocibus praeceptorum, adjuti tot comparationibus exemplorum, ad corda nostra redeamus, discutiamus omne quod agimus, et quidquid in nobis divinae rectitudinis regulam offendit, accusemus, ut apud districtum judicem ipsa nos accusatio excuset. In hoc enim mentis nostrae iudicio tanto citius absolvimur,

quanto nos districtius reos tenemus. Nec ad haec agenda praetermittenda sunt tempora, quibus vacat, quia ad haec agenda post hujus vitae tempora non vacat. Vacue quippe non dicitur: Neque enim ultra in hominis potestate est ut veniat ad Deum in iudicium. Idcirco namque memoramur quod tunc non possumus, ne nunc quod possumus negligamus. Sed ecce negotia occupant quae nobis incessanter apposita a considerandis nobismetipsis mentis nostrae oculum declinant. In istis namque visibilibus quae intuetur cor nostrum extra se spargitur, et quid de se intrinsecus agatur obliviscitur dum extrinsecus occupatur. Divina autem vox terribilibus sententiis suis quasi quibusdam clavis illud pungit ut evigilet, ut homo occulta super se iudicia quae pressus torpore dissimulat, terrore saltem pulsatus expavescat. Ut enim superius diximus, ipso usu vitae veteris mens male assueta deprimitur, et in haec quae spectat exterius quasi dormiens sopitur: quae postquam semel se ad appetenda visibilia foras fudit, a contemplandis invisibilibus intus evanuit. Unde nunc necesse est ut quae per visibilia spargitur de invisibilibus iudiciis feriat; et quia in iis se exterioribus male delectata prostravit, saltem percussa requirat quod deseruit. Ecce autem Scriptura sacra terrore quodam torpente corda transfigit, ne in his inhaereant quae exterius defluunt, sed quae interius aeterna perdiderunt. Indicat quid sententia occulta decernitur, ne immoderate a nobis haec publica cogitentur. Dicit quid super nos agatur de nobis, ut ab hoc publico temporalitatis colligamus oculum cordis ad secretum internae dispositionis. Nam postquam multa narrata sunt de poena malorum, subito infertur occultum iudicium, quod pie super nos justequae disponitur, quomodo alii perdunt quod tenere videbantur, et alii accipiunt quod alii ex meritis perdunt. Ait enim:

CAPUT VIII

VERS. 24. Conteret multos et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis.

19. Alii perdunt quod tenere videbantur, alii prius perditum recipiunt. In exteriora respui reprobationis signum; sicut praedestinationis, ad interiora trahi.---Hoc quotidie agitur. Sed quia adhuc finis partium utrarumque non cernitur, minus timetur. Nunquam enim culpam suam reprobi nisi in poena cognoscunt. Et quia poena differtur, culpa despicitur. Labuntur vero a statu justitiae, et locum vitae, illis cadentibus, alii sortiuntur. Sed eo lapsum suum negligunt, quo interitum qui se in aeternum maneat non attendunt. Si enim ad illud quod illic passuri sunt oculos suos mitterent, hoc quod hic faciunt timerent. Cunctis autem liquet quod in illa extrema requisitione examen publicum facturus est omnipotens Deus, ut alios ad tormenta deserat, alios ad participationem regni coelestis admittat. Sed hoc nunc secreto iudicio quotidie agitur, quod tunc publico demonstratur. Nam juste ac misericorditer singulorum corda vel examinans, vel disponens, alios in exteriora respuit, alios ad ea quae sunt intrinsecus trahit; hos accendit interna appetere, illos pro voluptatibus suis deserit exteriora cogitare; horum mentem ad superna erigit, illorum superbiam in infimis desideriis mergit. Aliena autem corda humanis oculis clausa sunt, et nescitur qui repellitur, quia penetrari nequeunt quae ab unoquoque cogitantur. Nam saepe corde perverso necdum processit usque ad effectum operis deliberatio cogitationis, et adhuc fortasse per habitum intus astringitur, qui jam mente foris vagatur. Sed talis quilibet iste tunc ante oculos interni iudicis cecidit, cum ab appetendis interioribus per desiderium exivit. Nonnunquam vero alii post malae operationis usum ad spem coelestem subito amore reviviscunt; et qui in perversa actione se sparserant, ad sinum internae retractationis semetipsos increpando recolligunt. Hos adhuc respicientes homines quales dudum in opere noverant, tales putant. At contra illi per districtae

considerationis examen vitam suam qualem fuisse recolunt insequuntur, sciturque quid fuerint, sed quid jam coeperint esse nescitur. In hoc ergo utroque genere hominum saepe contingit ut et ii qui videntur stare humano iudicio jam in conspectu aeterni iudicis jaceant; et qui adhuc coram hominibus jacent, jam in conspectu aeterni iudicis stent. Quis enim hominum aestimare potuisset Judam vivendi sortem etiam post ministerium apostolatus amittere (Luc. XXIII, 40)? Et quis e contra latronem crederet causam vitae etiam in ipso articulo mortis invenire? Occultus autem iudex praesidens, et utrorumque corda discernens, alterum pie statuit, alterum juste confregit. Illum districte exterius repulit, hunc introrsus misericorditer traxit. Unde bene etiam per prophetam casuros alios passionis suae tempore atque alios resurrecturos annuntians, ait: Potum meum cum fletu temperabam (Psal. CI, 10). Potus quippe ab exterioribus interius trahitur, fletus autem ab interioribus exterius emanat. Potum ergo Domino cum fletu temperare est alios ab exterioribus introrsus trahere, alios ab interioribus in exteriora reprobare. Conteret ergo multos et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis.

20. Reprobatio prius intus agitur, et postea extrinsecus ostenditur. Electorum numerus certus et definitus.---Sicut autem superius diximus, haec contritio prius intus agitur, ut post extrinsecus ostendatur. Hac contritione nonnunquam adhuc quorundam exteriora quasi sana sunt, sed jam interiora putruerunt. Scriptum namque est: Ante ruinam exaltatur cor (Prov. XVI, 18). Ibi ergo feriuntur, ubi superbiunt. Unde scriptum est: Contrivi cor eorum fornicans et recedens a me (Ezech. VI, 9). Interius enim fornicari est exterius vetitis delectari. Magna autem contritio cordis est haec eadem elatio superbientis. Eo quippe ipso ab integritate salutis corrui, quo jactantia cujuslibet virtutis intumescit. Superbientes enim Deum despiciunt, et relicta creatoris sui gloria, propriam quaerunt. Quibus jam hoc ipsum cecidisse est,

amissa superioris sui potentia, in se venisse. Conteruntur etiam, quia, relictis coelestibus, terram quaerunt. Quae autem major poterit esse contritio quam deserto creatore creaturam quaerere; desertis supernis gaudiis, infimis rebus inhiare? Unde bene per Prophetam dicitur: Humiliat autem peccatores usque ad terram (Psal. CXLVI, 6). Amissis enim coelestibus, terrenum est omne quod sitiunt; et dum plus videri conantur, minus est quod appetunt. De quibus recte per Jeremiam dictum est: Recedentes a te, in terra scribentur (Jerem. XVII, 13). At contra de electis dicitur: Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in coelis (Luc. X, 20). Ista ergo contritio prius serpit in mente, ut postmodum procedat in opere; prius fundamenta cogitationis concutit, ut postmodum fabricam operationis allidat. Unde summa est cura satagendum ut illic vitetur ubi oritur. Scriptum namque est: Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit (Prov. IV, 23). Et rursum scriptum est: Ex corde exeunt cogitationes malae (Matth. XV, 18). Intus ergo vigilandum est ne mens dum extollitur cadat. Intus servemus omne quod foris agimus. Si enim semel medullam cordis elationis putredo consumpserit, citius corrumpit cortex vacua externae visionis. Notandum vero est quia dum aliis cadentibus ad standum alii solidari perhibentur, electorum numerus certus et definitus ostenditur. Unde etiam Philadelpiae Ecclesiae per angelum dicitur: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam (Apoc. III, 11).

21. Doctrina Ecclesiae de praedestinatione et reprobatione spem nutrit humilium, et elationem superbiorum premit. Innumerabiles sunt reprobi.---Hac ergo sententia, qua narratur aliorum erigi, aliorum autem vita confringi, et spes nutritur humilium, et elatio premitur superbiorum, dum et illi bona possunt amittere de quibus superbiunt, et isti ea percipere quae quia non habebant contemnantur. Formidemus igitur in his quae accepimus, nec eos qui illa necdum assecuti sunt desperemus. Quid enim sumus hodie novimus, quid autem post paululum

possimus esse nescimus. Hi vero quos fortasse despiciamus, et tarde possunt incipere, et tamen vitam nostram ferventioribus studiis anteire. Timendum itaque est ne etiam nobis cadentibus surgat, qui a nobis stantibus irridetur; quamvis stare jam non novit, qui non stantem novit irridere. Hunc autem supernorum judiciorum metum Paulus apostolus discipulorum cordibus incutiens, ait: Qui se existimat stare, videat ne cadat (I Cor. X, 12). Quod autem dicens: Conterit multos, illico adjunxit, Innumerabiles, vel multitudinem exprimere studuit reproborum, quae humanae rationis numerum transit; vel certe indicare voluit quod omnes qui pereunt intra electorum numerum non habentur, ut eo sint innumerabiles, quo extra numerum currunt. Unde Propheta intuens tantos hoc Ecclesiae tempore specie tenus credere, quantos nimirum certum est electorum numerum summamque transire, ait: Multiplicati sunt super numerum (Psal. XXXIX, 6). Ac si diceret: multis Ecclesiam intransibus, etiam hi ad fidem specie tenus veniunt qui a numero regni coelestis excluduntur, quia electorum summam sua videlicet multiplicitate transcendunt. Unde et per Jeremiam prophetam dicitur: Aedificabitur civitas Domino a turre Ananehel usque ad portam anguli, et exhibit ultra normam mensurae (Jerem. XXXI, 38). Civitatem quippe esse Domini sanctam Ecclesiam nullus ignorat. Ananehel vero Dei gratia interpretatur. In angulo autem duplex paries jungitur. Civitas ergo Domini a turre Ananehel usque ad portam anguli aedificari perhibetur, quia sancta Ecclesia a celsitudine supernae gratiae inchoans, usque ad ingressum susceptionemque construitur utrorumque populorum, Judaici videlicet atque gentilis. Sed quia in ea crescente multitudine etiam reprobi colliguntur, apte subditur: Et exhibit ultra normam mensurae, quia usque ad eos quoque extenditur, qui normam justitiae transeuntes, intra mensurae coelestis numerum non sunt. Unde per Isaiam quoque eidem Ecclesiae dicitur: Ad dexteram enim et ad laevam dilataberis, et semen tuum gentes

haereditabit (Isai. LIV, 3). In tanta quippe multitudine gentium ad dexteram extenditur, dum quosdam justificandos suscipit. Ad laevam quoque dilatatur, dum ad se quosdam etiam in iniquitate permansuros admittit. Propter hanc multitudinem, quae extra electorum numerum jacet, in Evangelio Dominus dicit: Multi sunt vocati, pauci vero electi (Matth. XX, 16). Sed quia hoc quod electis aliis alii conteruntur, de merito patientis est, non de iniquitate punientis: Non enim iniquus Deus, qui infert iram, apte subjungitur (Rom. III, 5).

CAPUT IX

VERS. 25.---Novit enim opera eorum, et idcirco inducet noctem, et conterentur.

22. Deus peccatorem aliquando punit excaecatione.--
-Sciendum summopere est quod iniquus quisque duobus modis in nocte conteritur, vel cum exterioris poenae tribulatione percutitur, vel cum occulta sententia interius caecatur. In nocte corruit, cum per extremum iudicium vivendi lumen in perpetuum amittit. Unde scriptum est: Ligat eum manus et pedes, et mittite eum in tenebras exteriores (Matth. XXII, 13). Tunc enim coactus in tenebras exteriores mittitur, quia nunc in interioribus excaecatur voluntarie. Rursum in nocte iniquus conteritur, cum peccatorum praecedentium confusione damnatus, veritatis lumen non invenit, et quid deinceps agere debeat non agnoscit. Omne quippe peccatum, quod tamen citius poenitendo non tergitur, aut peccatum est et causa peccati, aut peccatum et poena peccati. Peccatum namque quod poenitentia non diluit ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Unde fit ut non solum peccatum sit, sed peccatum et causa peccati. Ex illo quippe vitio culpa subsequens oritur, ex quo caecata mens ducitur ut pejus ex alio ligetur. Sed peccatum quod ex peccato oritur, non jam peccatum tantummodo, sed peccatum est et poena peccati, quia justo iudicio omnipotens Deus cor peccantis

obnubilat, ut praecedentis peccati merito etiam in aliis cadat. Quem enim liberare noluit, deserendo percussit. Non ergo immerito poena peccati dicitur, quod justa desuper irrogata caecitate, ex praecedentis peccati ultione perpetratur. Quod videlicet agitur dispositione superius ordinata, sed inferius iniquitate confusa, ut et praecedens culpa sit causa subsequenter, et rursum culpa subsequens sit poena praecedentis. Quod bene in infidelibus et lubricis Paulus quasi quoddam semen erroris aspexerat, cum dicebat: Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis (Rom. I, 21). Sed quod ex hujus erroris semine pullulavit, illico adjungit, dicens: Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis (Ibid., 24). Quia enim cognoscentes Deum peccatum superbiae intelligendo commiserunt, caecantur etiam ne intelligant quod committunt. Et qui intelligentiam suam sequi nolunt in peccato et causa peccati, et ipsum lumen intelligentiae perdunt in peccato et poena peccati. Prioris ergo peccati merito peccatorum subsequenter fovea tegitur, ut qui malum sciens perpetratur, deinceps juste in aliis etiam nesciens cadat.

23. Culpa culpis puniuntur, ut ex vitiorum incremento supplicia augeantur.---Hoc quippe agitur, ut culpa culpis feriantur, quatenus supplicia fiant peccantium ipsa incrementa vitiorum. Nam quia omnipotens Deus ad poenitentiam tempus indulget, quod tamen humana malitia ad usum suae iniquitatis intorquet, nimirum justo Dei judicio augeri culpa permittitur, ut ad feriendum altius quandoque cumuletur. Hinc enim rursum de quibusdam Paulus apostolus dicit: Ut impleant peccata sua semper (I Thess. II, 16). Hinc voce angeli ad Joannem dicitur: Qui nocet, noceat adhuc; et qui in sordibus est, sordescat adhuc (Apoc. XXII, 11). Hinc David ait: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, ut non

intrent in justitiam tuam (Psal. LXVIII, 28). Hinc rursus de Domino ab eodem Psalmista dicitur: Immissiones per angelos malos viam fecit semitae irae suae (Psal. LXXVII, 49). Cor quippe Dominus prioribus meritis aggravatum juste permittit etiam subsequentibus malignorum spirituum persuasionibus falli, quod cum digne in culpa trahitur, reatus ejus in poena cumulatur. Unde et irae suae Dominus viam de semita fecisse perhibetur. Latiores enim est via quam semita. Ex semita vero irae suae viam facere est irae causas districte judicando dilatari, ut qui illuminati agere recte noluerunt, juste caecati adhuc faciant, unde amplius puniri mereantur. Hinc per Moysen dicitur: Nondum completa sunt peccata Amorrhaeorum (Genes. XV, 16). Hinc per eundem Moysen Dominus dicit: Ex vinea enim Sodomorum vitis eorum, et propago eorum ex Gomorra (Deut. XXXII, 32). Uva eorum uva fellis, et botrus amaritudinis in ipsis. Furor draconum vinum eorum, et furor aspidum insanabilis. Nonne haec omnia congregata sunt apud me, et signata in thesauris meis? In die ultionis reddam eis (Ibid., 33, 34). Quam multa eorum mala narravit, et tamen illico adjungit: In tempore quo lapsus fuerit pes eorum (Ibid., 35). Ecce atrocissima illorum facinora describuntur, et tamen ad ultionis diem adhuc subsequens lapsus aspicitur, quo eorum culpa cumulentur. Habent jam quidem unde feriri mereantur; sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescere, ut peccantes possit atrocior poena cruciari. Jam meretur supplicium peccatum et causa peccati; sed exspectatur adhuc, ut augmentum supplicii subroget peccatum, et poena peccati.

24. Idem peccatum aliquando poena est et causa peccati. Deus excaecat a caecitate non liberando.--- Plerumque vero unum atque idem peccatum, et peccatum est ut et poena et causa peccati. Quod melius ostendemus si res ipsas ad medium deducamus. Effrenata enim ventris ingluvies in fervorem luxuriae plenitudinem carnis instigat. Perpetrata autem luxuria saepe aut

perjurio, aut homicidio tegitur, ne humanarum legum ultione puniatur. Ponamus ergo ante oculos quod quidam voracitatis sibi frena laxavit, qua voracitate superatus adulterii facinus admisit; deprehensus autem in adulterio, latenter virum adulterae, ne ad iudicium traheretur, occidit. Hoc itaque adulterium, inter voracitatem et homicidium positum, de illa videlicet nascens, hoc generans, peccatum est et poena et causa peccati. Peccatum profecto est per semetipsum; poena vero peccati est, quia culpam voracitatis auxit; causa autem peccati est, quia subsequens etiam homicidium genuit. Unum ergo idemque peccatum est et poena praecedentis, et causa culpae subsequentis, quia et transacta dum exaggerat damnat, et adhuc sequentia quae damnari debeant seminat. Igitur quia peccatis praecedentibus caecatur oculus cordis, ipsa caecitas quae peccantis animum ex anteactae culpae damnatione confundit merito nox vocatur, quia per hanc ab oculis delinquentis lumen veritatis absconditur. Bene itaque dicitur: Novit enim opera eorum, et idcirco inducet noctem, et conterentur, quia, ut saepe dictum est, praecedentia nimirum mala faciunt, ut ad peccandum iterum tenebris subsequentibus involvantur, ut eo jam lumen iustitiae videre non possint, quo illud et quando poterant videre noluerunt. Inducere autem noctem Dominus dicitur, non quod ipse tenebras inferat, sed quod obscura corda peccantium misericorditer non illustret, ut hoc ipsum in nocte caecasse sit a caecitatis tenebris liberare noluisse. Sequitur:

CAPUT X

VERS. 26.---Quasi impios percussit eos in loco videntium.

25. In Ecclesiae sinu inique viventes, divina ultio quasi impios percutit. Quasi quid significat in Scripturis. Ecclesia locus est videntium.---In Scriptura sacra quasi

aliquando pro similitudine, aliquando pro veritate poni consuevit. Pro similitudine enim quasi ponitur, sicut Apostolus dicit: Quasi tristes, semper autem gaudentes (II Cor. VI, 10). Pro veritate vero ponitur, sicut Joannes ait: Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre (Joan. I, 14). Hoc autem loco nihil differt utrum pro similitudine an pro veritate sit positum, quia quolibet dicatur ordine, aperte prava malorum vita signatur. Impios vero Scriptura sacra proprie infideles appellat. Hac namque distantia peccatores ab impiis discernuntur, quia cum omnis impius sit peccator, non tamen omnis peccator est impius. Peccator enim dici etiam qui in fide pius est potest. Unde Joannes ait: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus (I Joan. I, 8). Impius vero proprie dicitur qui a religionis pietate separatur. De talibus enim propheta ait: Non resurgent impii in iudicio (Psal. I, 5). Locus autem videntium sancta Ecclesia vocatur. In ipsa enim recte consistitur, ut lumen verum, quod Deus est, videatur. Unde ad Moysen dicitur: Est locus penes me, et stabis supra petram cum transeat mea majestas (Exod. XXXIII, 21). Et post paululum: Auferam manum meam et videbis posteriora mea (Ibid., 23). Per locum quippe Ecclesia, per petram Dominus, per S. Moysen vero multitudo plebis Israeliticae figuratur, quae Domino in terra praedicante non credidit. Ipsa ergo in petra stetit, terga Domini transeuntis aspiciens, quia videlicet post passionem ascensionemque dominicam, intra sanctam Ecclesiam deducta, fidem Christi percipere meruit; et cujus praesentiam non vidit, ejus posteriora cognovit. Dicatur ergo de his, quos intra sanctam Ecclesiam divina ultio invenit in iniquitatibus perdurantes, dicatur de his quorum vitam Paulus apostolus notat, Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. I, 16): Quasi impios percussit eos in loco videntium. Ibi quippe stabant, ubi Deum videre videbantur. Ibi tenebras dilexerunt, ubi lumen veritatis aspicitur. Et quamvis apertos habuerunt oculos in fide, tenuerunt tamen eos clausos in opere. Unde bene et de Judaea dicitur:

Speculatores ejus caeci (Isai. LVI, 10), quia videlicet non videbant opere quod professione cernebant. Unde etiam de Balaam scriptum est: Qui cadens apertos habet oculos (Num. XXIV, 16). Cadens quippe in opere apertos tenuit oculos in contemplatione. Ita ergo hi etiam oculos aperientes in fide, et non videntes in opere, intra Ecclesiam positi pia specie, extra Ecclesiam inventi sunt impia conversatione. De quibus alias bene scriptum est: Vidi impios sepultos, qui cum adviverent, in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi justorum operum (Eccle. VIII, 10).

26. Multos falsos Christianos Ecclesiae pax abscondit. Quidam ex professione Christianae religionis gloriam quaerunt.---Multos enim peste propriae pravitatis obsessos sub Christiano nomine ipsa tranquillitas ecclesiasticae pacis abscondit. Quos tamen si levis persecutionis aura pulsaverit, mox extra aream velut paleas tollit. Quidam vero idcirco Christianitatis vocatione signantur, quia Christi nomine sublimiter exaltato, pene omnes jam videri fideles aspiciunt; et pro eo quod hoc vocari alios cernunt, ipsi non videri fideles erubescunt, sed esse negligunt quod dici gloriantur. Rem enim virtutis intimae ad decorem sumunt visionis externae; et qui ante supernum judicem nudi conscientiae infidelitate consistunt, ante humanos oculos professione sancta verbo tenus palliantur.

27. Fideles qui nequiter vivunt saepe divino judicio fidei jacturam faciunt. Multi in domo fidei, sine fide moriuntur. Iis vero fidelium societas in supplicii cumulum cedit.---Nonnulli autem fidem medullitus tenent, sed vivere fideliter nullatenus curant. Insequuntur enim moribus quod credulitate venerantur. Quibus divino judicio saepe contingit ut per hoc quod nequiter vivunt, et illud perdant quod salubriter credunt. Incessanter namque se pravis actionibus polluunt, et super hoc vindictam justii retribui posse diffidunt; et saepe

cum bene vivere negligunt, etiam persequente nullo usque ad perfidiam dilabuntur. Nam qui imminere districtum iudicium non credunt, qui inulte se peccare suspicantur, quod pacto vel esse vel dici fideles possunt? Fidem quippe perdidisse, est incorrectis malis operibus digna supplicia reddi posse non credere. Quia ergo digna fidei opera servare contemnunt, etiam fidem perdunt, quam tenere videbantur. Super quos bene per Prophetam sub Jerusalem specie inimicorum destruentium verba memorantur, a quibus scilicet dicitur: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea (Psal. CXXXVI, 7). Paulus quippe ait: Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus (I Cor. III, 11). Inimici ergo destruentes usque ad fundamentum Jerusalem exinaniunt, quando perversi spiritus a corde fidelium, destructo prius aedificio boni operis, soliditatem quoque exhauriunt religionis. Sicut enim supra fundamentum fabrica, sic super fidem opera construuntur. Usque ad fundamentum ergo exinanisse est everso bene vivendi opere etiam robur fidei dissipasse. Hinc etiam ad Judaeam per Jeremiam dicitur: Filii quoque Mempheos et Taphneos constupraverunt te usque ad verticem (Jerem. II, 16). Usque ad verticem quippe constuprari est post malae operationis usum etiam in ipsa fidei sublimitate corrumpi. Cum enim nequissimi spiritus uniuscujusque animam in pravis operibus involvunt, sed integritatem fidei vitare non possunt, quasi adhuc inferiora membra polluunt, sed ad verticem non pertingunt. Quisquis autem in fide corrumpitur, jam usque ad verticem constupratur. Malignus enim spiritus quasi ab inferioribus membris usque ad summa pertingit, quando activam vitam polluens, castam celsitudinem fidei diffidentiae morbo corrumpit. Quia igitur cuncta haec humanis oculis absconsa sunt, sed divinis obtutibus patent, et multi in hac domo fidei sine fide moriuntur, dicatur recte: Quasi impios percussit eos in loco videntium. Pios enim se in Ecclesia hominibus ostendunt; sed quia divina iudicia latere non possunt quasi impii

feriuntur. Quibus hoc magis ad supplicii cumulum crescit, quod unusquisque eorum in Ecclesia fidelibus admistus veritatem fidei sciendo contemnit; atque eo gravior ultio sequitur, quo per exempla rectorum etiam bene vivendi eos scientia comitatur. Quot enim eis modo recti ac fideles fratres ostenduntur, tot in venturo iudicio testibus impugnantur. Sciunt ergo quod sequi negligunt. Unde et apte subjungitur:

CAPUT XI

VERS. 27.--- Qui quasi de industria recesserunt ab eo.

28. Peccatum aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio, quod gravius, perpetratur. Aliud bonum non facere, aliud nec amare, aliud odisse.---Sciendum quippe est quod peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate aut studio perpetratur. Et gravius quidem infirmitate quam ignorantia, sed multo gravius studio quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccaverat, cum dicebat: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate (I Tim. I, 13). Petrus vero infirmitate peccavit, quando in eo omne robur fidei quod Domino perhibuit una vox puellae concussit, et Deum quem corde tenuit voce denegavit (Luc. XXII, 57). Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantiae eo facilius tergitur, quo non studio perpetratur, Paulus quae ignoravit sciendo correxit, et Petrus motam et quasi arescentem jam radicem fidei lacrymis rigando solidavit. Ex industria vero peccaverant ii de quibus ipse magister dicebat: Si non venissem et locutus fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo (Joan. XV, 22). Et paulo post: Et viderunt, et oderunt me et Patrem meum (Ibid., 24). Aliud est enim bona non facere, aliud bonorum odisse doctorem; sicut aliud est praecipitatione, aliud deliberatione peccare. Saepe enim peccatum

praecipitatione, committitur, quod tamen consilio et deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerumque solet accidere amare bonum, sed implere non posse. Ex studio vero peccare est bonum nec facere nec amare. Sicut ergo nonnunquam gravius est peccatum diligere, quam perpetrare, ita nequius est odisse justitiam quam non fecisse. Sunt ergo nonnulli in Ecclesia qui non solum bona non faciunt, sed etiam persequuntur; et quae ipsi facere negligunt, etiam in aliis detestantur. Horum peccatum scilicet non ex infirmitate vel ignorantia, sed ex solo studio perpetratur, quia videlicet si vellent implere bona, nec tamen possent, ea quae in se negligunt saltem in aliis amarent. Si enim ea ipsi vel solo voto appeterent, facta ab aliis non odissent; sed quia bona eadem audiendo cognoscunt, vivendo despiciunt, animadvertendo persequuntur, recte dicitur: Qui ex industria recesserunt ab eo. Unde et apte subjungitur:

CAPUT XII

IBID.---Et omnes vias ejus intelligere noluerunt.

29. Quam graviter delinquant, qui sua ignorantia impunitatem peccandi quaerunt. Aliud est nescisse, aliud scire noluisse.---Non enim ait: Infirmitate non intelligunt, sed, intelligere noluerunt, quia saepe quae facere despiciunt, etiam scire contemnunt. Quia enim scriptum est: Servus nesciens voluntatem domini sui, et faciens digna plagis, vapulabit paucis; et servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens juxta eam, plagis vapulabit multis (Luc. XII, 47); impunitatem peccandi existimant remedium nesciendi. Qui nimirum sola superbiae caligine tenebescunt, atque ideo non discernunt quia aliud est nescisse, aliud scire noluisse. Nescire enim ignorantia est; scire noluisse, superbia. Et tanto magis excusationem non possunt habere quia nesciant, quanto magis eis etiam nolentibus opponitur quod cognoscant. Unde per Salomonem dicitur: Nunquid

non sapientia clamat, et prudentia dat vocem suam, in summis excelsisque verticibus super viam in mediis stans semitis (Prov. VIII, 1)? Transire fortasse per viam vitae temporalis cum ejus ignorantia poteramus, si haec eadem sapientia in semitae angulis constitisset.

30. Viae divinae sapientiae per Incarnationem omnibus patent. Vias Dei intelligere, quid sit. Lumen intelligentiae humilitas aperit, superbia claudit.--- Investiganda fuerat, si occultari voluisset. Sed postquam incarnationis suae mysteria publice ostendit, postquam humilitatis exempla superbientibus praebuit, semetipsam nobis quasi transeuntibus in mediis semitis fixit, ut videlicet in eam, quam quaerere nolumus, impingamus; et quam transeuntes videre negligimus, tangamus offendentes. Dicatur itaque: Et omnes vias ejus intelligere noluerunt. Via quippe est incarnatae sapientiae omnis actio quam temporaliter gessit. Viae ejus sunt vivendi ordines, quos ad se venientibus stravit. Tot itaque ad se venientibus vias praebuit, quot bene vivendi exempla monstravit. Humilitatis ejus vias Propheta aspexerat, cum suspirabat, dicens: In mandatis tuis me exercebo, et considerabo vias tuas (Psal. CXVIII, 15). Hinc rursus de unoquoque justo dicitur qui curat ut per dominica exempla gradiatur: A Domino gressus hominis diriguntur, et viam ejus cupit nimis (Psal. XXXVI, 23). Quia ergo superbi quique humiliatis dominicae facta contemnunt, recte dicitur: Vias ejus intelligere noluerunt. Viae enim istae visione despectae sunt, sed intellectu reverendae. Aliud quippe est in eis quod cernitur, aliud quod exspectatur. Quid enim in hac vita aliud quam dejectionem, sputa, ludibria, mortemque intuentium oculis ostendit? Sed per haec infima transitur ad summa, per haec dedecora quae praecedunt aeterna nobis et gloriosa pollicentur. Viderunt ergo superbi vias Dei, sed intelligere noluerunt, quia dum abjecta quae in se illae ostendunt despiciunt, perdiderunt isti sublimia quae promittunt. Vias itaque Dei intelligere est et humiliter

tolerare transitoria, et perseveranter exspectare mansura, ut exemplo Domini coaeterna quaeratur gloria opprobriis temporalibus comparata, et non quod hic quisque tolerat, sed in id quod exspectat intendat. Ad haec ergo superbi clausos oculos tenuerunt, quia dum in gloria praesentis vitae superbiunt, humilitatis Dominicae celsitudinem non viderunt. Lumen enim intelligentiae humilitas aperit, superbia abscondit. Nam secretum quoddam pietatis est, et tanto minus ad illud animus pervenit, quanto magis intumescit, quia eo ipso foras repellitur, quo insanius afflatur. Sequitur:

CAPUT XIII

VERS. 28.---Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum.

31. Clamor pauperum ad Deum quando perveniat. Fictus est pastor qui praedicatione neglecta, curis saecularibus occupatur. Confessionis necessitas.---Cum enim isti superbiunt, clamant ad Deum hi qui ab ipsis superbientibus opprimuntur. Vel certe idcirco dicitur quod ad Deum fecerunt clamorem pauperum pervenire, quia istis cadentibus, in eorum locum pauperes, id est spiritu humiles subrogantur. Et quia hoc eorum casu factum est, ipsi fecisse referuntur, eo videlicet locutionis genere, quo pugnare castra dicimus, quia pugnatur ex illis. Vel certe quia cuncta quae superius dicta sunt referri etiam ad rectores Ecclesiasticos possunt, qui relicto praedicationis studio, sub occasione regiminis, terrenis negotiis involvuntur, apte subjungitur: Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum; quia nimirum dum ipsi curis saecularibus occupati praedicationis officium deserunt, gregem subditum in querelarum prorumpere clamorem compellunt, ut quasi jure unusquisque subjectus de vita ficti pastoris immurmuret, cur teneat magistri locum, qui non exercet officium. Quamvis fortasse melius per tumorem potentium

superbia Judaeorum, et per clamorem pauperum desideria gentium figurantur, sicut, attestante Veritate, per epulantem splendide divitem Judaicus populus designatur; copiam scilicet legis non ad necessitatem salutis, sed ad pompam elationis assumens, atque in praeceptorum verbis non semetipsum ordinate reficiens, sed jactanter ostendens; et per vulneratum Lazarum, qui interpretatur adjutus, forma populi gentilis exprimitur, quem divinum adjutorium tanto magis erigit, quanto minus de suarum virium facultate confidit. Qui pauper et plenus vulneribus esse describitur, quia gentilitas corde humilis peccatorum suorum aperuit confessiones. Nam sicut in vulnere ab internis trahitur virus in cute, ita in confessione peccati, dum in publicum secreta panduntur, quasi mali humores a visceribus intimis foras prorumpunt. Illis ergo peccantibus, pauperum clamor auditur, quia dum Judaei contra Deum superbiunt, ad Deum vota gentilium pervenerunt. Unde et mox haec ipsa immensa ac profunda judicia perhorrescens, non ea curat ratione discutere, sed admiratione venerari, atque ait:

CAPUT XIV

VERS. 29.---Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum?

32. Cur unus vocetur et trahatur, alter repellatur, nemo discutiat.---Nemo ergo discutiat cur, stante Judaico populo, dudum in infidelitate gentilitas jacuit; et cur, ad finem gentilitate surgente, judaicum populum infidelitatis culpa prostravit. Nemo discutiat cur alius trahatur ex dono, alius repellatur ex merito. Si enim gentilitatem miraris assumptam, Ipso concedente pacem, quis est qui condemnet? Si Judaeam obstupescis perditam, ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum? Itaque consilium summae et occultae virtutis satisfactio fit apertae rationis. Unde et in

Evangelio Dominus, cum de hujus rei causa loqueretur, ait: Confiteor tibi, Pater Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita, pater (Matth. XI, 25). Atque mox tanquam rationem quamdam absconsionis ac revelationis adjungens, ait: Quia sic fuit placitum ante te. Quibus nimirum verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere discutere superna consilia de aliorum vocatione, aliorum vero repulsione praesumamus. Cum enim intulisset utrumque, non mox rationem reddidit, sed sic Deo placitum dixit, hoc videlicet ostendens, quia injustum esse non potest quod placuit justo. Unde et in vinea laborantibus mercedem reddens, cum quosdam operarios inaequales in opere aequaret in praemio, et plus in mercede quaereret qui labori amplius insudasset, ait: Nonne ex denario convenisti mecum? Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi; an non licet mihi quod volo facere (Matth. XX, 13)? In cunctis ergo quae exterius disponuntur, aperta causa rationis est occultae justitiae voluntatis. Dicatur itaque: Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum? Et quia sic minima sicut maxima, sic singula Deus judicat sicut cuncta, apte subjungitur:

CAPUT XV

IBID.---Et super gentem, et super omnes homines.

33. Deus minimis providet ut maximis; et singulis ut universis.---Ac si aperte admoneamur intendere, quia hoc iudicium, quod super unam gentem describitur, etiam super omnes homines invisibili examinatione celebratur, ut alius eligatur, alius repellatur occulte, sed nullus injuste. Hoc ergo quod in maximis fieri cernimus, etiam in nobis singulis caute timeamus. Sic enim intenduntur divina iudicia super unam animam, sicut super unam urbem; sic super unam urbem, sicut super unam gentem;

sic super unam gentem, sicut super universam generis humani multitudinem; quia et sic intendit Dominus singulis, ac si vacet a cunctis; et sic simul intendit omnibus, ac si vacet a singulis. Qui enim omnia administrando implet, regit implendo; nec universis deest, cum disponit unum; nec uni deest, cum disponit universos, cuncta scilicet naturae suae potentia quietus operatur. Quid ergo mirum quia non angustatur intentus, qui operatur quietus? Dicatur itaque quia hoc subtile iudicium exercet et super gentem, et super omnes homines. Quia igitur de specie transivit ad genus, nunc de genere se convertit ad speciem, et quid Judaea proprie mereatur, ostendit dicens:

CAPUT XVI

VERS. 30.---Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.

34. Qui malis praelatis subjacent, id suae culpae tribuant. Propter peccata populorum regnaturus est Antichristus.---Verum namque regem super se Judaea regnare noluit, et idcirco exigentibus meritis hypocritam accepit, sicut ipsa quoque Veritas in Evangelio dicit: Ego veni in nomine Patris mei, et non accepistis me; si alius venerit in nomine suo, illum accipietis (Joan. V, 43). Et sicut Paulus ait: Pro eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio (II Thess. II, 10). In eo ergo quod dicitur: Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi, potest ipsum omnium hypocritarum caput Antichristus designari. Seductor quippe ille tunc sanctitatem simulat, ut ad iniquitatem trahat. Sed propter peccata populi regnare permittitur, quia nimirum tunc ipsi sub illius regimine praeordinantur, qui ejus dominio digni ante saecula praesciuntur, qui peccatis subsequentibus exigunt, ut sub illo iudicii praecurrentibus disponantur. Quod ergo tunc Antichristus

super impios regnat, non est ex injustitia judicantis, sed ex culpa patientis; quamvis plerique et principatum illius non viderunt, et tamen ejus principatui peccatorum suorum conditione deserviunt, quia et quem dominantem sibi minime conspiciunt, eum proculdubio perverse vivendo venerantur. An non ejus membra sunt, qui per affectatae sanctitatis speciem appetunt videri quod non sunt? Ille namque principaliter hypocrisim sumit, qui cum sit damnatus homo, et nequam spiritus, Deum se esse mentitur. Sed proculdubio ex ejus nunc corpore prodeunt, qui iniquitates suas sub tegmine sacri honoris abscondunt, ut professione videri appetant, quod esse operibus recusant. Quia enim scriptum est: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati, quanto nunc liberius peragunt perversa quae volunt, tanto ejus servitio obnixius obligantur (Joan. VIII, 34). Sed nullus, qui talem rectorem patitur, cum quem patitur accuset, quia nimirum sui fuit meriti perversi rectoris subjacere ditioni. Culpam ergo proprii magis, accuset operis quam injustitiam gubernantis. Scriptum namque est: Dabo tibi reges in furore meo (Osee XIII, 11). Quid ergo illos nobis praeesse despiciamus, quorum super nos regimina ex Domini furore suscipimus? Si igitur irascente Deo secundum nostra merita rectores accipimus, in illorum actione colligimus, quid ex nostra aestimatione pensemus. Quamvis plerumque et electi subjaceant reprobis. Unde et diu David Saulem pertulit (I Reg. XVIII, 11); sed subsequente culpa adulterii proditur, quia dignus tunc fuit qui tanta praepositi asperitate premeretur.

35. Ob delicta gregis aliquando bonus pastor pervertitur.---Sic ergo secundum merita subditorum tribuuntur personae regentium, ut saepe qui videntur boni, accepto mox regimine permutentur; sicut Scriptura sacra de eodem Saule intulit, quia cor cum dignitate mutavit. Unde scriptum est: Cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel (I Reg. XV, 17). Sic pro qualitatibus subditorum disponuntur acta

regentium, ut saepe pro malo gregis etiam vere boni delinquat vita pastoris. Ille enim, Deo attestante, laudatus, ille supernorum mysteriorum conscius David propheta, tumore repentinae elationis inflatus, populum numerando peccavit, et tamen vindictam populus, David peccante, suscepit (II Reg. XXIV, 9). Cur hoc? quia videlicet secundum meritum plebium disponuntur corda rectorum. Justus vero iudex peccantis vitium ex ipsorum animadversione corripuit, ex quorum causa peccavit. Sed quia ipse scilicet sua voluntate superbiens, a culpa alienus non fuit, vindictam culpae etiam ipse suscepit. Nam ira saeviens, quae corporaliter populum perculit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostravit. Certum vero est quod ita sibi invicem et rectorum merita connectantur et plebium, ut saepe ex culpa pastorum deterior fiat vita plebium, et saepe ex plebium merito mutetur vita pastorum.

36. Subditi praelatos etiam malos tolerant, si salva fide possint. Humilitas recti magistra.---Sed quia rectores habent iudicem suum, magna cautela subditorum est non temere vitam iudicare regentium. Neque enim frustra per semetipsum Dominus aes nummulariorum fudit, et cathedras vendentium columbas evertit (Matth. XXI, 21); nimirum significans quia per magistros quidem vitam iudicat plebium, sed per semetipsum facta examinat magistrorum. Quamvis etiam subditorum vitia, quae a magistris modo vel dissimulantur iudicari, vel nequeunt, ejus procul dubio iudicio reservantur. Igitur dum salva fide res agitur, virtutis est meritum, si quidquid prioris est toleratur. Debet tamen humiliter suggeri, si fortasse valeat quod displicet emendari. Sed curandum summopere est ne in superbiam transeat iustitiae inordinata defensio, ne dum rectitudo incaute diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur; ne eum sibi praeesse quisque despiciat, quem fortasse contingit ut in aliqua actione reprehendat. Contra hunc tumorem superbiae, subditorum mens ad custodiam humilitatis

edomatur, si infirmitas propria incessanter attenditur. Nam vires nostras veraciter examinare negligimus; et quia de nobis fortiora credimus, idcirco eos qui nobis praelati sunt districte judicamus. Quo enim nosmetipsos minus agnoscimus, eo illos quos reprehendere nitimur plus videmus. Singula haec mala sunt, quae saepe a subditis in praelatos, saepe a praelatis in subditos committuntur, quia et omnes subditos hi qui praesunt minus quam ipsi sunt sapientes arbitrantur, et rursum qui subjecti sunt rectorum suorum actiones judicant, et si ipsos regimen habere contingeret, se potuisse agere melius putant. Unde plerumque fit ut et rectores minus prudenter ea quae agenda sunt videant, quia eorum oculos ipsa nebula elationis obscurat; et nonnunquam is qui subjectus est hoc cum praelatus fuerit faciat, quod dudum fieri subjectus arguebat; et pro eo quod illa quae judicaverat perpetrat, saltem quia judicavit erubescat. Igitur sicut praelatis curandum est ne eorum corda aestimatione singularis sapientiae locus superior extollat, ita subjectis providendum est ne sibi rectorum facta displiceant.

37. Pastores mali honorandi, non imitandi.---Si autem magistrorum vita jure reprehenditur, oportet ut eos subditi, etiam cum displicent, venerentur. Sed hoc est solerter intuendum, ne aut quem venerari necesse est, imitari appetas, aut quem imitari despicias, venerari contemnas. Subtilis etenim via tenenda est rectitudinis et humilitatis, ut sic reprehensibilia magistrorum facta displiceant, quatenus subditorum mens a servanda magisterii reverentia non recedat. Quod bene in Noe debriato exprimitur, cujus nudata verecundiora boni filii aversi veniendo texerunt (Genes. IX, 21). Aversari quippe dicimur quod reprobamus. Quid est ergo quod filii verecunda patris superjecto dorsis pallio aversi venientes operiunt, nisi quod bonis subditis sic praepositorum suorum mala displicent, ut tamen haec ab aliis occultent?

Operimentum aversi deferunt, quia judicantes factum, et venerantes magisterium, nolunt videre quod tegunt.

38. Pastores temporalibus vacantes contemnere, est Deum accusare. Potestas regiminis ministrari non potest sine studio curae temporalis.---Sunt vero nonnulli qui si parum quid de spiritali conversatione inchoant, cum rectores suos temporalia agere et terrena considerant, mox ordinem supernae dispositionis accusant, quod nequaquam bene ad regendum praelati sint, per quos conversationis infimae exempla monstrantur. Sed hi nimirum dum temperare se a rectorum suorum reprehensione negligunt, culpae suae exigentibus meritis, usque ad reprehensionem conditoris excedunt: cujus profecto dispensatio inde ab humilibus rectior agnoscitur, unde ab elatis non recta judicatur. Quia enim potestas regiminis ministrari non potest sine studio curae temporalis, aliquando omnipotens Deus mira dispensatione pietatis, ut tenerae spiritalium mentes a terrena cura disjunctae sint, onus regiminis duris ac laboriosis cordibus injungit, ut tanto illae ab hoc mundo securius lateant, quanto haec in terrenis sollicitudinibus libenter elaborant. In exhibitione quippe suscepti oneris pro ipsis quoque utilitatibus subditorum durae viae sunt mundanae servitutis.

39. Quantum debeamus iis qui a temporalium cura, ipsis vacando, nos liberant.---Et saepe, ut dictum est, misericors Deus quo suos tenere diligit, eo illos sollicite ab externis actionibus abscondit. Nam et plerumque paterfamilias ad eum laborem servos dirigit, a quo subtiles filios suspendit; et inde filii sine vexatione decori sunt, unde servi in pulvere foedantur. Quod quam recte in Ecclesia divinitus agitur, ipsa tabernaculi constructione signatur. Ad Moysen quippe divina voce praecipitur ut ad tegenda interiora sancta sanctorum ex bysso, cocco atque hyacintho vela texantur, jussumque est ut ad protegendum tabernaculum, vela cilicina et pelles

extenderet, quae nimirum vel pluvias, vel ventos, vel pulverem tolerarent (Exod. XXVI, 1). Quid ergo per pelles et cilicia, quibus tabernaculum tegitur, nisi grossas hominum mentes accipimus, quae aliquando in Ecclesia occulto Dei iudicio, quamvis durae sint, praeferuntur? Quae quia servire curis temporalibus non timent, oportet ut tentationum ventos et pluvias de hujus mundi contrarietatibus portent. Quid vero per hyacinthum, coccum, byssumque signatur, nisi sanctorum vita tenera, sed clara? Quae dum caute in tabernaculo sub ciliciis et pellibus absconditur, sua ei integra pulchritudo servatur. Ut enim in interioribus tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruscet, hyacinthus caeruleo colore resplendeat, desuper pelles et cilicia imbres, ventos et pulverem portant. Qui igitur magnis virtutibus in sanctae Ecclesiae sinu proficiunt, praepositorum suorum vitam despiciere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident, quia hoc quod ipsi securi intima penetrant, ex illorum adjumento est qui contra procellas hujus saeculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluvia tangeret? Aut quid fulgoris atque claritatis coccus vel hyacinthus ostenderet, si haec susceptus pulvis foedaret? Sit ergo desuper textura cilicii fortis ad pulverem, sit inferius color hyacinthinus aptus ad decorem. Ornent Ecclesiam qui solis rebus spiritalibus vacant, tegant Ecclesiam, quos et labor rerum corporalium non gravat. Nequaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra Ecclesiam sanctam jam spiritaliter fulget. Si enim tu secure interius ut coccus rutilas, cilicium quo protegeris cur accusas?

40. Prava praelatorum exempla Deus ordinat in poenam superbiorum subditorum. Dum maledicere videntur prophetae, praedicunt.---Sed a quibusdam quaeritur quia dum saltem pro utilitate subditorum rectores nimium temporalibus curis inserviunt, plerique in Ecclesia eorum exemplo deterescunt. Quod verum valde

esse quis abneget, cum curari a pastoribus terrena quam coelestia sollicitius videt? Sed neque haec injusta sunt, si, ut superius diximus, res praesidentium juxta subditorum merita disponuntur. Occulte namque et sponte perpetratae culpa exigunt ut prava et a pastoribus exempla praebeantur, quatenus justo judicio is qui de via Dei superbus exorbitat, in via qua graditur etiam per ducatum pastoris offendat. Unde per prophetam quoque praenuntiantis studio dicitur, non maledicentis voto: Obscurentur oculi eorum, ne videant, et dorsum eorum semper incurva (Psal. LXVIII, 24). Ac si dicat: Qui humanae vitae actionibus quasi praevidendis itineribus praesunt, veritatis lucem non habeant, ut et qui sequuntur subditi, iniquitatum suarum oneribus incurvati, omnem statum rectitudinis amittant. Quod factum procul dubio in Judaea novimus, cum in ipso nostri Redemptoris adventu pharisaeorum turba atque sacerdotum a vero lumine mentis oculos clausit, et per praepositorum exempla gradiens in infidelitatis tenebris populus erravit.

41. Quo sensu Deus faciat regnare hypocritam.---Sed quaeri rationabiliter potest quomodo hoc in loco dicitur quod regnare hypocritam Dominus facit, cum de hac re specialiter per prophetam conqueritur, dicens: Ipse regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et non cognovi (Osae. VIII, 4). Quis enim recte sentiens dicat quia facit Dominus quod minime cognoscit? Sed quia scire Dei approbare est, nescire reprobare; unde quibusdam quos reprobat dicit: Nescio vos unde sitis, discedite a me omnes operarii iniquitatis (Luc. XIII, 25); et aliquando facere Dei est id quod fieri prohibet, irascendo permittere; unde et regis Aegypti cor se obdurare asseruit (Exod. IV, 21), quia videlicet obdurari permisit; miro modo hypocritas Dominus et regnare facit et nescit: facit sinendo, nescit reprobando. Unde necesse est ut ad omne quod in hac vita concupiscitur prius voluntas interna requiratur. Quam cum humani cordis auris percipere appetit, sciat quia haec non verbis, sed rebus sonat.

Locus ergo regiminis cum regendus offertur, in se prius necesse est ut quisque discutiat, si loco vita congruit, si ab honore actio non dissentit, ne justus omnium rector eo post in tribulatione preces non audiat, quod ipsa quoque ejus, de quo tribulatio oritur, exordia honoris ignorat.

LIBER VIGESIMUS SEXTUS.

Exponit sanctus Doctor septem ultimos versus cap. XXXIV, et caput XXXV ex integro, cum uno et viginti prioribus versibus cap. XXXVI. Ubi latissime in sensus tum allegoricos tum morales excurrit.

CAPUT PRIMUM.

1. Fictae ac verae humilitatis indicia.---In locutionibus suis hoc arrogantes viri habere inter alia proprium solent, quod ab auditoribus suis ne quid fortasse inordinatum dixerint tunc requirunt, cum se laudabiliter aliquid dixisse cognoscunt. Haec videlicet faciunt, non quod de dictis suis ambigant, sed quod ab audientium judicio favores quaerant. Nam inveniri facile poterit quo animo percunctantur, si quisquam cum eorum bona laudat, etiam mala reprehendat. Certum quippe est quia sicut inflantur laudibus, ita correptionibus inflammantur; et cum a quolibet se vel juste reprehendi conspiciunt, mox in malis suis fomitem defensionis exquirunt. Quomodo ergo de bonis suis humiliter ambigunt, qui mala sua defendere etiam perverse moliuntur? Ille est enim vere humilis in bonis, qui non est defensor in malis. Nam qui de malis suis arguitur, et contra verba arguentis accenditur, quando de bonis suis quasi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri. Eliu itaque vitam arrogantium signans, postquam multa interna et sublimia intulit, ecce in verbis formam humilitatis assumit, et aequitate proposita, sub quadam discipulatus imagine beatum Job alloquitur dicens:

CAPUT II.

CAP. XXXIV, VERS. 31, 32.--- Quia ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me; si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.

3. Humilitatis larva cito abjicitur.---Sicut saepe contingit ut bona loquantur et mali, multa Eliu fortia paulo superius se dixisse meminerat, et securus idcirco ne fortasse erraverit requirebat. Neque enim requireret, si se errasse credidisset. Est namque, ut dixi, propria arrogantium fraus ut tunc de errore requirere studeant, quando se noverint non errasse. Qui rursus requirere vel argui de errore despiciunt, si quando se errasse veraciter praecognoscunt. Non enim esse, sed videri humiles appetunt; et tunc requirendo speciem humilitatis assumunt, quando de ipsa magis requisitione laudantur. Sed quia omnino difficile est ut elatio quae regnat in corde non erumpat in voce; auditores arrogantium si eorum paulisper taciti exspectant atque considerant, citius corda illorum subsequencia verba manifestant. Diu quippe morari non possunt in ipsa humilitatis imagine, quam specie tenus sumunt. Superbis enim mentibus humilitas alta est, et cum ejus formam conscendere ambiunt, lassatis animi gressibus quasi a clivosis atque asperis itineribus dilabuntur. Alienum est scilicet quod videri appetunt, et idcirco ejus imagini diu inhaerere nequaquam possunt. Grave pondus aestimant, cum eam saltem specie tenus portant, et quousque hanc abjiciant, vim quamdam in corde patiuntur, quia videlicet elationis usui male dominantis deserviunt, atque ejus imperio semetipsos quales sint prodere compelluntur, ne diu possint videri quod non sunt. Unde Eliu quoque postquam de errore doceri se petiit, postquam iniquitatem non se ultra locuturum promisit, subito ab humilitatis specie ad verba tumidae causationis exsilivit. Nam subdidit, dicens:

CAPUT III

VERS. 33.---Nunquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi?

3. Sancti humanum iudicium non metuunt, sed divinum, ad quod etiam provocare simulant mali.---Ac si diceret: Ego coram Domino rationes positurus sum cur modo iniquitas mea a te reprehenditur, quae constat quod in iudicio a te non requiratur. Recti viri cum injuste ab hominibus impetuntur, ad supernum iudicium recurrunt. Unde et ab eodem beato Job dicitur: Ecce in coelo testis meus, et conscius meus in excelsis (Job. XVI, 19). Et quia ei placere summopere cupiunt, ejus solius testimonium requirunt. Perversi quoque, quia justorum vitam deserunt, sed nonnunquam eloquia sequuntur, cum de suis male gestis increpantur, hoc assumunt in argumentum defensionis, quod justis proferunt in testimonium puritatis. Unde eis et consuetudo jam facta est, ut si quis eos de factis suis arguat, Dei magis iudicium quam hominum quaerant. A Deo enim et cum se damnandos noverint, iudicari non metuunt, et iudicari ab hominibus erubescunt. Proponunt ergo majus quod non metuunt, ut hoc minus declinare valeant quod erubescunt. Scriptum quippe est: Unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo (Rom. XIV, 12). Quia ergo tunc damnatio uniuscujusque manifesta est, exinde modo iniqui colligunt, ut etiam perversa uniuscujusque actio sit segura; ne modo eam quilibet justus arguendo discutiat, a qua constat quod in iudicio alienus existat. At contra piorum conscientiae grande sibi conferri praemium credunt, cum de quibusdam modo suis actionibus illicitis arguuntur. Proponunt etenim ante oculos cordis quia districtum Dei iudicium tanto verius tunc super eos mitigabitur, quanto nunc acrius arguente homine praevenitur; et temporalem iram super se lucrum computant, per quam se aeternam posse evadere non ignorant. Eliu ergo typum cunctorum arrogantium tenens,

et magis eligens aeterna invectione percuti, quam temporaliter increpari, dicat: Nunquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? Quia vero esse culpabiliores solent hi qui loqui in contentione inchoant, quam qui respondent, subdidit, dicens:

CAPUT IV

IBID.---Tu enim coepisti loqui, et non ego.

4. Frustra se innocentes putant, qui pulsati dura respondent.---Eo se innocentem credidit, quo pulsatus erupit; nimirum nesciens quia innocentia non tempore defenditur, sed ratione. Quid enim ejus defensionibus adminiculatur, quod etsi tacenti nullaintulit, recte tamen inchoanti prava respondit? Postquam vero in verbis elationis ostenditur, ecce iterum sub requisitionis velamine palliatur, atque infert, dicens:

IBID.---Quod si quid melius nosti, loquere.

Quamvis dum non ait: Quia melius nosti, sed, Si quid melius nosti, loquere, nimis hoc ipsum superbisse est, de melioris scientia dubitasse. Hoc tamen, quod beato Job locum loquendi tribuit, humilitatem se exhibuisse indicavit. Sed, sicut supra dictum est, quia in actione arrogantium omne quod superducto sermone tegitur, prorumpente rursum intentione elationis aperitur, citius Eliu innotuit qua mente beatum Job loqui postulavit. Nam sequitur:

CAPUT V

VERS. 34, 35.---Viri intelligentes loquantur mihi, et vir sapiens audiat me. Job autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam.

5. Mentiri non licet humilitatis gratia.---Ecce dum quasi humiliter beato Job loqui tribuit, quid intrinsecus gestaret ostendit, dicens: Viri intelligentes loquantur mihi; dedignatus videlicet si beatus Job loqui praesumeret, qui quasi ejus intelligere verba non posset. Et quia non solum ad loquendum, sed etiam ad audiendum, beatum Job indignum fuisse judicavit, illico adjunxit: Vir sapiens audiat me. Ac si diceret: Huic loqui injuste conceditur, qui etiam audire verba sapientium non meretur. Atque mox aperte, quam despecta de illo sentiat, manifestat, dicens: Job autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam. Sine disciplina locutum beatum Job credit, quia justum se in suis operibus fuisse memoravit. Verum fortasse Eliu diceret, si ea quae beatus Job de seipso narraverat, non de illo haec eadem ipse disciplinae auctor existimasset. Innocenter enim Job se asseruit flagellatum, quem Deus etiam perhibuit frustra percussum (Job. II, 3). Quid ergo vox percussi superbum sonuit, quae a sententia ferientis nullatenus discrepavit? Incaute sunt humiles, qui se mendacio illaqueant, dum arrogantiam vitant; imo mentiendo superbiunt, quia contra veritatem se erigunt quam relinquunt. Qui enim, necessitate cogente, vera de se bona loquitur, tanto magis humilitati jungitur, quanto et veritati sociatur. An Paulus humilis non fuit, quando aemulatione veritatis contra falsos apostolos tot de se discipulis fortia gesta narravit (I Tim. II, 7; Act. XX, 18, 19) Qui nimirum veritati inimicus existeret, si abscondendo virtutes proprias, praedicatores errorum praevalere permisisset.

Sed quia arrogantes viri in eo quod bonorum dicta superbe examinant, verborum magis superficiem quam rerum ordinem pensant, Eliu beati Job sententias disciplinam credit non sonasse. Quia vero saepe asperitas superbiorum usque ad duritiam maledictionis extenditur, illico contra beatum Job, quasi ad Deum faciens verba, subjungit:

CAPUT VI

VERS. 36.---Pater mi, probetur Job usque ad finem.

6. Superbi afflictis compati nesciunt. In correptione sic tumentia premenda sunt, ut cruenta foveantur.---Ecce hoc quod de arrogantiae tumore conceperat in verbis etiam maledictionis exaltat. Sed fortasse benevolae vim probationis optaret, si stetisse eum in probatione judicasset. Ut ergo aperte malitia ejus crudelitatis appareat, probari eum adhuc per flagella deprecatur, quem inter flagella lapsum fuisse jam queritur. Praemisit quod sensit, ut apertius cognosci debeat quod optavit. Adhuc feriri postulat quem jam peccasse sub manu ferientis accusat. Propria haec arrogantium vota sunt, ut vitam dolentium examinari acrius deprecentur, quia quanto sibimetipsis justiores sunt, tanto alienis doloribus duriores existunt. Nesciunt enim in se passionem alienae infirmitatis trahere, et sicut suae, ita etiam proximi imbecillitati misereri. Quia enim de se alta sentiunt, idcirco humilibus nullatenus condescendunt. Eliu beatum Job pro culpa percussum credit, atque ideo exhibenda ei pietatis viscera nec inter tot dolores aestimavit. Viri autem veraciter sancti cum flagellari quempiam etiam pro culpa cognoscunt, etsi quaedam ejus inordinata corripunt, ad quaedam tamen dolentia compatiuntur; et sic sciunt tumentia premere, ut sciant etiam cruenta refovere, quatenus in eis cum dura emolliuntur, infirma roborentur. At contra arrogantes viri quia charitatis viscera non habent, non solum non compatiuntur etiam justis dolentibus, sed eos insuper sub specie justae increpationis affligunt; et vel si qua in eis sunt parva mala exaggerant, vel ea quae vere bona sunt male apud se interpretando commutant.

7. Sancti doctores delinquentium vitia exaggerare solent. Quid sit cordis parietem fodere.---Quamvis etiam casti doctores saepe exaggerare soleant delinquentium

vitia, et ex quibusdam signis publicis occulta rimari, ut possint ex minimis majora cognoscere. Unde ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, fode parietem (Ezech. VIII, 8). Ubi mox subdidit: Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum, et dixit ad me: Ingredere, et vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi; et ecce omnis similitudo reptilium, et animalium abominatio, et universa idola domus Israel depicta erant in pariete (Ibid., IX, 10). Per Ezechielem quippe praepositorum persona signatur, per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere, nisi asperis correptionibus duritiam cordis aperire? Quem cum perfodisset, apparuit ostium, quia cum cordis duritia asperis correptionibus aperitur, quasi quaedam janua ostenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationum interiora videantur. Unde et bene illic sequitur: Et dixit ad me: Ingredere, et vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Quasi ingreditur ut abominationes aspiciat, qui discussis quibusdam signis exterius apparentibus, ita corda subditorum penetrat, ut cuncta ei quae illici e cogitantur innotescant. Unde et subdidit: Et ingressus vidi; et ecce omnis similitudo reptilium, et animalium abominatio. In reptilibus, cogitationes omnino terrenae signantur; in animalibus vero, jam quidem aliquantulum a terra suspensae, sed adhuc terrenae mercedis praemia requirentes. Nam reptilia toto ex corpore terrae inhaerent; animalia autem ventre a terra suspensa sunt, appetitu tamen gulae ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intra parietem, quando cogitationes volvuntur in mente quae a terrenis desideriis nunquam levantur. Animalia quoque sunt intra parietem, quando et si qua jam justa, si qua honesta cogitantur, appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deserviunt; et per semetipsa quidem jam quasi a terra suspensa sunt, sed adhuc per ambitum quasi per gulae desiderium sese ad ima submittunt. Unde et bene subditur: Et universa idola domus Israel depicta erant in pariete. Scriptum quippe est: Et avaritia, quae est idolorum servitus (Coloss.

III, 5). Recte ergo post animalia idola describuntur, quia etsi honesta actione quasi a terra se erigunt, ambitione tamen inhonesta semetipsos ad terram deponunt. Bene autem dicitur: Depicta erant, quia dum exteriorum rerum intrinsecus species attrahuntur, in corde quasi depingitur quidquid fictis imaginibus cogitatur.

8. Rectoris animarum in scrutandis cordis piaculis pia severitas. Qui a correptione cessat, damnari metuat.--- Notandum itaque est quia prius foramen in pariete, ac deinde ostium cernitur, et tunc demum occulta abominatio demonstratur, quia nimirum uniuscujusque peccati prius signa forinsecus, deinde janua apertae iniquitatis ostenditur, et tunc demum omne malum quod intus latet aperitur. Idcirco ergo solent etiam sancti doctores graviter minuta discutere, ut ab extremis exterioribus ad occulta possint majora pervenire. Verba asperae increpationis movent, ut spinas mortiferae cogitationis eradicent; et haec cum agunt, charitatis amore saeviunt, non inflatione elationis intumescunt. Mori enim pro ipsis parati sunt, quos quasi usque ad mortem saevientes affligunt. Servant in cogitatione quod diligunt, sumunt in specie quod persequuntur. Bona praedicantes insinuant, mala autem caventes praenuntiant, non ut Eliu desiderantes exorant. Erga commissos sibi ita nonnunquam in correptione fervent, ac si de tranquillitate nihil habeant; sed ita in dilectione tranquilli sunt, ac si nullus eos fervor accendat. Valde enim metuunt ne si a pravorum correptione cessaverint, ipsi pro eorum damnatione puniantur; et cum ad verba invectionis inflammantur, inviti quidem ad haec veniunt, sed tamen haec defensionem sibi apud districtum judicem praeparant.

9. Corripiendorum et erudiendorum ad poenitentiam et pietatem delinquentium ordo.---Unde et eidem rursus Ezechieli dicitur: Fili hominis, sume tibi laterem, et pones eum coram te, et describes in eo civitatem Jerusalem, et

ordinabis adversus eam obsidionem, et aedificabis munitiones, et comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, et pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream, et pones eam murum ferreum inter te et inter civitatem (Ezech. IV, 1, seq.). Cujus enim Ezechiel nisi magistrorum speciem tenet? cui dicitur: Sume tibi laterem, et pones eum coram te, et describes in eo civitatem Jerusalem. Doctores quippe sancti sibi laterem sumunt, quando terrenum cor auditorum ut doceant apprehendunt. Quem laterem coram se ponunt, quia tota illud sollicitudinis intentione custodiunt. In quo et civitatem Jerusalem jubentur describere, quia praedicando terrenis cordibus curant summopere quanta sit supernae pacis visio demonstrare. Cui bene etiam dicitur: Et ordinabis adversus eam obsidionem, et aedificabis munitiones. Sancti enim praedicatores obsidionem circa laterem in quo Jerusalem civitas descripta est ordinant, quando terrenae menti, sed jam supernam patriam requirenti, quanta eam in hujus vitae tempore vitiorum impugnet adversitas demonstrant. Cum enim unumquodque peccatum quomodo menti insidietur ostenditur, quasi obsidio circa Jerusalem civitatem voce praedicatoris ordinatur. Sed quia non solum insinuant quomodo mentem insidiantia vitia expugnent, sed etiam quomodo custoditae virtutes roborent, recte subjungitur: Et aedificabis munitiones. Munitiones quippe sanctus praedicator aedificat, quando quae virtutes quibus vitiis obviant, insinuare non cessat. Et quia virtutibus crescentibus plerumque bella tentationis augentur, recte adhuc additur: Et comportabis aggerem; et dabis contra eam castra, et pones arietes in gyro. Aggerem namque comportat, quando praedicator quisque molem crescentis tentationis indicat. Et contra Jerusalem castra erigit, quando rectae intentioni audientium hostis callidi circumventiones quasi incomprehensibiles insidias praedicit. Atque in gyro arietes ponit, quando tentationum aculeos in hac vita nos undique circumdantes, et virtutum murum perforantes innotescit.

10. Quis et quantus zelus ad id necessarius.---Ubi bene additur: Et tu sume tibi sartaginem ferream, et pones eam murum ferreum inter te et inter civitatem (Ezech. IV, 3). Per sartaginem namque frixura, per ferrum vero fortitudo ostenditur. Quid autem ita magistri atque doctoris mentem quam zelus Domini frigit et excruciat? Unde et Paulus hujus sartaginis incendebatur frixura, cum diceret: Quis infirmatur, et ego non infirmor? et quis scandalizatur, et ego non uror (II Cor. XI, 29) Et quia quisquis zelo Dei contra peccantes accenditur, forti in perpetuum custodia munitur, ne ex neglecta praedicationis et regiminis cura damnetur, recte dicitur: Pones eam murum ferreum inter te et inter civitatem (Ezech. IV, 3). Sartago enim ferrea murus ferreus inter prophetam et civitatem ponitur, quia cum nunc fortem zelum doctores exhibent, eundem zelum postmodum inter se et auditores suos fortem munitionem tenent, ne tunc ad vindictam destituti sint, si nunc fuerint in correptione dissoluti. Hanc sartaginem propheta idem, ut inter se et auditores suos murum sumeret, audiebat, cum ei divina vox praemitteret, dicens: Si tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua, et a via sua impia, ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti (Ezech. III, 19). Hanc sartaginem inter se et discipulos murum Paulus posuerat, cum dicebat: Mundus sum a sanguine omnium vestrum; non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis (Act. XX, 26). Nunc ergo doctores necesse est ut appetant zeli ardoribus frigi, ne cogantur post de torpore negligentiae igne gehennae cruciari.

11. Qua discretione exercendus. Ex occulto odio non prodeat.---Sed aliud est quod injustis et subditis, aliud quod justis et non subditis debemus. Ad illorum nos correptionem atque custodiam reddendarum rationum debet timor accendere; ad istorum vero venerationem ipsa considerata aequitas inclinare. Sed arrogantes viri, quia hujus formam discretionis ignorant, hoc justis et non

subditis exhibent, quod a bonis praedicatoribus fieri et injustis et subditis vident. Qui cum ad fervorem invectionis injuste prosiliunt, etiam per verba maledictionis excedunt. Quia enim nequaquam proximos sicut se diligunt, proximis optare non desinunt quod ipsi sibimet evenire pertimescunt. Unde Eliu occultum odium in manifestatione maledictionis exsudans, ait: Pater mi, probetur Job usque ad finem, ne desinas ab homine iniquitatis. Hominem iniquitatis vocat, quem Deus justum prae omnibus superna attestazione denuntiat. Et quia multa adhuc sub hac indiscretione subjuncta sunt, breviter ea aestimo transcurrenda. Dicta enim quae gravitate carent, intenta expositione non indigent. Sequitur:

CAPUT VII

VERS. 37.---Qui addidit super peccata sua blasphemiam.

12. Eliu eos adumbrat, qui cum pro veritate loqui videantur, a veritate sunt alieni.---Accusat eum et pro peccatis flagella meruisse, et post flagella peccasse. Longe vero aliter Dominus judicat, qui et frustra flagellatum insinuat, et bona duplicia post flagella retribuit (Job. II, 3). Poena enim debetur culpae, non praemium. Beatus ergo Job sine culpa locutus ostenditur, quem post locutionem praemia subsequuntur (Job. XLII, 10). Eliu itaque, quia pro Domini defensionibus loquens, de beato Job aliud quam Dominus sentit, quasi dum pro veritate verba multiplicat, a veritate discordat. Sequitur:

CAPUT VIII

IBID.---Inter nos interim constringatur, et tunc ad iudicium provocet sermonibus suis Deum.

13. Non solum inepta dicere student, sed multa.---Ac si diceret: Ex nostra assertione cognoscat quia nequaquam divinae examinationi sufficiat. Et quia arrogantes viri non solum student inepta dicere, sed etiam multa; versus qui sequitur, bene de illo frequenter infertur.

CAPUT IX

CAP. XXXV, VERS. 1.---Igitur Eliu haec rursum locutus est.

14. Superborum immensa loquacitas.---Omnis qui multa loquitur, in locutione sua semper incipere studet, quatenus inchoatione ipsa suspensos auditores faciat, ut eo attentius taceant, quo quasi novum audire aliquid exspectant. Eliu vero alia finiens, alia incessanter exorditur, ut immensa loquacitas per subjuncta semper initia continuetur. Sequitur:

CAPUT X

VERS. 2.---Nunquid aequa tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo?

15. Innocentes quam injuste soleant accusare.---Quia beatus Job justiore se Deo non dixerit, omnis qui textum historiae legit, agnoscit, sed ait: Proponat aequitatem contra me, et perveniet ad victoriam iudicium meum (Job. XXIII, 7). Vitam suam videlicet pensans, et causas percussione ignorans, ut saepe jam dictum est, pro diluendis peccatis se credidit et non pro augendis meritis flagellari; et idcirco iudicium suum ad victoriam pervenire confisus est, quia culpam in se, pro qua debuisset percuti, non invenit. Quod quidem de illo et Dominus ad diabolum dixit: Commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra (Job. II, 3). Quid ergo haec loquendo peccavit, qui verbis istis divinae de se et occultae sententiae etiam

nesciendo consensit? Aut quid obest si a rectitudine veritatis humano iudicio verba nostra superficie tenus discrepant, quando in cordis cardine ei compaginata concordant? Humanae aures verba nostra talia iudicant qualia foris sonant; divina vero iudicia talia ea audiunt qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbis, apud Deum vero verba pensantur ex corde. Beatus ergo Job dum hoc ait exterius quod interius Dominus dixit, omne quod locutus est tanto iuste exterius intulit, quanto pie ab interna sententia non recessit. Quamvis prophético spiritu repletus, in eo quod ait: Proponat aequitatem contra me, et perveniet ad victoriam iudicium meum (Job. XXIII, 7), intueri Redemptoris nostri praesentiam potuit. Ipse enim qui est virtus Patris et sapientia, etiam ejus aequitas non inconvenienter accipitur. Unde scriptum est: Qui factus est nobis a Deo sapientia, et iustitia, et sanctificatio (I Cor. I, 30). Quam scilicet aequitatem, quia Deus iniquis fugentibus incarnatam ostendendo contra posuit, eos protinus ab iniquitate revocavit, et humanum genus in eo iudicio antiquum adversarium vicit, quo aequitatem Dei adversantem suis itineribus invenit. Sequitur:

CAPUT XI

VERS. 3.---Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est, vel quid tibi proderit si ego peccavero?

16. Aut falsa loquuntur, aut si vera, at non convenientia.---Si tota libri series attenditur, nihil horum beatus Job dixisse monstratur. Sed arrogantes viri, sicut et superius diximus, habere hoc proprium solent, ut dum in nimia invectione prodeunt, etiam invehendo mentiantur; et cum non possunt iuste reprehendere quae sunt, reprehendant mentiando quae non sunt. Sequitur:

VERS. 4.---Itaque ego respondebo sermonibus tuis et amicis tuis tecum.

Dictis superioribus quasi beati Job culpabilia verba narravit, atque ex eis sibi materiam loquendi proposuit; sed verbis subsequentibus forti acumine discutit hoc quod sibi ad dicendi materiam fallaciter finxit. Et fortes quidem sunt sententiae quae sequuntur, sed beati Job personae non congruunt; tantoque eum increpationis hujus tela non feriunt, quanto contra eum injuste mittuntur. Sequitur:

CAPUT XII

VERS. 5-7.---Suspice coelum, et intuere, et contemplare aethera quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis; et si multiplicatae fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum? Porro si juste egeris quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?

17. Vestigia Dei sunt creaturae.---Quamvis beato Job scienti majora nequaquam dici ista debuerint, vera tamen sunt quae dicuntur, quod videlicet Deo nec peccata nostra noceant, nec bene gesta concurrant. Unde subsecutus, adjunxit:

VERS. 8.---Homini qui similis tui est nocebit impietas tua, et filium hominis adjuvabit justitia tua.

Sed inter haec illud est solerter intuendum, quod ait: Suspice coelum, et intuere, et contemplare aethera quod altior te sit. Haec enim dicens, nimirum colligit ut considerare debeat quanto minus Deo actione sua aut prosit aut noceat, qui altitudini coeli atque aetheris prodesse vel nocere non possit. Quamvis in coelo vel aethere possimus supernas potestates accipere, divinis semper obtutibus inhaerentes, ut cum angelicos spiritus longe adhuc a nobis distare conspiciamus, ipsi creatori atque dominatori spirituum quam longe distamus inferius agnoscamus, corpoream tamen coeli aetherisque materiam hoc loco sentire nil obstat. Nam si vigilanter

exteriora conspiciamus, per ipsa eadem ad interiora revocamur. Vestigia quippe creatoris nostri sunt mira opera visibilis creaturae. Ipsum namque adhuc videre non possumus; sed jam ad ejus visionem tendimus, si eum in his quae fecit miramur. Ejus ergo vestigia creaturam dicimus, quia per haec quae ab ipso sunt sequendo imus ad ipsum. Unde Paulus ait: Invisibilia ejus per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus et divinitas (Rom. I, 20). Unde et in libro Sapientiae scriptum est: Per magnitudinem enim creaturae et speciem potest intelligibiliter creator videri (Sap. XIII, 5). Menti enim nostrae peccato suo exterius sparsae necdum Deus sicut est interius innotescit; sed dum facturae suae decus foris proponit, quasi quibusdam nobis nutibus innuit, et quae intus sequamur ostendit, et miro modo ipsis formis exterioribus nos ad interiora perducit; innuit immensa admiratione quod est, mira haec exterius ostendendo quae non est. Hinc enim de sapientia scriptum est: In viis ostendit se illis hilariter, et omni providentia occurrit illis (Sap. VI, 17).

18. Viae sunt ad Creatorem. Per visibilia a Deo recessimus; per eadem ad Deum reverti debemus.---Viae quippe ad Creatorem sunt opera considerata creaturae. Quae dum facta cernimus, potentiam factoris miramur. In istis viis a sapientia omni nobis providentia occurritur, quia factoris nobis virtus inquirenda proponitur in omne quod mirabiliter factum videtur; et quocumque se verterit anima, si vigilanter intendit, in iisdem ipsis Deum invenit, per quae reliquit; ejusque potentiam ex eorum rursus consideratione cognoscit, quorum amore deseruit; et per quae perversa cecidit, per haec conversa revocatur. Ubi enim lapsi sumus, ibi incumbimus ut surgamus; et quasi ibi surgendo manum considerationis figimus, ubi pede amoris lubrici corruentes negligendo jacebamus. Quia enim ab invisibilibus per visibilia cecidimus, dignum est ut ad invisibilia ipsis rursus visibilibus innitamus, ut quo casu anima venit ad infima, eo gradu revertatur ad

summa; atque eisdem quibus corrui passibus surgat, dum, sicut dictum est, illa nos ad Deum bene considerata revocant, quae nos ab eo male electa diviserunt. Eliu itaque, ut vim considerationis admoveret, atque ex corporeis rebus ostenderet quanto sit homine excelsior Deus, bene intulit: **Suscipe coelum, et intuere, et contemplare aethera quod altior te sit. Ipsi enim rebus creatis atque corporeis agnoscimus quantum a creatoris nostri sublimitate distamus, quia per omne quod cernimus esse humiles admonemur, ut quasi quaedam sit lectio menti nostrae species considerata creaturae. Dicat ergo: Suscipe coelum; et intuere, et contemplare aethera quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis? et si multiplicatae fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum? Porro si juste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Ac si diceret: Ex ipsis creaturis intellige quas altiores te esse corporaliter vides, quantum a divinae potentiae sublimitate disjungeris; atque ex hac tua consideratione collige quia Deum nec bene vivendo adjuves, nec rursus malis actionibus graves.**

19. Angelis inferiores sumus, quanto magis Deo!---Si vero, sicut superius diximus, in coelo vel aethere supernas potestates accipimus, verbis istis Eliu considerare nos admonet, ut quia ipsi angelici spiritus creatoris nostri potentiam plene contemplari non possunt, de quibus tamen certum est quia nobis eo ipso altiores sunt quo lapsi in infimis non sunt, videlicet colligamus quanto Deo inferiores existimus, qui etiam creaturis sublimibus sed longe illo inferioribus subjacemus. Ac si diceret: Vide quantum a divina celsitudine separaris, a cujus potentia etiam potestates illae humilitate contremiscunt quae te immensa sublimitate transcendunt, et quanto ipse summo inferior es, qui inferiorem te esse etiam inferioribus deprehendis. Ostendendo vero summa, reducit ad aequalia, atque ait:

CAPUT XIII

VERS. 8.---Homini qui similis tui est nocebit impietas tua, et filium hominis adjuvabit justitia tua.

20. Homo homini nocere aut prodesse potest, non angelis.---Humana impietas ei nocet, quem pervertendo inquinat. Et rursus eum adjuvat nostra justitia quem a pravis actionibus immutat. Nocere enim vel juvare nesciunt ea quae vel a bono corrumpere vel a malo permutare non possunt. Supernae igitur potestates eo laedi vel juvari nequeunt, quo esse jam incommutabiles acceperunt. Sed considerare haec nequeunt, qui terrenis desideriis implicantur. Sparsis enim foris mentibus ad semetipsas redire difficile est, quia prava itinera semel captas tanto delectabiliter tenent, quanto in eis omne quod libuerit licet. Nullus quippe disciplinae murus obviat qui constringat, nulla retributionis prospicitur poena quae terreat, sed clausis oculis cordis eo anima praecipitatur in infimis, quo obscuratur a summis; et tanto securius mala temporalia perpetrat, quanto durius bona aeterna desperat.

21. Mali bonos premendo purgant.---Sed ista reproborum nequitia triturae more electorum vitam quasi grana a paleis separans, premit ut purget. Mali enim bonos magis ab hujus mundi desideriis expediunt, dum affligunt; quia dum multa eis hic violenta ingerunt, festinare illos ad superna compellunt. Quod bene de Israelitico populo vocante Moyse et Pharaone rege saeviente signatum est (Exod. III, 7). Tunc namque Moyses ad vocandum missus est, cum jam Pharaos duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus, ut Israelitarum mentes Aegypto deformiter inhaerentes, alius dum vocaret quasi traheret, alius quasi impelleret dum saeviret; et plebs in servitio turpiter fixa, vel provocata bonis, vel malis impulsa moveretur. Hoc quotidie agitur, dum praedicatis coelestibus praemiis,

saevire in electos reprobis permittuntur, ut si ad repromissionis terram vocati exire negligimus, pressuris saltem saevientibus impellamur, atque haec Aegyptus, videlicet vita praesens, quae nos oppressit blandiens, adjuvet premens; et quae dum fovit, servitutis iugo contrivit, libertatis viam dum cruciat ostendat. Haec utique causa est quod ab injustis iusti sinuntur affligi, ut scilicet dum futura audiunt bona quae cupiant, patientur etiam mala praesentia quae perhorrescant, atque ad faciliorem exitum dum amor provocat, cruciatus impellat. Unde Eliu eosdem labores electorum sub oppressionibus reproborum exsequens, ait:

CAPUT XIV

VERS. 9.---Propter multitudinem calumniatorum clamabunt et eulabunt propter vim brachii tyrannorum.

22. Pejores sunt qui pravis exemplis, virtutibus nos spoliant, quam qui exterioribus bonis.---Calumniatores recte dicere possumus omnes iniquos, non solum qui exteriora bona rapiunt, sed etiam qui malis suis moribus, et vitae reprobae exemplo interna nostra dissipare contendunt. Illi namque ea quae nobis extra sunt invadere ambiunt, isti vero nos praedari interius quaerunt. Illi amore rerum, isti non cessant odio saevire virtutum. Illi invident quod habemus, isti quod vivimus. Illi student rapere bona exteriora, quia placent; isti satagunt interiora bona dissipare, quia displicent. Quanto igitur morum vita a rerum distat substantia, tanto gravior calumniator est qui male videndo vim nostris infert moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus. Nihil iste de nostra sustentatione subtrahit, sed exempla nobis perditionis apposit. Eo ergo graviolem calumniam intulit, quo quietum cor in tentatione commovit. Qui etsi nequaquam nobis actionis suae opera persuasit, pugnam tamen tentationis ingessit. Gravem igitur de vita ejus calumniam sustinemus, quia nimirum

intus patimur quod cum labore vincamus. Et quia in hoc mundo abundat malorum vita quae cruciet, recte dicitur: Propter multitudinem calumniatorum clamabunt.

23. Alii vitia suadens, alii jubent et tyrannica vi ad ea cogunt.---Quia vero ea quae verbis suadere non valent extorquere nonnunquam etiam effrenatis viribus student, apte subjungitur: Et ejulabunt propter vim brachii tyrannorum. Quisquis enim male vivere suo nos exemplo compellit, adhuc in nobis voce calumniatoris utitur; quisquis vero peccatum suadens etiam terrere nos appetit, jam contra nos brachio tyrannidis saevit. Aliud est enim vitia suadere vivendo, aliud jubere terrendo. Dum ergo exempla malae actionis aspiciamus, quasi adhuc strepitum calumniatoris audimus; dum vero vi peccare cogimur, jam tyrannum in corde sustinemus.

24. Eorum tamen conatibus resistunt electorum mentes. Ad Deum eundum est, non solum per mollia, sed etiam per aspera.---Sed robustorum mentes in Deo immobiliter fixae tanto ista despiciunt, quanto cernunt quod contra praecepta conditoris excrescunt. Aeternitatis quippe praemia praestolantes vires ex adversitatibus sumunt, quia crescente pugna gloriosorem sibi non ambigunt manere victoriam. Sic itaque electorum desideria dum praemuntur, adversitate proficiunt, sicut ignis flatu premitur ut crescat; et unde quasi extinguī cernitur, inde roboratur. In eo namque ostendimus quanta ad Dominum cupiditate flagramus, si non solum ad eum per tranquilla et mollia, sed etiam per aspera et dura transimus. Hinc namque propheta ait: Qui perfecit pedes meos quasi cervi (Psal. XVII, 34). Cervus enim cum montium juga conscendit, quaeque aspicit aspera, quaeque se objiciunt sentibus illigata, dato saltu transgreditur, et absque ullo cursus sui obstaculo in superiora elevatur. Ita etiam electorum mentes quaeque sibi in hoc mundo obsistere atque obviare conspiciunt, contemplationis saltu transcendunt, et more cervorum,

despectis terrenarum rerum sentibus, in superna se evehunt. Hinc rursum dicit: Et in Deo meo transgrediar murum (Ibid., 30). Murus quippe est omne quod itineri nostro objicitur, ne ad eum qui diligitur, transeatur. Sed murum transgredimur, cum prae amore supernae patriae, quaeque in hoc mundo fuerint objecta calcamus. Hinc per eundem Prophetam certanti animae Dominus dicit: Exaudi te in abscondito tempestatis, probavi te ad aquas contradictionis (Psal. LXXX, 8). Absconditum quippe tempestatis est, cum in corde contrito cogitationum tentantium fluctus intumescunt, cum contra amoris sancti studia curarum saecularium se tumultus illidunt. In abscondito ergo tempestatis auditur, quia clamor deprecantis est haec ipsa tribulationis fluctuatio. Quia vero omnino non desunt qui bona quaerentibus suadere perversa moliantur, aquae contradictionis sunt populi resistentes. Et quia tunc probatur desiderium cum aliqua ei adversitate resistitur, recte dicitur: Probavi te ad aquas contradictionis. His itaque virtutum nisibus robusti ex adversitate proficiunt, sed infirmi saepe in desideriiis suis, si qua eis fuerint, ex adverso objecta, languescunt, et cum valida tribulatione pulsantur, pusillanimitate deficiunt. Unde Eliu beato Job probra pusillanimitatis impingens, praemissis malorum oppressionibus, infirmorum mox pusillanimitates exsequitur, dicens:

CAPUT XV

VERS. 10.---Et non dixit, Ubi est Deus qui fecit me?

25. Qui tentatione frangitur, Dei providentiam serio non cogitat.---Mos sacrae Scripturae est ut a singulari numero ad pluralem subito transeat, atque a plurali saepe se ad singularem vertat. Unde Eliu cum diceret: Clamabunt, et ejulabunt, nequaquam subdidit: Non dixerunt, ubi est Deus: Non dixit ubi est Deus. A plurali quippe numero in singularem veniens, ad personam

subito infirmi uniuscujusque transivit, fortasse quia a singulis melius recognoscitur quidquid dici de eis singulariter auditur, ut ad cor suum quisque redeat, et in semetipso hoc quod de unoquoque dicitur reprehendat. Singularem igitur numerum tenuit, dicens: Non dixit, Ubi est Deus qui fecit me. Quisquis enim adversitatum tribulatione frangitur a quo factus est minime contemplatur. Nam qui quod non erat fecit, factum sine gubernatione non deserit; et qui benigne hominem condidit, nequaquam injuste cruciari permittit; nec sinit neglecte perire quod est, qui hoc etiam quod non fuit creavit ut esset. Cum ergo causam tribulationis nostrae requirimus, et fortasse tardius invenimus, est ista consideratio, quod nihil injuste patiamur, quia si Deo auctore sumus qui non fuimus, Deo regente non affligimur injuste qui sumus. Sequitur:

CAPUT XVI

IBID.---Cui dedit carmina in nocte

26. Ne vincamur, Deus tribulationes consolatione condit.---Carmen in nocte est laetitia in tribulatione, quia etsi pressuris temporalitatis affligimur, spe jam tamen de aeternitate gaudemus. Carmina Paulus in nocte praedicabat, dicens: Spe gaudentes, in tribulatione patientes (Rom. XII, 12). Carmen in nocte David sumpserat, qui dicebat: Tu mihi es refugium a pressura quae circumdedit me, exultatio mea, redime me a circumdantibus me (Psal. XXXI, 7). Ecce noctem pressuram nominat, et tamen liberatorem suum inter angustias exultationem vocat. Foris quidem nox erat in circumdatione pressurae, sed intus carmina resonabant de consolatione laetitiae. Quia enim ad aeterna gaudia redire non possumus, nisi per temporalia detrimenta, tota sacrae Scripturae intentio est ut spes manentis laetitiae nos inter haec transitoria adversa corroboret. Unde et Ezechiel propheta librum se accepisse testatur, in quo scriptae erant lamentationes, carmen et vae (Ezech. II, 9).

Quid enim libro hoc, nisi divina eloquia figurantur? Quae quia nobis lacrymas luctusque praecipiant, lamentationes in eo scriptae referuntur. Carmen quoque et vae continent, quia sic de spe gaudium praedicant, ut in praesenti tamen pressuras atque angustias incident. Carmen et vae continent, quia etsi illic dulcia appetimus, prius necesse est ut hic amara toleremus. Carmen et vae discipulis praedicabat Dominus, cum dicebat: Haec locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis; in mundo pressuram habebitis (Joan. XVI, 33). Ac si aperte diceret: Sit vobis de me interius quod consolando reficiat, quia erit de mundo exterius quod saeviendo graviter premat. Quia ergo infirmus quisque cum premitur, a spe gaudii nimia pusillanimitate lassatur, et dum foris adversa tolerat, intus obliviscitur quo gaudebat, bene dicitur: Non dixit, Ubi est Deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Si enim ista diceret, vim quam patitur temperaret; et per hoc quod mansurum intus quaereret, id quod foris transitorium sustinet esse intolerabile non aestimaret. Sequitur:

CAPUT XVII

VERS. 11.---Qui docet nos super jumenta terrae, et super volucres coeli erudit nos.

27. Deus nos docet carnis voluptates, et spiritus elationem cavere.---Jumenta terrae sunt, qui usu vitae carnalis ima appetunt; volucres vero coeli sunt, qui superbae curiositatis studio sublimia perscrutantur. Illi vivendo se deponunt infra quam sunt, isti inquirendo se elevant ultra quam possunt. Illos in infimis voluptas dejicit carnis, istos quasi in superioribus erigit libido curiositatis. Illis per sacra eloquia dicitur: Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus (Psal. XXXI, 9); istorum superbus labor increpatur, dum dicitur: Altiora te ne quaesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris (Eccli. III, 22). Illis dicitur: Mortificate membra vestra, quae sunt super

terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam (Coloss. III, 5); istis dicitur: Nemo vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam (Coloss. II, 8). Docet igitur nos Deus super jumenta terrae et volucres coeli, quia dum hoc quod sumus agnoscimus, nec carnis nos infirmitas dejicit, nec superbiae spiritus elevat; nec defluendo imis subjicimur, nec superbiendo de sublimibus inflamur. Qui enim carne labitur, jumentorum appetitu prosternitur; qui vero extollitur mente, more volucrum quasi levitatis penna sublevatur.

28. Superbia luxuriae seminarium. Caro mergit quos superba scientia sublevat. Juste mens amittit carnis dominium si Deo servire deneget.---Sed si vigilanter intenditur, ut et mentis humilitas, et carnis castimonia teneatur, cito cognoscimus, quia alterum custoditur ex altero. Nam multis saepe superbia luxuriae seminarium fuit, quia dum eos spiritus quasi in altum erexit, caro in infimis mersit. Hi enim prius secreto elevantur, sed postmodum publice corruunt, quia dum occultis intumescunt motibus cordis, apertis cadunt lapsibus corporis. Sic sic elati justa fuerant retributione feriendi, ut quia superbiendo se hominibus praeferunt, luxuriando usque ad jumentorum similitudinem devolvantur. Homo quippe cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (Psal. XLVIII, 13). Quasi scientiae enim illos in altum penna sublevaverat, de quibus Paulus hoc quod et superius protulimus dicebat: Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis (Rom. I, 21). Quomodo autem in jumentorum, aut plusquam jumentorum voluptatem deciderint, subdidit dicens: Tradidit eos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam (Ibid., 24). Ecce caro mersit quos superba scientia sublevavit, et a volatu volucrum ultra appetitum lapsi sunt jumentorum; atque inde sub se prostrati sunt, unde super se ire videbantur. Curandum itaque est, et omni custodia mens

a superbiae tumore servanda. Non enim ante oculos Dei vacuae transvolant cogitationes nostrae; et nulla momenta temporis per animum transeunt sine statu retributionis. Intus ergo videt Deus quod mentem elevat, et idcirco permittit foris invalescere quod deponat. Intus prius extollitur, quod foris postmodum luxuriae corruptione feriat. Occultam videlicet culpam sequitur aperta percussio, ut malis exterioribus interiora puniantur et cor publice corruat, quod latenter tumebat. Hinc quippe per Osee contra Israelitas dicitur: Spiritus fornicationis in medio eorum, et Dominum non cognoverunt (Ose. V, 4). Qui ut ostenderet quod causa libidinis ex culpa proruperit elationis, mox subdidit dicens: Et respondebit arrogantia Israel in faciem ejus (Ibid., 5). Ac si diceret: Culpa quae per elationem mentis in occulto latuit per carnis luxuriam in aperto respondit. Proinde per humilitatis custodiam servanda est munditia castitatis. Si enim pie spiritus sub Deo premitur, caro illicite super spiritum non levatur. Habet quippe spiritus commissum sibi dominium carnis, si tamen sub Domino recognoscit jura legitima servitutis. Nam si auctorem suum superbiendo contemnit, jure et a subjecta carne praelium suscipit. Unde et ille primus inobediens mox ut superbiendo peccavit, pudenda contextit (Genes. III, 7). Quia enim contumeliam spiritus Deo intulit, mox contumeliam carnis invenit. Et quia auctori suo esse subditus noluit, jus carnis subditae quam regebat amisit, ut in seipso videlicet inobedientiae suae confusio redundaret, et superatus disceret, quid elatus amisisset.

29. Si cordis humilitatem negligamus, Deus carnis integritatem despicit.---Nullus ergo postquam superna appetere coeperit, si carnis voluptate prosternitur, tunc se victum judicet, cum aperte superatur. Si enim plerumque virus libidinis de radice nascitur elationis, tunc caro vicit, cum spiritus latenter intumuit: jam tunc anima per originem culpae in petulantiam jumentorum cecidit, cum efferendo se, more volucrum, ultra quam debuit

evolavit. Hinc est enim quod longa continentia repente solvitur, hinc quod plerumque et usque ad senium virginitas servata vitiatur. Quia enim negligitur humilitas cordis, rectus iudex despicit etiam integritatem corporis; et quandoque per apertum malum reprobos annuntiat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diu servatum bonum subito perdidit, apud semetipsum intus aliud malum tenuit, ex quo aliud subito erupit per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus exstitit, quando se ei per munditiam corporis inhaerere monstravit. Quia igitur mentis elatio ad pollutionem pertrahit carnis, reproborum cor a volatu volucrum ad petulantiam mergitur jumentorum. Sancti autem viri ne appetitu bestiali ad luxuriae voraginem devolvantur, sollicite cogitationes mentis a superbiae volatu custodiunt; ac ne in infima desipiendo corruant, omne quod sublimiter sapiunt, humiliter premunt. Recte itaque dicitur: Qui docet nos super jumenta terrae, et super volucres coeli erudit nos. Subaudis, hoc quoque non dixit.

30. In adversis deficimus, quia prosperis uti moderate nescimus.---Hoc itaque quod jumentis ac volucris antecellit, eum non dicit in tribulatione memorari; ac si diceret: Infirmus quisque idcirco nequaquam se in perturbatione corroborat, quia et in tranquillitate non temperat; et ideo nescit adversa tolerare, quia constitutus in prosperis cogitatione se non novit a volatu volucrum premere, nec carnales motus a jumentorum ingluvie sublevare. Sed hoc beato Job tanto inconvenienter dicitur, quanto vita ejus inter alta et infima mirabiliter temperatur. Quod quidem intelligi et aliter potest: Qui docet nos super jumenta terrae, et super volucres coeli erudit nos. Nam sicut jumentorum vocabulo signatur vita hominum carnis adhuc motibus subditorum, ita appellatione volucrum figuratur elatio spirituum superbiorum, ut per jumenta quidem terreni homines, per volucres vero daemonia designentur. Unde cum semina Dominus juxta viam diceret cecidisse,

subjungit: Venerunt volucres coeli, et comederunt ea (Matth. XIII, 4), nimirum per volucres signans aereas potestates.

31. Sancti dum Deo se subdunt, cuncta transitoria superant et despiciunt.---Sancti autem viri, quia nec infima hominum exempla appetunt, nec rursus daemoniaca subtilitate falluntur, et super jumenta terrae, et super coeli volucres virtute eruditionis excrescunt. Super jumenta enim terrae edocti sunt, quia quidquid in imis potest ambiri despiciunt. Super volucres quoque coeli eruditi sunt, quia omnes immundorum spirituum insidias comprehendunt. Super jumenta terrae edocti sunt, quia nihil in hac vita quod praeterit quaerunt. Super volucres coeli eruditi sunt, quia potestates aereas, quas adhuc per carnis infirmitatem tolerant, jam vitae meritis calcant. Paulus jam super jumenta terrae edoctus fuerat, dicens: Multi enim ambulat. Et paulo post: Quorum finis interitus, quorum deus venter est, et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in coelis est (Philip. III, 18, 19). Et rursus super volucres coeli eruditum se noverat, cum dicebat: Nescitis quoniam angelos judicabimus (I Cor. VI, 3)? Sub se jumenta cernebat, quia videlicet in terra adhuc positus calcabat mores hominum qui in infimis conversantur. Et rursus volatum volucrum meritorum dignitate transcenderat, quia subiturus coelestia iudicaturum se angelos non ignorabat. In illis immundorum infima, in istis superbiorum summa calcabat. Mentis quippe sanctorum transitoria cuncta despiciunt, et sub se labi quidquid superbit, quidquid praeterit, contemplantur; et quasi in quodam rerum vertice constitutae, tanto sibi omnia subesse conspiciunt, quanto semetipsas verius auctori omnium subdunt; atque inde cuncta transcendunt, unde creatori cunctorum vera se humilitate substernunt. Dicat ergo: Qui docet nos super jumenta terrae, et super volucres coeli erudit nos. Ac si diceret: Infirmus pusillanimitate victus ista non dixit, et idcirco eum adversitas tentationis

perculit, quia tranquillitatis tempore haec cuncta transeuntia nulla perfectione superavit. Hujus enim vitae adversa non perhorresceret, si perfectionis merito etiam secunda calcasset. Sequitur:

CAPUT XVIII

VERS. 12.---Ibi clamabunt, et non exaudiet propter superbiam malorum.

32. **Justi permittuntur opprimi ut purgentur, et ut oppressorum nequitia consummetur.**---Ibi videlicet in tribulatione, ut e contra de gaudio scriptum est: Filii servorum tuorum inhabitabunt ibi (Psal. CI, 29). Sed videtur incertum utrum dicat: Propter superbiam malorum non exaudiet; an, propter superbiam malorum clamabunt. Intelligi autem melius potest, si non exaudiri potius propter malorum superbiam, quam clamare referantur. Nam quod propter malorum superbiam clamant, jam supra dictum est, eo versu quo dicitur: Propter multitudinem violentorum clamabunt. Aliquid ergo nobis hoc versu innuitur quod paulo subtilius attendatur, quia saepe oppressi quidam dum clamaverint, ex se quidem merentur audiri, sed tamen eorum desideria propter opprimentium superbiam differuntur. Justus quippe Deus et suos permittit temporaliter opprimi, et violentorum malitiam nequiter augeri, ut dum horum vita in purgatione teritur, illorum nequitia consummetur. Plerumque vero accidit, ut justis in tribulatione deprehensi, supernum solatium etiam temporaliter percipiant, quod tamen non temporaliter implorant. Salvati enim non propter se, sed propter adversariorum salutem concupiscunt, ut dum illos omnipotens Deus ab immensis periculis facto quodam miraculo liberat, virtutem suam ipsis etiam persecutoribus innotescat; atque inde adversarios ad aeternitatem redimat, unde suos temporaliter salvat, sicut Propheta quoque vocem martyrum suscipiens, ait: Propter inimicos meos eripe me

(Psal. LXVIII, 19). Ac si diceret: Propter me quidem eripi de temporali tribulatione non appeto, sed tamen eripi propter adversarios meos concupisco, ut dum mea vita salvari mirabiliter cernitur, ipso miraculorum visu inimicorum duritia convertatur. Sicut ergo saepe Dominus suorum vitam temporaliter pro inimicorum conversione eripit, ita saepe suorum voces propter damnationem persequentium non exaudit, ut videlicet inde reatum suum cumulent, unde praevaluisse se nequiter gaudent. Nam qui invisibilia despiciunt, moveri nonnunquam visibilibus miraculis possunt. Sed idcirco cum justis plerumque nil mirum visibiliter agitur, quia eorum adversarii illuminari invisibiliter non merentur. Dicatur ergo: Ibi clamabant, et non exaudiet propter superbiam malorum. Ac si diceret: Reatus opprimentium audire voces prohibet oppressorum. Nec eripiuntur visibiliter justis, quia salvari invisibiliter non merentur injusti. Unde rursum per Prophetam dicitur: Cum viderit sapientes morientes, simul insipiens et stultus peribunt (Psal. XLVIII, 11). Quos enim visibiliter mori conspiciunt, invisibiliter vivere posse non credunt; atque eo reatum infidelitatis suae cumulant, quo visa morte fidelium de aeternitate desperant. Igitur violenti quique inde deterius deficient, unde contra vitam innocentium exterius convalescunt; tantoque illos intima veritas a se foras ejicit, quanto eos contra suos temporaliter quod volunt posse permittit.

33. Malorum poena gravior, est prosperitas. Manifestum est reprobationis indicium.---Quisquis itaque bonorum vitam persequitur, tunc pejore ultione damnatur, cum nulla ei adversitate resistitur; et tunc fortioris irae periculis subjacet, cum prospere peragit quod nequiter concupiscit, quia videlicet vindicta superni iudicii ad futura eum supplicia reservando deseruit, cui hic in malo obviare contempsit. Hinc enim per Prophetam Dominus dicit: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, et ibunt in voluntatibus suis (Psal. LXXX, 13). Hinc rursum dicitur: Non est virga Dei super illos (Job. XXI, 9). Hinc

etiam de ipso eorum capite scriptum est: Faciet et prosperabitur (Dan. VIII, 12). Hinc rursus de eodem dicitur: Et dolus in manu ejus dirigitur (Dan. VIII, 25). In manu quippe Antichristi dolus dirigitur, quia in hoc quod contra bonos proposuerit implere temporaliter nulla adversitate praepeditur. Hinc rursus per Salomonem dicitur: Prosperitas stultorum perdet illos (Prov. I, 32). Manifestum ergo perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens favet effectus, et nulla contrarietas impedit quod mens perversa conceperit. Nam saepe pravorum hominum dum tardantur vota, mutantur; et dum difficultatem perfectionis sentiunt, reatum malae actionis agnoscunt; et quibus prius invitis contradicitur, volentes postmodum hoc quod conceperant, adversantur. Quia igitur malos cum deserit Dominus praevalere permittit, et unde superbiorum nequitia perficitur, inde humilium longanimitas consummatur, dicatur recte: Ibi clamabunt, et non exaudiet propter superbiam malorum. Sequitur:

CAPUT XIX

VERS. 13.---Neque enim frustra audiet Deus, et Omnipotens singulorum causas intuebitur.

34. Desideria sanctorum eo cumulatius exaudiuntur, quo tardius.---Notandum quod duo sunt dicta, quia et clamantem non frustra audit, et tamen quod patitur respicit, et exaudire voces dissimulat, et quod unusquisque tolerat non ignorat. Nemo ergo qui tardius auditur credat quod a superna cura negligatur. Saepe enim nostra desideria, quia celeriter non fiunt, exaudiuntur; et quod impleri concite petimus, et ipsa melius tarditate prosperatur. Saepe vox nostra eo perficitur quo differtur; et cum superficietenus petitio negligitur, vota nostra altius in cogitationum radice complentur: sicut et semina messium gelu pressa solidantur; et quo ad superficiem tardius exeunt, eo ad

frugem multipliciora consurgunt. Desideria itaque nostra dilatione extenduntur, ut proficiant; proficiunt, ut ad hoc quod perceptura sunt convalescant; exercitantur in certamine, ut majoribus cumulentur praemiis in retributione, labor protrahitur pugnae, ut crescat corona victoriae. Suos ergo Dominus cum velociter non exaudit, quo repellere creditur trahit. Internus quippe est medicus, et peccatorum in nobis contagia quae inesse medullitus reprobatur secatur, abscindit virus putredinis ferro tribulationis; et quo voces aegri audire dissimulat, eo aegritudinis finem procurat. Hinc enim Propheta ait: Deus meus, clamabo per diem, et non exaudies; et nocte, et non ad insipientiam mihi (Psal. XXI, 3). Ac si diceret: Nequaquam mihi ad insipientiam proficit quod die ac nocte clamantem me continue non exaudis, quia unde me in temporali tribulatione quasi deseris, inde ad aeternam sapientiam plus erudis. Hinc etiam dicit: Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione (Psal. IX, 10). Tribulationem quippe dicturus, opportunitates praemisit, quia saepe et tribulatione conterimur, et tamen opportunum nondum est ut ad desiderium ereptionis adjuvemur. Dicatur ergo: Neque enim frustra audiet Deus, et Omnipotens singulorum causas intuebitur. Sed quia plerumque nonnulli et ipsa adjutorii tarditate franguntur, apte subjungit:

CAPUT. XX

VERS. 14.---Etiam cum dixeris: Non considerat, judicare coram illo, et exspecta eum.

35. Desperationis procella ingruente, ad memoriam revocanda sunt Dei beneficia.---Fortasse enim dum clamor noster quasi negligitur, spes quae cordi inerat infirmatur; et superna adjutoria defutura credimus, quia tardius impetramus; ac pene inconsiderata Deo esse ingemiscimus, quae inulta toleramus. Sed cum ista nos desperationis procella conturbat, concussa mens citius in

portum spei se collocat, si causas suas cum Domino subtiliter pensat, si bona ejus ad memoriam revocat, si mala quae bonis ejus reddidit apud semetipsam callide non excusat, si perpendit quid ab eo juste meruit et quid clementer accepit, si vitam suam vivaciter discutit, si ante Dei oculos omne quod agit examinans semetipsam sibimet non abscondit, si factam se quae non erat meminit, si illuminatam se atque sublevatam quae in tenebris jacebat agnoscit. Haec ergo in semetipsa cuncta recolligens, dum bona accepta considerat, adversa quae tolerat non accusat; nec desperatione frangitur, quae tantorum munerum consolatione roboratur, quia spem de futuris recipit, dum transacta beneficia recognoscit. Dicat itaque: Etiam cum dixeris: Non considerat, judicare coram illo, et exspecta eum. Ac si diceret: Cum idcirco Deus considerare non creditur, quia tarde miseretur, intima cogitationis ingredi, atque illic coram ejus oculis causae tuae iudicium suscipe; et quae ipse vivendo contulisti, vel quae misericorditer percepisti, discerne; et tunc ad spei fiduciam redis, dum bona tantae benignitatis erubescis, quatenus inter adversa fidenter exspectes quem et post delicta propitium recolis. Speranda etenim fuerant superna adjutoria, etiam si nulla beneficia praecessissent. Sciendumque quia Deus hominem quem benigne condidit inique non spernit.

36. Qui praeterita munera considerat, futura non desperet.---Pensandum est igitur quanti est periculi transacta munera cernere, et futura desperare; quanti est periculi si in hac procella tribulationum desperationis naufragio frangimur, qui ad portum spei velut immensis funibus praeteritis donis ligamur. Dicatur itaque recte: Judicare coram illo, et exspecta eum. Nam qui semetipsum coram Deo non iudicat, eum dum affligitur non exspectat. Cujus enim bona praecessisse dissimulat, adjutoria subsequi posse desperat; et cum praeteritorum obliviscitur, etiam subsequendum largitate fraudatur. Sed ecce dum nos affligimur, dum consolationis gratiam

longanimiter sustinemus, mali ad pejora prorumpunt, atque eo iniquitatis exaggeratione proficiunt, quo sine verbera relinquuntur. Et tamen omnipotens peccantes misericorditer exspectat, tempus ad poenitentiam tribuit, quod non conversis ad gravioris reatus testimonium vertit; patienter iram retinet, quam quandoque irretractabiliter effundit. Unde apte subjungitur:

CAPUT XXI

VERS. 15.---Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur valde scelus.

37. Deus hic diu tolerat quos in aeternum est damnaturus.---Diu quippe Deus tolerat quem in perpetuum damnat; et furorem nunc inferre dissimulat, quia effundendum sine fine in posterum servat. Electorum namque est hic conteri, ut ad praemia debeant aeternae haereditatis erudiri. Nostrum est hic flagella percipere, quibus servatur de aeternitate gaudere. Hinc enim scriptum est: Flagellat omnem filium quem recipit (Hebr., XII, 6). Hinc ad Joannem dicitur: Ego quos amo arguo et castigo (Apoc. III, 19). Hinc Petrus ait: Tempus est ut incipiat iudicium de domo Dei (I Petr. IV, 17). Ubi mox admirando subjungit: Si autem primum a nobis, qui finis eorum qui non credunt Dei Evangelio (Ibid., 17)? Peccata quippe nequaquam divina severitas inulta remanere permittit, sed ira iudicii a nostra hic correptione inchoat, ut in reproborum damnatione conquiescat. Eant ergo nunc reprobi, et voluptatum suarum desideria inulta iniquitate consumment; atque eo temporalia flagella non sentiant, quo aeterna eos supplicia exspectant. Bene autem inulta eorum nequitia Cham peccante signata est, cui a patre dicitur: Maledictus Chanaan puer, servus erit fratribus suis (Gen. IX, 25). Chanaan videlicet Cham filius. Et quid est quod Cham peccante Chanaan ejus filius sententiam ultionis accipit? Quid est quod non in se, sed in posteritate percutitur, nisi quod reproborum nequitiae hic

quidem inultae proficiunt, sed in posterum feriuntur? Dicatur ergo: Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur valde scelus.

38. Eos tamen aliquando hac in vita ferire inchoat.--- Notandum vero est quod subintulit, Valde, quia etsi quaedam longanimiter tolerat, quaedam tamen etiam in hac vita flagellat et hic nonnunquam ferire inchoat, quod aeterna damnatione consummat. Ergo et nonnulla percutit, et nonnulla inulta derelinquit, quia si nulla resecaret, quis Deum res humanas curare crederet? Et rursus, si hic cuncta percuteret, extremum iudicium unde restaret? Quaedam igitur feriuntur, ut rectoris nostri super nos sollicitudinem formidemus; quaedam vero inulta servantur, ut adhuc iudicium restare sentiamus. Bene ergo dicitur: Nec ulciscitur valde scelus, quia dum exiguum quiddam de iniquitate percutitur, inconversis mentibus aeterni jam iudicii sententia propinatur.

39. Aliud est rectum dicere, aliud recte.---Totum itaque hoc ab Eliu rectum dicitur, si recte diceretur. Scit enim quid loqui debeat, sed cui loquatur ignorat. Vera sunt namque quae dixit, sed a beati Job increpationibus aliena, quia tanto hac correptione non eguit, quanto nec aliqua pusillanimitate peccavit. Sed quia iustis viris solet occasio esse virtutum elatio superbiorum, occulto iudicio cum beato Job agitur, ut post flagella poenarum etiam per verba arrogantium crescat. Ecce enim tanto magis a superbiae ministro despicitur quanto a magistra veritate intrinsecus idem refovetur. Nam Eliu postquam tot fortia se dixisse cognovit, quid elationis gestaret aperuit, atque beatum Job alta de se sentiendo despexit, dicens:

CAPUT XXII

VERS. 16.---Ergo Job frustra aperit eos suum, et absque scientia verba multiplicat.

40. Superborum vitia sunt loquacitas, et audiendi impatientia.---Haec nimirum inferens, beatum Job et nil scisse asserit, et multa dixisse; et cum ipse quae sentit loquaciter inferat, hunc de vitio loquacitatis accusat. Sed hoc quoque esse proprium arrogantium vitium solet, ut et pauca credant quae ipsi multa dixerint, et multa credant quae ipsis pauca dicuntur. Quia enim sua dicere semper volunt, aliena audire non possunt; vim se pati existimant, si ea quae immoderate sentiunt immoderatus non effundant. Et quamvis beatus Job ad ejus verba tacuerit, Eliu tamen de locutione illius, qua amicis responderat, causam invectionis invenit, ut sibi exhibere latius ejus silentium posset, atque ut ipse multa respondeat, illum verba multiplicasse confirmat. Nam et mox initia prolixae locutionis exorditur; et quasi adhuc nil dixerit, inchoare conatur. Unde subditur:

CAPUT XXIII

CAP. XXXVI, VERS. 1, 2.---Addens quoque Eliu, etiam haec locutus est: Sustine me paululum, et indicabo tibi.

41. Ex multiloquio suam doctrinam metiuntur. Dum sese ostendant, pro Deo loqui fingunt.---Multa jam dixerat, et sustineri adhuc paululum sperat, quia videlicet arrogantes grave se damnum perpeti judicant, si scientiam suam loquendi brevitate constringant. Tanto enim semetipsos credunt doctiores ostendere, quanto se potuerint multiplicitate loquacitatis aperire. Sed quia saepe sibi sentiunt silentii reverentiam non deferri, Domini nonnunquam potentiam de quo quasi loquuntur insinuant, ac sub praetextu illius sibi silentium exigunt, quod minime merentur; et dum specietenus Deum proferunt, auditum sibi ex reverentia ejus exigentes, se student magis ostendere quam illius facta praedicare. Unde et Eliu subjungit, dicens:

IBID.---Adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.

Quia vero nonnunquam doctores sancti crebro repetunt si qua obscurius dicunt, ut quae occulta praedicant auditorum cordibus voce haec iterationis infundant, plerumque hoc appetunt etiam arrogantes imitari, et insolenter ea quae dixerint replicant, non quo auditorum cordibus insinuare res appetant, sed quo eorum iudicio videri eloquentes volunt. Unde Eliu subjungens ait:

VERS. 3.---Repetam scientiam meam a principio. Sed quia nominata scientia, tumor cordis in voce claruerat; arrogans aperte cognoscitur, si non citius aliquo velamine pallietur. Unde mox in occultatione suae arrogantiae Domini justitiam subinferens, ait:

IBID.---Et operatorem meum probabo justum.

Ut dum quasi pro Dei justitia loquitur, apud humana iudicia quidquid arroganter effluit excusetur. Sequitur:

CAPUT XXIV

VERS. 4.---Vere enim absque mendacio sermones mei.

42. Testimonium a Deo non habentes, ab hominibus quaerunt.---Cum ab infirmis auditoribus se intelligi non posse conspiciunt, solent plerumque etiam justii laudare bona quae dicunt, non quo ipsi suis laudibus inhiant, sed quo auditores suos ad audiendi sollicitudinem accendant, ut dum eorum voce proferuntur, ab illorum cordibus ardentiori affectu rapiantur. Unde Paulus cum mira Corinthiis et multa dixisset: adjunxit Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est (II Cor, VI, 11). Sed arrogantes dum cor bonorum nesciunt, et solas aliquando voces imitantur, efferunt laudando quae dicunt, non quod eis torpor audientium displicet, sed quod sibi inhianter placent. Justorum vocem imitantes

simulant, sed vim vocis ignorant. Vident quod iusti proferunt, sed nesciunt quod requirunt. Cum enim sancti doctores laudem praedicationis exaltant, quasi manu vocis ab imis cogitationibus corda audientium levant, ut excussa velociter dictis sequentibus velut in itinere occurrant et tanto ea intelligentiae amplexu constringant, quanto illa et quasi priusquam cernerent in voce laudantis amaverant. Sed haec, ut dixi, arrogantes nesciunt. Quia enim foris est quod appetunt, quid sit intus desiderabile sentire non possunt. De electorum quippe Ecclesia scriptum est: Omnis gloria ejus filiae regum ab intus (Psal. XLIV, 14). Et sapientes virgines in vasis oleum portare referuntur (Matth. XXV, 4). Unde et sanctorum voce dicitur: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae (II Cor. I, 12). Arrogantes autem, quia coram Deo conscientiae suae testimonium non habent, quaerunt coram hominibus testimonium vocis alienae; quam cum tarde reperiunt, ipsi etiam in impudentiam sui favoris erumpunt. Si enim non inveniunt voces hominum, quas inhianter exspectant, ipsi scientiam suam laudantes praedicant. Unde et Eliu subdit dicens:

CAPUT XXV

IBID.---Et perfecta scientia probabitur tibi.

43. Cordis elatio licet occulta, inexcusabilis; quanto magis quae verbis foras erumpit.---Nimirum sensit se magna dicturum, sed tumentis corde hoc quod de semetipso sublimiter aestimavit tacere non potuit: et idcirco quod rectum sensit laudando praecucurrit: quia jam quidem divino iudicio reus esset, si magna de se saltem silendo sensisset. Ante subtile enim veritatis examen securi omnino non sumus, etiam si humano iudicio quod in nobis reprehendi debeat non habemus. Nam plerumque negligentius cogitantes elatione pulsamur, quam tamen tacentes premimus. Sed nisi retractatione concita tumor occultus in ipso cubili cordis,

in quo oritur, suffocetur, coram districto iudice omne meritum nostrae actionis exstinguitur. Hinc ergo pensandum est illa cordis elatio quanta animadversione damnabitur, quae usque ad audaciam vocis nutritur, si neque haec est excusabilis quae in corde latenter oboritur. Considerandum quoque qualis intrinsecus regnat, quae eo usque servata est, ut etiam foras erumpere non erubescat. Eliu ergo quia magna sensit, semetipsum humiliter temperare nescivit, scientiae celsitudinem tenuit, humilitatis gratiam recusavit; et dum sequitur bonum quo bene dicere appetiit, bonum quo bene vivere potuisset amisit. Scientia quippe instat, charitas vero aedificat (I Cor. VIII, 1). Sed jam nunc rectum dicat, quod tamen recte dicere ignorat. Nam postquam inflatas animi cogitationes per verba elationis exhalavit, fortem sententiam subdidit, dicens:

CAPUT XXVI

VERS. 5.---Deus potentes non abjicit, cum et ipse sit potens.

44. Potentia temporalis, etsi bona, elationis tentationi est obnoxia. Qui se videt plus caeteris posse, plus sapere facile credit. Hic Satanae similis.---In usu vitae mortalis quaedam ex semetipsis sunt noxia, quaedam vero ex his quae circa ipsa versantur. Ex semetipsis quaedam sunt noxia, sicut peccata atque flagitia. Quaedam vero nonnunquam nobis ex his quae circa ipsa sunt nocent, sicut temporalis potentia, vel copula conjugalis. Bonum namque est conjugium, sed mala sunt quae circa illud ex hujus mundi cura succrescunt. Unde Paulus ait: Qui autem cum uxore est cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat uxori (I Cor. VII, 33). Unde et quibusdam meliora persuadens, eos a conjugio revocat, dicens: Hoc autem dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, et quod facultatem praebeat sine impedimento Dominum

obsecrandi (Ibid., 35). Dum ergo tenetur quod non nocet, ex rebus juxta positis committitur plerumque quod nocet; sicut saepe rectum mundumque iter pergimus, et tamen ortis juxta viam vepribus per vestimenta retinemur. In via quidem munda non offendimus, sed a latere nascitur quo pungamur. Magna est etiam potentia temporalis, quae habet apud Deum meritum suum de bona administratione regiminis; nonnunquam tamen eo ipso quo praeeminet caeteris, elatione cogitationis intumescit; et dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter jussa complentur, dum omnes subditi si qua bene gesta sunt laudibus efferunt, male gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam quod objurgare debuerunt, seductus ab his quae infra subduntur, super se animus tollitur; et dum foris immenso favore circumdatur, intus veritate vacuatur; atque oblitus sui, in voces se spargit alienas; talemque se credit, qualem foris audit, non qualem intus discernere debuit; subjectos despicit, eosque aequales sibi naturae ordine non agnoscit; et quos sorte potestatis excesserit, transcendisse se etiam vitae meritis credit; cunctis se aestimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum; et qui aequa caeteris naturae conditione constringitur, ex aequo respicere caeteros dedignatur; sicque usque ad ejus similitudinem ducitur de quo scriptum est: Omne sublime videt, et ipse est rex super universos filios superbiae (Job. XLI, 25). Et de cujus corpore dicitur: Generatio cujus excelsi sunt oculi, et palpebrae ejus in alta surrectae (Prov. XXX, 13). Ad ejus similitudinem ducitur, qui singulare culmen appetens, et socialem angelorum vitam despiciens, ait: Ascendam super altitudinem nubium; similis ero altissimo (Isai. XIV, 14). Miro ergo judicio intus foveam dejectionis invenit, dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostatae quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saul ab humilitatis merito in tumorem superbiae culmine potestatis excrevit. Per humilitatem

quippe praelatus est per superbiam reprobatus, Domino attestante qui ait: Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel (I Reg. XV, 17)? Parvulum se ante potestatem viderat, sed, fultus temporali potentia, jam se parvulum non videbat. Caeterorum namque comparatione se praeferens, magnum se apud se esse judicabat. Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Dominum magnus; cum vero apud se magnus, apud Dominum parvulus fuit. Magnos nos Dominus apud nos esse prohibet per prophetam dicens: Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes (Isai. V, 21). Ne magni apud nos esse debeamus, Paulus admonens, ait: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos (Rom. XII, 15). Plerumque ergo dum ex subjectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbiae ipso potentiae fastigio lenocinante corrumpitur.

45. Legitima potestas ea est, quae super culpas, non super homines erigitur. S. Petri exemplum, et S. Pauli.--- Sed aliud est quaelibet bona non esse, aliud bona bene habere nescire. Bona namque est ordine suo potentia, sed cauta regentis indiget vita. Igitur bene hanc exercet, qui et retinere illam noverit, et impugnare. Bene hanc exercet, qui scit per illam super culpas erigi, et scit cum illa caeteris aequalitate componi. Humana enim mens plerumque extollitur, etiam cum nulla potestate fulcitur; quanto magis in altum se erigit, cum se etiam ei potestas adjungit? Et tamen corrigendis aliorum vitiis apta executione praeparatur. Unde et per Paulum dicitur: Minister enim Dei est, vindex in iram ei qui malum agit (Rom. XIII, 4). Cum ergo potentiae temporalis ministerium suscipitur, summa cura vigilandum est, ut sciat quisque et sumere ex ea quod adjuvat, et expugnare quod tentat; et aequalem se cum illa caeteris cernere, et tamen se peccantibus zelo ultionis praeferre. Quam discretionem plenius cognoscimus, si etiam potestatis ecclesiasticae exempla cernamus. Petrus namque, auctore Deo,

Ecclesiae principatum tenens a bene agente Cornelio, et sese ei humiliter prosternente, immoderatus venerari recusavit, seque illi similem recognovit, dicens: Surge, ne feceris, et ego ipse homo sum (Act. X, 26). Sed cum Ananiae et Sapphirae culpam reperit, mox quanta super caeteros potentia excrevisset ostendit (Act. V, 5, seq.). Verbo enim eorum vitam perculit, quam spiritu perscrutante deprehendit; et summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod, honore sibi vehementer impenso, coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illic communionem aequalitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit potestatis, Paulus bene agentibus fratribus praelatum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudii vestri (II Cor. I, 23). Atque illico adjunxit: Fide enim statis. Ac si diceret: Ideo non dominamur fidei vestrae, quia fide statis. Aequales enim vobis sumus, ubi vos stare cognoscimus. Quasi praelatum se fratribus esse nesciebat, cum diceret: Facti sumus parvuli in medio vestrum (I Thess. II, 7), et, Nos autem servos vestros per Jesum Christum (II Cor. IV, 5). Sed cum culpam quae corrigi debuisset invenit, illico magistrum se esse recoluit, dicens: Quid vultis? in virga veniam ad vos (I Cor. IV, 5)?

46. Praelati dum culpas puniunt jure potestatis, aequales se iis qui corriguntur agnoscant per humilitatis custodiam. Ipsi etiam se postponent, quare.---Summus itaque locus bene regitur, cum is qui praeest vitiis potius quam fratribus dominatur. Cunctos quippe natura aequales genuit; ut autem alii ad regendum aliis committantur, non eos natura, sed culpa postponit. Vitiis ergo se debent rectores erigere, quorum et causa praeferuntur; et cum delinquentes corrigunt, sollicite attendant, ut per disciplinam culpas quidem jure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiam aequales se ipsis fratribus qui corriguntur agnoscant. Quamvis plerumque etiam dignum est ut eosdem quos corrigimus tacita nobis cogitatione praeferamus. Illorum namque per

nos vitia disciplinae vigore feriuntur; in his vero quae ipsi committimus ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tanto ergo apud Dominum obligatiores sumus quanto apud homines inulte peccamus. Disciplina autem nostra subditos tanto divino iudicio liberiores reddit, quanto hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Servanda itaque est in corde humilitas, et in opere disciplina. Atque inter haec solerter intuendum, ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, solvantur jura regiminis; et dum praelatus quisque plus se quam decet dejicit, subditorum vitam stringere sub disciplinae vinculo non possit. Teneamus ergo exterius quod pro aliorum utilitate suscipimus, teneamus interius quod de nostra aestimatione sentimus. Sed tamen decenter quibusdam erumpentibus signis tales nos apud nos esse ipsi etiam qui nobis commissi sunt non ignorent, ut et de auctoritate nostra quod formident videant, et de humilitate quod imitentur agnoscant. Servata autem auctoritate regiminis, ad cor nostrum sine cessatione redeamus, et consideremus assidue quod sumus aequaliter cum caeteris conditi, non quod temporaliter caeteris praelati. Potestas enim quanto exterius eminent, tanto premi interius debet, ne cogitationem vincat, ne in delectationem sui animum rapiat, ne jam sub se mens eam regere non possit, cui se libidine dominandi supponit.

47. Potestatis humiliter administratae exemplum in S. David.---Bene David regni potentiam regere noverat, qui elationem ejusdem potentiae semetipsum premendo vincebat, dicens: Domine, non est exaltatum cor meum (Psal. CXXX 1). Quippe in ejus humilitatis augmentum subjunxit: Neque elati sunt oculi mei. Atque addidit: Neque ambulavi in magnis. Et adhuc subtilissima semetipsum inquisitione discutiens, ait: Neque in mirabilibus super me. Omnesque etiam cogitationes suas a fundo cordis exhauriens, subjungit, dicens: Si non humiliter sentiebam sed exaltavi animam meam. Ecce

humilitatis hostiam ab intimo cordis oblatam crebro replicat, et iterum atque iterum confitendo offerre non cessat; eamque multipliciter loquens iudicis sui oculis ostentat. Quid est hoc? et quomodo istud sacrificium Deo placere cognoverat, quod in conspectu ejus tanta iteratione vocis immolabat, nisi quod vicina esse superbia potentibus solet, et pene semper rebus affluentibus elatio sociatur, quia et saepe humoris abundantia duritiam dat tumoris?

48. Rara humilitatis et potestatis societas.---Mirum vero valde est cum in cordibus sublimium regnat humilitas morum. Unde pensandum est quia potentes quique cum humiliter sapiunt, culmen extraneae et quasi longe positae virtutis attingunt, et recte hac virtute Dominum quantocius placant, quia illud ei sacrificium humiliter offerunt, quod potentes invenire vix possunt. Subtilissima namque ars vivendi est culmen tenere, gloriam premere; esse quidem in potentia, sed potentem se esse nescire; ad largienda bona potentem se cognoscere, ad rependenda noxia omne quod potenter valet ignorare. Recte itaque de talibus dicitur: Deus potentes non abjicit, cum et ipse sit potens. Deum quippe imitari desiderat, qui fastigium potentiae alienis intentus utilitatibus, et non suis laudibus elatus administrat, qui praelatus caeteris prodesse appetit, non praeesse. Tumoris namque elatio, non ordo potestatis in crimine est. Potentiam Deus tribuit, elationem vero potentiae malitia nostrae mentis invenit. Tollamus ergo quod de nostro contulimus, et bona sunt quae Deo largiente possidemus. Quia enim nequaquam justa potentia, sed actio prava damnatur, apte subjungitur:

CAPUT XXVII

VERS. 6.---Sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit.

49. Deus potestatis superbiam non celsitudinem damnat.---Scriptura sacra plerumque pauperes, humiles vocare consuevit. Unde in Evangelio cum adjectione spiritus nominantur, dum dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum coelorum (Matth. V, 3). Quia enim divitiae visibiliter potentes ostendunt, apud semetipsos pauperes sunt, qui elati in suis conscientiis non sunt. Eos vero impios vocat, qui aut a fidei pietate disjuncti sunt, aut in hoc quod fideliter credunt pravis sibi moribus contradicunt. Quia ergo omnipotens Deus malitiae superbiam, non potentiae celsitudinem damnat, postquam dictum est: Deus potentes non abjicit, cum et ipse sit potens, recte subjungitur: Sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit. Id est, elatos destruit, humiles vero per iudicium liberos reddit. Vel certe iudicium pauperibus tribuit, quia hi qui nunc nequiter opprimuntur, ipsi tunc super oppressores suos iudices veniunt.

50. Reproborum alii iudicantur, alii non iudicantur.---Duae quippe sunt partes, electorum scilicet, atque reproborum. Sed bini ordines eisdem singulis partibus continentur. Alii namque iudicantur et pereunt, alii non iudicantur et pereunt. Alii iudicantur et regnant, alii non iudicantur et regnant. Iudicantur et pereunt quibus Dominica inclamatione dicitur: Esurivi, et non dedistis mihi manducare; sitivi, et non dedistis mihi potum; hospes eram, et non collegistis me; nudus, et non operuistis me; aeger et in carcere, et non visitastis me (Matth. XXV, 42, 43). Quibus praemittitur: Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (Ibid., 41). Alii vero in extremo iudicio non iudicantur et pereunt, de quibus Propheta ait: Non resurgunt impii in iudicio (Psal. I, 5). Et de quibus Dominus dicit: Qui autem non credit, jam iudicatus est (Joan. III, 18). Et de quibus Paulus ait: Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt (Rom. II, 12). Resurgunt ergo etiam omnes infideles, sed ad tormentum, non ad iudicium. Non enim eorum tunc

causa discutitur, quia ad conspectum districti iudicis jam cum damnatione suae infidelitatis accedunt. Professionem vero fidei retinentes, sed professionis opera non habentes, redarguunt ut pereant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt, quia, praejudicati infidelitatis suae tenebris, ejus quem despexerant invectione redargui non merentur. Illi saltem iudicis verba audiunt, quia ejus fidei saltem verba tenuerunt. Isti in damnatione sua aeterni iudicis nec verba percipiunt, quia ejus reverentiam nec verbo tenus servare voluerunt. Illi legaliter pereunt, quia sub lege positi peccaverunt; istis in perditione sua de lege nihil dicitur quia nihil legis habere conati sunt. Princeps namque terrenam rempublicam regens, aliter punit civem interius delinquentem, atque aliter exterius hostem rebellantem. In illo jura sua consulit, eumque sub verbis dignae invectionis addicit; contra hostem vero bella movet, instrumenta perditionis exercet, dignaque ejus malitiae tormenta retribuit, de malo vero ejus quid lex habeat non requirit. Neque enim lege necesse est periri, qui lege nunquam potuit teneri. Ita ergo in extremo iudicio et legalis illum invectio percutit qui ab eo quod professione tenuit, actione declinavit; et iste sine iudicii invectione perimitur, qui lege fidei non tenetur.

51. Electorum quoque alii iudicium subeunt, alii non, sed iudices sedent.---Ex electorum vero parte alii iudicantur et regnant, qui vitae maculas lacrymis tergant, qui mala praecedentia factis sequentibus redimentes, quidquid illicitum aliquando fecerunt ab oculis iudicis eleemosynarum superductione cooperiunt. Quibus iudex veniens in dextera consistentibus dicit: Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere; hospes eram, et collegistis me; nudus, et cooperuistis me; infirmus, et visitastis me; in carcere eram, et venistis ad me (Matth. XXV, 35). Quibus praemittit, dicens: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a

constitutione mundi (Ibid., 34). Alii autem non judicantur et regnant qui etiam praecepta legis perfectione virtutum transcendunt, quia nequaquam hoc solum quod cunctis divina lex praecipit implere contenti sunt, sed praestantiori desiderio plus exhibere appetunt quam praeceptis generalibus audire potuerunt. Quibus dominica voce dicitur: Vos qui reliquistis omnia, et secuti estis me, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos super duodecim thronos, judicantes duodecim tribus Israel (Matth. XIX, 28). Et de quibus propheta ait: Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui (Isai. III, 14). Et de quibus Salomon, cum de sanctae Ecclesiae sponso loqueretur, intulit dicens: Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terrae (Prov. XXXI, 23). Hi itaque in extremo judicio non judicantur et regnant, quia cum auctore suo etiam iudices veniunt. Relinquentes quippe omnia plus prompta devotione exsecuti sunt quam juberi generaliter audierunt. Speciali namque jussione paucis perfectioribus, et non generaliter omnibus, dicitur hoc quod adolescens dives audivit: Vade et vende omnia quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo, et veni et sequere me (Matth. XIX, 21). Si enim sub hoc praecepto cunctos jussio generalis astringeret, culpa profecto esset aliquid nos de hoc mundo possidere. Sed aliud est quod per sacram Scripturam omnibus generaliter praecipitur, aliud quod specialiter perfectioribus imperatur. Hi ergo recte sub generali judicio non tenentur, qui et praecepta generalia vivendo vicerunt. Sicut enim non judicantur et pereunt, qui suadente perfidia lege teneri contemnunt, ita non judicantur et regnant, qui, suadente pietate, etiam ultra generalia divinae legis praecepta proficiunt. Hinc est quod Paulus, etiam specialia praecepta transcendens, plus opere exhibuit quam institutione permissionis accepit (I Thess. II, 7). Cum enim accepisset ut Evangelium praedicans de Evangelio viveret, et Evangelium audientibus contulit, et tamen Evangelii

sumptibus sustentari recusavit. Cur ergo iste judicetur ut regnet, qui minus quod servaret accepit, sed majus quod viveret invenit? Dicatur igitur recte: **Judicium pauperibus tribuit, quia quanto huic mundo magna humilitate despecti sunt, tanto tunc acceptis sedibus majore culmine potestatis excrescunt. Unde et sequitur:**

CAPUT XXVIII

VERS. 7.---Non auferet a justo oculos suos, et reges in solio collocat in perpetuum, et illic eriguntur.

52. Deus justos tunc magis respicit, cum injuste affliguntur.---Abstulisse enim a justis oculos suos fortasse Dominus creditur, quia injustorum crudelitibus hic sine vindicta lacerantur; sed famulos suos tunc magis respicit, cum injuste eos nequitia persequentis affligit. Videns enim quid hic humiliter tolerant, nimirum jam praevidet quid illic eis misericorditer recompenset. Non ergo aufert a justo oculos suos. Ecce iste humiliter ingemiscit, ille superbit et nequiter floret. Iste cor conterit, ille se de gloria iniquitatis extollit. Horum ergo quis divinis obtutibus longe est, qui injustitiam pertulit, an qui eam patientibus irrogavit; qui supernam gratiam inter maeroris tenebras tenuit, an qui inter exteriora gaudia lumen justitiae intus amisit?

53. Cur sancti, reges in S. Scriptura vocantur. Sanctos in throno cum Christo sedere est ex ejus potestate judicare.---Bene autem sancti viri Scripturae sacrae testimonio reges vocantur, quia, praelati cunctis motibus carnis, modo luxuriae appetitum frenant, modo aetum avaritiae temperant, modo gloriam elationis inclinant, modo suggestionem livoris obruunt, modo ignem furoris extinguunt. Reges ergo sunt, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo praeesse noverunt. Quia igitur ab hac potestate regiminis ad potestatem transeunt retributionis, dicatur recte:

Reges in solio collocat in perpetuum. Semetipsos enim regendo, ad tempus fatigati sunt, sed in regni erectionis aeternae solio in perpetuum collocantur; et eo illic accipiunt alios digne judicare, quo hic nesciunt sibimetipsis nequiter parcere. Hinc enim alias dicitur: Donec justitia convertatur in iudicium (Psal. XCIII, 15). Paulus de se suisque consortibus dicit: Ut nos efficeremur justitia Dei in ipso (II Cor. V, 21). Justitia ergo in iudicium vertitur, quia hi qui nunc juste atque irreprehensibiliter vivunt, tunc iudicandi potentiam nanciscuntur. Hinc Laodiceae Ecclesiae Dominus dicit: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus (Apoc. III, 21). Vincens Dominus in throno cum Patre sedisse se asserit, quia post passionis certamina, post resurrectionis palmam, clarius se omnibus quod potestati Patris esset aequalis indicavit, eique se non disparem calcato mortis aculeo innotuit. Unde et Mariae necdum credenti se Patri similem, dicit: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem (Joan. XX, 17). Nobis enim in throno filii sedere, est ex ejusdem Filii potestate judicare. Quia enim iudicii principatum ex ejus virtute percipimus, velut in throno ejus residemus. Nec abhorret a vero quod alias super duodecim thronos venturos testatur esse discipulos (Matth. XIX, 28), hic vero in throno suo perhibet esse sessuros. Per thronos quippe duodecim universale iudicium, per thronum vero Filii singulare culmen iudicariae potestatis ostenditur. Hoc ergo duodecim thronis, quod uno throno Filii designatur, quia videlicet universale iudicium ex Mediatoris nostri interventione percipitur. Dicatur ergo: Reges in solio collocat in perpetuum.

54. Sanctorum sessio est aeterna. Prius humiliati, erigentur.---Apte autem in perpetuum subdens aperte quid dicat insinuat. Si enim de terreni regni solio diceret, nullatenus in perpetuum subdidisset, quia qui illud arripiunt, profecto non in eo in perpetuum, sed temporaliter collocantur. Bene autem subdidit: Et illic

eriguntur. Ac si intentioni audientis innueret, dicens: Quia hic humiliati sunt, illic eriguntur. Sanctis namque viris iste locus humilitatis est, ut ille sit celsitudinis. Unde alias scriptum est: Humiliasti eos in loco afflictionis (Psal. XLIII, 20). Locus quippe afflictionis est vita praesens: Qui ergo ad aeternam patriam tendunt, nunc semetipsos temporaliter in afflictionis loco despiciunt, ut tunc in loco gaudii veraciter sublimentur. Sequitur:

CAPUT XXIX

VERS. 8, 9. Et si fuerint in catenis, et vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerint

55. Catenis ligari se putant sancti, quandiu hic vivunt.---Catenae obligationis sunt ipsa adhuc retentio peregrinationis. Ligatum se his catenis Paulus aspexerat, cum dicebat: Desiderium habens dissolvi, et cum Christo esse (Philip. I, 23). Paupertatis funibus vinctum se esse cernebat, quando veras divitias intuens, eas etiam discipulis exorabat, dicens: Ut sciatis quae sit spes vocationis ejus, quae divitiae gloriae haereditatis ejus in sanctis (Ephes. I, 18).

Bene autem post ista subditur: Indicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerint. Cum enim supernam gloriam magis amando cognoscimus, tunc mala quae egimus graviora fuisse sentimus. Unde et Paulus post perceptam gratiam supernorum ea quae in se studia virtutum crediderat fuisse jam scelera cognoscebat, dicens: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate (I Tim. I, 13). Vel certe: Sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbitratus sum propter Christum detrimenta (Philip. III, 7). Unde et apte subditur:

CAPUT XXX

VERS. 10.--- Revelabit quoque aurum eorum, ut corripiat; et loquetur, ut revertantur ab iniquitate.

56. Amore coelestis gloriae graviora fiunt peccata prius perpetrata.---Aurem ab iniquitate revelare est intellectum cognitionis aperire. Revelata vero aure unusquisque corripitur, quando intrinsecus aeternorum bonorum desiderium percipit, et quae mala extrinsecus perpetravit agnoscit

Potest vero in catenis et funibus paupertatis poena etiam temporalis afflictionis intelligi, quia saepe qui jubentis verba non audiunt, ferientis verberibus admonentur, ut ad bona desideria saltem poenae trahant, quos praemia non invitant. Unde per Prophetam dicitur: In camo et freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te (Psal. XXXI, 9). Si vero etiam flagella despiciunt, constat nimirum quod tanto illic gravioris vindictae supplicia sentiant, quanto hic majoris providentiae gratiam calcant. Unde et sequitur:

CAPUT XXXI

VERS. 11, 12.--- Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur stultitia.

57. Quam severe puniendi, qui a perditis moribus nec flagellis coercentur.---Per bonum recta actio, per gloriam vero superna retributio designatur. Qui ergo obedire praeceptis coelestibus student, dies suos in bono complent, annos in gloria, quia et cursum praesentis temporis in recto opere, et consummationem suam perficiunt felici retributione. Si vero non audierint, transibunt per gladium, et consumentur stultitia, quia et

vindicta eos in tribulatione percutit, et finis in fatuitate concludit. Sunt enim nonnulli quos a perditis moribus nec tormenta compescunt. De quibus per prophetam dicitur: Percussisti eos nec doluerunt; flagellasti eos, et renuerunt accipere disciplinam (Jerem. V, 3). Et de quibus sub Babylonis specie dicitur: Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jerem. LI, 9). De quibus rursum dicitur: Interfeci et perdidit populum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi (Jerem. XV, 7). Hi nonnunquam deteriores existunt ex verberare, quia pulsati doloribus, aut contumaci pertinacia duriores existunt, aut, quod pejus est, in blasphemiae etiam exasperationem prosiliunt. Bene ergo dicitur quod per gladium transeunt, et stultitia consumuntur, quia peccata quae flagellis emendare debuerant, flagellis exaggerant. Et hic jam poenas percussione sentiunt, et illic justae retributionis supplicia non evadunt. Fatuitas quippe stultitiae est quod illos sic imquitas obligat, ut a culpa eos nec poena compescat. Sequitur:

CAPUT XXXII

VERS. 13.---Simulatores et callidi provocant iram Dei.

58. Simulatoris callidi imago.---Cum simulatores diceret, apte subjungit et callidi, quia nisi ingenio calleant, quod videri appetunt congrue simulare non possunt. Sunt enim nonnulla vitia quae etiam a sensu tardioribus facile perpetrantur. Elatione namque intumescere, avaritiae aestibus inhiare, luxuriae pulsanti succumbere, etiam quilibet obtusis sensibus potest; simulationis vero falsitatem exsequi, nisi qui subtilioris ingenii fuerit, non potest. Quisquis enim talis est, ad custodienda duo videlicet continua observatione dividitur, ut callide noverit et occultare quod est, et ostentare quod non est; et vera mala premere, et falsa bona monstrare; nec se aperte in hoc quod videtur extollere, atque, ut majorem gloriam teneat, saepe se simulare gloriam

declinare. Quia enim ante oculos hominum sequendo eam apprehendere non potest, studet plerumque gloriam tenere fugiendo. Haec itaque simplicibus minime congruunt, quia si congruunt, jam simplices non sunt.

59. Iram Dei non solum meretur, sed provocat.---Bene autem cum diceret: Simulatores et callidi, non subdidit, merentur, sed provocant iram Dei. Iram quippe Dei mereri, est etiam nesciendo peccare. Provocare vero est mandatis illius sciendo contraire; scire bonum, sed despiciere; facere posse, nec velle. Hi enim perpetracione nequitiae intrinsecus tenebescunt, et ostentacione justitiae superficie tenus dealbantur. Quibus voce Dominica dicitur: Vae vobis, Scribae et Pharisei hypocritae, quia similes estis sepulcris dealbatis, quae foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcicia; ita et vos quidem foris apparetis hominibus justis, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. (Matth. XXIII, 27). Foris ergo ostendendo servant quae vivendo intus impugnant. Intus vero mala cogitantes exaggerant quae foris aliud superducentes occultant. Ante districtum itaque iudicem excusationem jam de ignorantia habere non possunt, quia dum ante oculos hominum omnem modum sanctitatis ostentant, ipsi sibi sunt testimonio quia bene vivere non ignorant. Dicatur igitur recte: Simulatores et callidi provocant iram Dei. Quid vero eos ad extremum sequatur, adjungit, dicens:

CAPUT XXXIII

Ibid.---Neque clamabunt cum vincti fuerint.

60. Etiam percussus peccata confiteri erubescit.---Omnis iniquus qui cum iniquus sit, sanctus videri non appetit, in flagelli percussione deprehensus, fateri quod iniquus sit non erubescit. Qui vero iniqua agens, humana de se iudicia sub specie sanctitatis intercipit, etiam cum

flagello percutitur, iniquum se prodere refugit, quia sanctus videri consuevit. Si quando autem graviter coarctatur, iniquum se vix superficie tenus confitetur, quia interna sua detegere veraci confessione confunditur. Quasi liberi vero sumus, cum nulla correptione castigamur; vincimur autem, cum flagello percussione astringimur. Vincti igitur tanto clamamus altius, quanto in percussione positi peccata nostra veracius confitemur. Apud aures quippe Dei vox valida devota confessio est. Quia ergo simulatores quosque, etiam cum percussione flagella corripunt, ad confessionem simplicem non perducunt (cognosci enim peccatores refugiunt, quia sancti omnium opinione ferebantur), quamvis eos ad extremum jam flagella feriant, quamvis duci se ad aeterna supplicia non ignorent, tales tamen cupiunt apud humana iudicia remanere, quales se studuerant semper ostendere. Deprehensi ergo etiam flagello percussione extremae, quia confessionem puram vel afflicti exere negligunt, quasi vincti clamare contemnunt. Bene ergo dicitur: Neque clamabunt cum vincti fuerint.

61. Hypocritae sanctos se, non quia sunt, sed quia dicuntur, existimant. Vana spe delusi, ad confessionis remedium etiam in extremis non confugiunt. Ab homine longe saepe distat ejus cor.---Quamvis intelligi etiam aliter potest. Omnis enim qui, cum iniquus sit, dici sanctus ab hominibus non pertimescit, etsi iniquum se tacita cogitatione reprehendit, tamen dum saepius sanctum audire se coeperit, hoc quod de se intrinsecus tenebat amittit. Cor quippe exterius fundit, et quia libenter foris falsum de se testimonium recipit, qualem se intus habeat non requirit. Unde fit ut vacuae laudis fomenta etiam cum defuerint quaerat, et oblitus quod est appetat videri quod non est. Igitur qui tales sunt, dum justos se ante humana iudicia simulant, dum actiones suas laudibus dignas intuentium oculis ostentant, occulta cum eis iustitia agitur, ut quo nituntur foris alios fallere, eo de se intus etiam ipsi fallantur. Nam omnem circa se sollicitae

investigationis oculum perdunt. Vitam enim suam et discutere et perscrutari dissimulant, sed tales se quales audiunt putant, sanctosque se esse, non quia ita vivunt, sed quia ita dicuntur, existimant. Subtile autem Dei iudicium, seque ipsos intueri negligunt, quia fidem sui meriti in attestazione ponunt oris alieni. Cum vero subita percussione feriuntur, iniquos se vel veraciter fateri, vel sicut sunt, deprehendere omnino non possunt, quia videlicet sanctos se humana professione crediderunt. Bene ergo dicitur: Neque clamabunt cum vincti fuerint. Spe enim vacua tales se ante supernum iudicem venire confidunt, quales se hominibus innotuisse cognoscunt; seque ipsos miseri nec inter tormenta deprehendunt, et dum testimonium falsae laudis aspiciunt, remedium verae confessionis amittunt. Etiam vincti ducuntur, et non clamant, quia, humanae laudis importunitate superati, sanctos se miseri et cum in peccatis moriuntur putant. Quibus bene per prophetam dicitur: Redite, praevaricatores, ad cor (Isai. XLVI, 8). Si enim ad cor redirent, per exterioris attestationis se verba non funderent. Nam quid vicinius nobis est corde nostro? quid vicinius nobis est ea re quae intra nos est? Et tamen cum per pravas cogitationes spargitur, a nobis cor nostrum longius evagatur. Longe ergo prophetas praevaricatorem mittit, cum eum ad cor suum redire compellit, quia quo se exterius fudit, eo ad se unde possit redire vix invenit. Quia vero simulatorum mens pro eo quod ab una aeternitatis intentione dividitur, cogitationum multiplicium inundatione vastatur, recte subjungitur:

CAPUT XXXIV

VERS. 14.---Moriatur in tempestate anima eorum.

62. Tempestate subita hypocritae moriuntur.---Quasi tranquille namque videbantur vivere, cum de sanctitatis curarent laude gaudere. Sed tempestate subita eorum anima moritur, quae humanae laudis pessima

tranquillitate laetabatur. Plerumque subito inopinata tempestas omne quod aer serenum blanditur immutat; et eo periculum vitari non potest, quo nec potuit praevideri. Unde simulatores, qui vitae suae custodiam negligunt, in tempestate mori referuntur. Hinc quippe eos turbo subitus internae percussiois eiecit, quos arrogantia externi favoris extollit; et dum amplectuntur in laude quod non sunt, repente inveniunt in ultione quod sunt. Bene autem per Salomonem dicitur: Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis (Prov. XXVII, 21). Laus quippe sua justos cruciat, iniquos exaltat. Sed justos dum cruciat purgat, iniquos dum laetificat reprobos monstrat. Isti enim sua laude pascuntur, quia auctoris sui gloriam non requirunt. Illi autem qui auctoris gloriam quaerunt, sua laude cruciantur, ne non sit intus quod foris dicitur, ne, si est etiam quod dicitur, ante Dei oculos ipsis favoribus vacuetur: ne humana laus robur mentis emolliat, eamque in sui delectatione prosternat; et quae adjumentum debet esse augendi operis, jam retributio sit laboris. Cum vero sua praeconia in Dei laudem tendere sentiunt, ea etiam desiderabiliter amplectuntur. Scriptum namque est: Videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in coelis est (Matth. V, 16). Viam se ergo hominibus faciunt, quoties in se aliquid quo Deus cognoscatur ostendunt, quia non student in se humanam laudem figere, sed quaerunt eam per se medios ad auctoris gloriam pertransire. Arrogantes autem humanis laudibus mollia corda prostituunt, quia suis amoribus corrumpuntur. De quibus alias dicitur: Erunt homines seipsos amantes (II Tim. III, 2). Apte vero hic de hac eorum corruptione subjungitur:

CAPUT XXXV

IBID.---Et vita eorum inter effeminatos.

63. Effeminati sunt qui laudibus humanis corrumpuntur.---Si enim viriditer viverent, laus transitoria nulla eos corruptione vitaret. Unde electis Propheta persuadet, dicens: Viriliter agite, et confortetur cor vestrum (Psal. XXX, 25). Dicens enim Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, illico subdidit, quasi sexum cordis munire curavit. Luxuriosi quippe mens corrumpitur, si rebus transitoriis delectatur. Igitur simulatorum vita inter effeminatos moritur, quia laudis luxuria corrupta reperitur. Translatione vero alia non habetur: Vita eorum inter effeminatos, sed, Vita eorum vulneretur ab angelis. Utramque tamen etsi sermone discrepat, ratione concordat, quia effeminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuntii veritatis eam jaculis sanctae praedicationis impugnant. Quia igitur de damnatione reproborum quid agatur audivimus, de ereptione humilium quid sequatur audiamus:

VERS. 15.---Eripiet pauperem de angustia sua.

64. Humiles, cum moriuntur, de angustia liberantur.---Pauper de angustia sua eripitur cum unusquisque humilis de hac peregrinationis suae afflictione liberatur. Nam et assiduis hic tribulationis premitur, ut ad requirendum verae consolationis gaudium provocetur. Unde et sequitur:

IBID.--- Et revelabit in tribulatione aurem ejus.

Aurem in tribulatione revelare est auditum cordis verberum plagis aperire. Cum enim praecepta despiciamus, pia distractione nobiscum agitur, ut flagella timeamus. Aurem itaque cordis tribulatio aperit, quam saepe hujus mundi prosperitas claudit. Per Salomonem namque dicitur: Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos (Prov. I, 32). Sequitur:

CAPUT XXXVI

VERS. 16.---Igitur salvabit te de ore angusto latissime.

65. Peccati consuetudo puteus arctissimus, ex quo sola gratia nos potest educere.---Omnis qui vitae viam deserens in peccatorum se tenebras dejicit, semetipsum quasi in puteum vel foveam mergit. Si vero diutina perpetracione etiam consuetudine iniquitatis opprimitur ne ad superiora jam possit exurgere, quasi angusto ore putei coarctatur. Unde David propheta sub specie peccantium exorat, dicens: Non me demergat tempestas aquae, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum (Psal. LXVIII, 16). Quem enim mali operis iniquitas a bona stabilitate commovit, quasi tempestas aquae rapuit; sed si adhuc longa consuetudine non praevaluit, non demersit. Jam in puteum cecidit qui hoc quod divina lex prohibet perpetravit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus coangustavit. Tanto erga facilius egreditur, quanto minori consuetudine coarctatur. Unde Jeremias propheta, dum Judaeam iniquitatibus longa consuetudine obrutam fuisse conspiceret, in lamentis suis sub ejus specie semetipsum deplorat, dicens: Lapsa est in lacum vita mea, et posuerunt lapidem super me (Thren. III, 53). In lacum quippe vita labitur cum labe iniquitatis inquinatur. Lapis vero superponitur cum etiam dura consuetudine mens in peccato devoratur, ut etsi velit exurgere, jam utcumque non possit, quia moles desuper malae consuetudinis premit. Sed quia divinae potentiae subjacet, et post angustiam pravae consuetudinis ad bonae actionis amplitudinem revocatur, idcirco dicitur: Salvabit te de ore angusto latissime. Latissime quippe de ore angusto salvatur, qui et post iniquitatis jugum ad libertatem boni operis poenitendo reducit.

66. Quanta angustia est ab opprimente mala consuetudine exurgere velle nec posse.---Quaedam

namque quasi conclusi oris angustia est ab opprimente mala consuetudine exurgere velle, nec posse; jam quidem desiderio ad superna tendere, sed adhuc actu in infimis remanere; praeire corde, nec tamen sequi opere, atque in semetipso contradictionem perpeti semetipsum. Cum vero ita tendens anima manu gratiae exaltantis adjuvatur, ab angusto ore ad latitudinem pervenit, quia, victis difficultatibus, opera bona perficit quae concupiscit. S. David propheta conclusionem angusti oris conspexerat, cum dicebat: Salvam fecisti de necessitatibus animam meam, nec conclusisti me in manus inimici (Psal. XXX, 9). Latissime autem salvatum se noverat, cum subderet, dicens: Statuisti in loco spatioso pedes meos (Ibid.). In spatioso quippe loco pedes stabiliti sunt, quando et ad congruentia bona tendimus, et nulla difficultate praepedimur. Quasi enim per latum locum quo volumus pergimus, quia nullis objectis difficultatibus angustamur.

67. In hunc puteum cecidisse Job immerito creditus.--- Sed haec Eliu recte diceret, si beato Job ejus sententia conveniret. Pro culpa enim flagellatum credidit, et idcirco eum in os angustum cecidisse judicavit. Quo enim validioribus vidit eum plagis affici, eo deterioribus credidit iniquitatibus praegravari, profecto nesciens quod flagella ejus augmentum essent meriti, non poena peccati. Cum vero eum in os angustum cecidisse fateatur, ad huc quasi latius exsequitur in quanta Job profunditate teneatur dicens:

CAPUT XXXVII

IBID.---Et non habente fundamentum subter se.

68. Quem includit puteus arctus malae consuetudinis, infernus absorbet, et desperationis abyssus.---Omne peccatum fundamentum non habet, quia non ex propria natura subsistit. Malum quippe sine substantia est. Quod tamen, utcunque sit, in boni natura

coalescit. Igitur os angustum nullum subter se dicitur habere fundamentum, quia peccati inquinatio subsistendi jus non habet proprium. Quia vero a fundo dicitur fundamentum, possumus etiam fundamentum pro fundo positum non inconvenienter accipere, sicut auditus ab aure dicitur, et tamen plerumque ipsa auris auditus nomine designatur. Cum ergo diceret os angustum, explere profundi voraginem volens, subdidit: Et non habente fundamentum subter se. Quem enim rapit iniquitas, infernus absorbet. Internus vero recte fundum non habere creditur, quia quisquis ab illo rapitur, in immenso profundo devoratur. Immensam namque ejus explere latitudinem volens propheta, ait: Dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino (Isai. V, 14). Sicut ergo sine termino dilatatus dicitur qui ad se plurimos trahit, ita sine fundo altus non incongrue creditur, quia eos quos in se suscipit, quasi in quadam abysson sua immensitatis absorbet. Itaque cum diceret: Salvabit te de ore angusto latissime, apte subjunxit: Et non habente fundamentum subter se. Ac si diceret: De ore angusto salvabit quod sub se fundum non habet, quia enim per peccatum tenditur ad infernum, quem a peccato salvat, de ore angusto liberat. Quem vero de ore angusto eripit, ab inferni profundo subducit.

69. Quamvis etiam aliter intelligi potest. Nam sicut qui in puteum mergitur putei profundo retinetur, ita corruens quasi in quodam fundi loco consisteret anima, si semel lapsa in aliqua se peccati mensura retineret. Sed cum peccato in quod labitur non potest esse contenta, dum quotidie ad deteriora dejicitur, quasi in puteo quo cecidit fundum non invenit quo figatur. Esset enim fundus putei, si fuisset mensura peccati; unde bene alias dicitur: Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit (Prov. XVIII, 3). Redire namque dissimulat, quia misereri sibi posse desperat. Sed cum desperando amplius peccat, quasi puteo suo fundum subtrahit, ne ubi retineri possit inveniat. Sequitur:

CAPUT XXXVIII

IBID.---Requies autem mensae tuae erit plena pinguedine.

70. Quem eripit gratia, internae satietatis delectatione replet. Requies mensae est refectio satietatis internae; quae pinguedine plena dicitur, quia in aeternae voluptatis delectatione praeparatur. Hujus mensae epulas esuriebat Propheta, cum diceret: Satiabor dum manifestabitur gloria tua (Psal. XVI, 15). Hujus mensae pocula sitiebat, dicens: Sitivit anima mea ad Deum vivum; quando veniam, et apparebo ante faciem Dei (Psal. XLII, 3)? Eliu itaque in beato Job temporalia verbera aeternorum volens retributione consolari, quod jure ei debebatur ex meritis, ex semetipso quasi gratuito promittit, dicens: Requies autem mensae tuae erit plena pinguedine. Sequitur:

CAPUT XXXIX

VERS. 17.---Causa tua quasi impii judicata est, causam judiciumque recipies.

71. Flagellantur justi, ut ad majorem vigilantiam erudiantur.---Bonorum causa justitia est. Quorum causa quasi impii judicatur, quia eorum hic justitia paterno flagello fatigatur, ut ad ampliorem vigilantiam non solum praeceptione mandatorum, sed etiam verberum percussione doceantur. Sed causam judiciumque recipiunt, quia ex ea justitia qua modo vivunt tunc in culmine judicariae potestatis enitescunt, ut tanto tunc potentius cuncta judicent, quanto nunc in eis subtilius cuncta judicantur. Haec Eliu quasi nova spondendo intulit, quae beatus Job semper credendo stabiliter tenuit. Habent profecto haec propria omnes arrogantes, ut et malum mentientes exaggerent, et si quod forsitan bonum dicunt, hoc velut incognitum proferant. Unde fit ut etiam

doctiores se docere audeant, quia videlicet se scire talia solos putant. Cum vero ad aliqua consolationis verba descendunt, statim viluisse se aestimant, et per increpationis tumidae asperitatem quasi quoddam sibi ingenium reformant, ut qui condescendisse blandientes testes visi sunt, exorta subito increpatione timeantur. Unde et mox Eliu subdidit, dicens:

CAPUT XL

VERS. 18-21.---Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas; nec multitudo locorum inclinet te. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim coepisti sequi post miseriam.

72. Superbi quidquid ab aliis recte fit, carpunt.---In plerisque Codicibus, donorum; in paucis vero, sed antiquioribus, locorum invenimus. Sed quia expositione non indiget si dicatur: Nec multitudo donorum inclinet te, hoc magis exponi placuit quod cum difficultate aliquantula videtur aperiri. Haec autem quantae elationis verba sint, ipse qui ea formavit tumor ostendit. Sed quia Eliu arrogantium et beatum Job tenere typum diximus electorum, si ea subtilius discernimus, etiam nunc intra Ecclesiam quomodo arrogantibus congruant demonstramus. Sancti viri aliena opera etiam parva mirantur, sua vero etiam magna despiciunt. At contra, arrogantes aliena etiam magna despiciunt, sua vel quae parva sunt admirantur; et plerumque de suis malis bona aestimant, de alienis autem bonis mala sentire non cessant. Nam dum propriam gloriam quaerunt, perniciose student ut quidquid virtutis ab aliis agitur iniquitatis nota laceretur, et bonae pondus actionis vertunt in maculam criminis. Saepe enim cum vident ab Ecclesia districte pravos corrigi, quasi queruntur injuste innocentes affligi, et nitorem disciplinae ejus commutant appellatione

nequitiae. Unde Eliu figuram arrogantium servans, beatum Job quasi admonens, ait: Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas. Arrogantes enim irae motum deputant, quidquid a sancta Ecclesia geritur censura disciplinae. Et quia humanae laudis appetitu benigni student semper apparere, nullos censent districtione severitatis corrigendos. Unde et a bonis rectoribus, sicut superius dictum est, opprimi aestimant quos invitos cernunt a vitiis coerceri.

73. Ecclesiae in cunctis mundi partibus potentia temporalis. Hanc immerito Ecclesiae hostes ei exprobrant. Etsi quidam intra ejus sinum sint qui de ipsius gloria superbiant.---Auctore autem Domino, quia in cunctis mundi partibus sancta Ecclesia culmine religionis excrevit, hanc ipsam temporalem potentiam, qua quidem bene utitur, obtrectando in vitium elationis inflectunt. Unde Eliu subjungit, dicens: Nec multitudo locorum inclinet te. Ac si eidem sanctae Ecclesiae humilitatem magis in prosperis conservanti arrogantium voce dicatur: Quia ubique fidei reverentia coleris, cave ne ejusdem reverentiae fascibus extollaris. Quosdam quippe conspiciunt qui sub religionis obtentu vitio elationis intumescunt, et quod in quibusdam jure reprehendunt, hoc injuste ad crimen omnium pertrahunt: nequaquam videlicet perpendentes quod sint in ea qui et despicientes noverint perfecte temporalia regere, et amantes aeterna plenis desideriis exspectare; et dispensationem potestatis acceptae peragere, et humilitatis insitae ministerium custodire, ut nec humilitatis causa curam suscepti regiminis negligant, nec rursum occasione regiminis in eis humilitas intumescat. Etsi quidam fortasse intra ipsam sunt qui non Dei sed suae gloriae sub religionis praetextu deserviunt, studet tamen eos, aut, si valet, districte corrigere, aut, si non valet, aequanimiter tolerare; et vel corrigendo illos quasi filios amplectitur, vel tolerando quasi ab hostibus exercetur. Scit namque quod per eorum superbiam laceretur vita justorum, scit

quod in ejus crimen extenditur quidquid talium pravitate peccatur, sed notam alieni criminis sustinere tanto minus metuit quanto et caput suum talia tolerasse cognoscit. De illo quippe scriptum est: Et cum iniquis deputatus est (Marc. XV, 28). De illo rursum dicitur: Languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (Isai. LIII, 4). Eant ergo arrogantes, et aestimatione pravorum vitam mordeant innocentum. Scit electorum Ecclesia et illorum facta, et horum verba tolerare, scit pravorum mentes tolerando convertere. Qui etsi converti nequiverint, eorum tamen ignominiam aequanimiter suffert. Perpendit quippe quia ad duplex ejus praemium proficit quod ex eorum meritis foris despicitur, quorum et intus vita laceratur.

74. Qui temporaliter extollitur, cadit.---Notandum vero quod non ait: Nec multitudo locorum extollat te, sed ait: Nec multitudo locorum inclinet te. Omnis enim qui temporaliter extollitur eo ipso quo extollitur inclinatur, quia cum se exterius erigit, intus cadit. Eliu itaque casum cordis in elatione intuens, ait: Nec multitudo locorum inclinet te. Ac si voce arrogantium sanctae Ecclesiae diceretur: Cave ne, si universitatis veneratione extolleris, ab interna intentione curveris. Sequitur:

CAPUT XLI

VERS. 19.---Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine.

75. Apostolis et Ecclesiae fortibus ad praemia vocatis, Deus eorum vice debiles ad certamina roboravit.--
-Quos alios sanctae Ecclesiae robustos accipimus, nisi eos qui ad vincenda mundi hujus desideria et coeptis sublimibus et consummatis profectibus convalescunt? Magnitudo itaque ejus in robustorum suorum vita consistit, quia tunc gloriosior redditur, cum pro defensione veritatis ad mortem usque ab electis illius

constanti virtute certatur. Arrogantes igitur viri subductis de hoc mundo apostolis, subductis ad superna martyribus, quia fortasse doctiores valentioresque praepositos abunde deesse conspiciunt, quasi solos se remansisse intra Ecclesiam suspicantur. Unde dum se praeferunt, ei velut consulentes illudunt, dicentes: Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ac si apertis exprobrationibus dicant: Nequaquam te magnitudinem habere confidas, quia subductis prioribus, patribus jam non habes de quorum vita glorieris. Dicunt haec profecto, nescientes quia omnipotens Deus Ecclesiam suam digna sine administratione non deserit. Nam cum fortes ad praemium vocat, eorum vice debiles ad certamina roborat; cum illos suscipiendo remunerat, istis laborum vires, quas remuneret, subministrat. De quibus eidem sanctae Ecclesiae dicitur: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram (Psal. XLIV, 17). In virtutem quippe antiquorum patrum, hi qui postmodum praelati sunt subrogantur, quia et cum annosa arbusta succiduntur, in eorum robur tenera virgulta succrescunt. Sed arrogantes viri convalescere non credunt quos infirmos aliquando noverunt; et permutatos venerari despiciunt, quos despiciabiles fuisse meminerunt.

76. In Ecclesia justi multo pauciores quam iniqui. Superbi pastores quae patres eorum moriendo severunt, hoc exultando metunt.---Quia vero in ea justiores paucos, iniquos autem numerosiores aspiciunt, sicut et in tritura frugum major est multitudo palearum, etiam justorum vitam ex iniquorum aestimatione contemnunt. Vident profecto quod nonnulli rectores illius, temporali potestate subnixa, ejusdem potestatis elatione pascuntur. Vident quod religionis reverentiam, quam huic mundo patres moriendo servaverunt, hi exultando in terrenis gaudiis metunt; et perpendunt quidem quia robusti sunt, sed non fortitudine. Nam dum temporali potestate

fulciuntur, quasi quadam debilitate roborantur. Quanto enim exterius fortes sunt, tanto a cunctis fortitudinis viribus intus inanescunt. Et idcirco ab arrogantibus ei dicitur: Depone robustos fortitudine. Ac si aperte dicatur: Illi tibi veraciter robusti inhaeserant, qui in te hoc quod docendo locuti sunt, vivendo tenuerunt; nunc vero hi qui tibi praesident visione robusti sunt, non fortitudine, quia honorabiles quidem se ostentare non desinunt, sed tanto imbecilliores et contemptibiliores sunt, quanto honoris sui gloriam despici pro veritate pertimescunt. Quod arrogantes quidem de plerisque veraciter sentiunt, sed eo in elationis vitium corruunt, quo omnes quos praesesse conspiciunt tales arbitrantur. Neque enim debet plurimorum malum tendere in aestimationem cunctorum, quia etsi iniqui sunt quos cognoscentes dijudicant, nonnulli tamen sancti sunt quos ignorant. Triturae quippe tempus est, et adhuc grana sub paleis latent. Nullus ergo ex area fructus exspectabitur, si hoc solum in ea esse creditur, quod superficie tenus videtur. Igitur quia quos cernunt, despiciunt, et in antiquorum patrum ordinibus hos quos norunt subrogari contemnunt, apte subjungitur:

CAPUT XLII

VERS. 20.---Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.

77. Nox Ecclesiae est, cum doctorum et fortium loca indocti ac debiles obtinent.---Ac si aperte arrogantes dicant: Ignorantiae tuae obscuritate non agas, ut in loco fortium numerositatem subroges infirmorum. Populi quippe nomine designantur, qui quasi vulgari consuetudini dediti, in cunctis quae appetunt passim vivunt. Noctem vero protrahere est ut pro robustis populi ascendant, si per negligentiam agitur ut doctorum et fortium loca indocti ac debiles sortiantur. Populi pro robustis ascendunt quando hi qui vivere inique didicerunt pastorum loca percipiunt. Quod recte quidem dici poterat

si humiliter diceretur. Arrogantes enim, etiam cum bona admonent, superstitionis suae vitium exercent. Nam plus, sicut et superius dictum est, increpando ferire appetunt quam consolando refovere. Unde mox subjungitur:

VERS. 21.--- Ne declines ad iniquitatem; hanc enim coepisti sequi post miseriam.

Hoc profecto arrogantes Ecclesiae miseriam vocant, quod despectam Deo ejus multitudinem suspicantur; et eo illam altiori elatione contemnunt, quo et despectam Deo funditus suspicantur.

His igitur figurata expositione transcursis, jam nunc inferenda sunt quae moraliter sentiuntur, ut figura Ecclesiae cognita, quam expressam generaliter credimus, audiamus etiam quid ex his verbis in singulis specialiter colligamus. Ait itaque:

CAPUT XLIII

CAP. XXXVI, VERS. 18.---Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas.

78. SENSUS MORALIS.---In facienda correctione, subesse debet ira, non praeesse.---Omnis per quem necesse est aliena vitia corrigi semetipsum prius debet solerter intueri, ne dum aliorum culpas ulciscitur, ipse ulciscendi furore superetur. Plerumque enim mentem sub obtentu justitiae irae immanitas vastat, et dum quasi saevit zelo rectitudinis, rabiem explet furoris, justequae se facere aestimat, quidquid ira nequiter dictat. Unde et modum saepe ulciscendi transgreditur, quia mensura justitiae non frenatur. Dignum quippe est ut cum aliena corrigimus prius nostra metiamur, ut prius mens a sua accensione deferveat, prius intra semetipsam zeli sui impetum tranquilla aequitate componat, ne si ad animadvertenda vitia abrupto furore trahimur, peccatum

corrigendo peccemus, et qui culpam dijudicando insequimur, immoderate feriendo faciamus. Non autem jam correctio delinquentis, sed magis oppressio sequitur, si in ultione ira ultra quam culpa meretur extenditur. In correptione quippe vitiorum subesse menti debet iracundia, non praeesse, ut executionem justitiae non dominando praeveniat, sed famulando subsequatur, et notum iudicium possessa impleat, non possidens praecurrat. Bene itaque dicitur: Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas. Quia videlicet si is qui corrigere nititur ira superatur, opprimit antequam corrigat. Nam dum plus quam debet accenditur, sub justae ultionis obtentu ad immanitatem crudelitatis effrenatur. Quod plerumque idcirco evenit, quia corda rectorum minus amori sunt solius creatoris intenta. Nam dum multa in hac vita appetunt, innumeris cogitationibus disperguntur; et cum subito subditorum culpas reperiunt, digne cum Deo eas judicare nequeunt, quia corda sua in curis transitoriis sparsa ad distractionis culmen colligere repente non possunt. Commoti ergo tanto minus ad ulciscenda peccata libram aequitatis inveniunt, quanto eam tranquillitatis suae tempore non requirunt. Unde cum Eliu diceret: Non te superet ira, ut aliquem opprimas, quatenus easdem causas injustitiae et irae superantis exprimeret, illico adjunxit:

CAPUT XLIV

IBID.---Nec multitudo locorum inclinet te.

79. Ex originali peccato inquieta hominis mutabilitas oritur. Cum qualitate rerum non possit, varietate saltem quaerit satiari.---In tot quippe locis inclinamur in quot supervacuis curis extendimur. Nam sicut locus est corporis spatium corporale, ita locus est mentis unaquaeque intentio cogitationis. Quae dum huc illucque impellitur, si delectatione aliqua cogitationis suae libenter occupatur, velut in quodam loco ponitur ut

quiescat. Nam quoties victi taedio a cogitatione in cogitationem ducimur, quasi fessa mente de loco ad locum migramus. Tot itaque loca culmen mentis inclinant, quot subortae cogitationes unitatem bonae intentionis dissipant. Recta etenim mens staret, si uni cui debuerat cogitationi semper inhaereret. Recta mens staret, si non se innumeris motibus fluxa mutabilitate prosterneret. Sed dum nunc ista pertractat, nunc ad alia dilabitur, quasi per locorum multitudinem a statu suae rectitudinis inclinatur; et dum per plura se tendit, ab una, cui adhaerere debuit, intentione se dejicit. Qui tamen mutabilitatis usus ex primae praevaricationis vitio jam quasi in naturam venit. Nam cum stare animus in semetipso nititur, a semetipso aliquo modo etiam nesciendo derivatur. Humana namque anima ab unaquaque re cui intenditur fastidio impellente removetur. Sed dum inhianter cogitanda appetit, et repente cogitata fastidit, docet quod aliunde pendet, quae quolibet posita non requiescit. Ad illum quippe suspensa est a quo formata. Et quia ad Deum solum appetendum facta est, omne autem quod infra appetit minus est, jure ei non sufficit quod Deus non est. Hinc est quod huc illucque spargitur, et ab unaquaque re, ut diximus, fastidio impellente removetur. Delectationis videlicet avida, quaerit quo pauset, unum vero quem sufficienter habere poterat amisit. Unde nunc per multa ducitur, ut quia qualitate rerum non potest, saltem varietate satiatur.

80. Sancti adhaerendo Deo, huic anxietati medentur.---Sancti autem viri causa se observatione custodiunt, ne ab intentione sua mutabiliter dissolvantur, et quia idem esse appetunt, ad cogitationem qua Deum diligunt se solerter astringunt. In contemplatione namque creatoris hoc accepturi sunt, ut una semper mentis stabilitate perfruantur. Nulla eos tunc mutabilitas dissipat, quia scilicet eorum cogitatio sibimetipsi semper indissimilis perseverat. Hoc ergo cum labore nunc conantes imitantur, quod post in munere gaudentes

accipiunt. Cui se Propheta immutabilitati virtute amoris astrinxerat, cum dicebat: Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini (Psal. XXVI, 4). Huic Paulus unitati intentione adhaeserat, dicens: Unum autem, quae retro sunt oblitus, ad ea quae ante sunt extentus, sequor ad palmam supernae vocationis Dei in Christo (Philip. III, 13). Nam si quid in eorum corde humanitus diffluit, mox hoc discussio severa restringit; et cum quasi pueriliter cogitatio labitur, juvenili mox coercitione refrenatur. Unde fit ut sparsam mentem continuo colligant, et in una quantum praevalent cogitatione componant. Quia igitur status mentis cogitationum mutabilitate curvatur, recte ab Eliu dicitur: Nec multitudo locorum inclinet te.

81. Deo ita vacantibus cavenda elatio.---Sed saepe dum viri justis animus in ipsa intentionis suae arce consistit, dum ab omni mutabilitatis se sparsione colligit, dum quidquid in se superflue oboritur premit; ipsa suae rectitudinis gloria tangitur, et in tumore propriae praesumptionis elevatur. Qui enim magna agit, quamvis de se humilia sentiat, scit tamen magna esse quae agit. Nam si magna esse nescit, ea procul dubio minime custodit. Quae dum custodire negligit, aut in eis minus proficit, aut ea funditus amittit. Dum ergo bona nostra opera scire necesse est ut custodiamus, ex ipsa eorum scientia elationis aditus panditur, et ad operantis cor culpae manus admittitur, qua vastante rapiantur. Mira autem dispensatione agitur, ut conditor noster sublevatum prosperis animum subita concuti tentatione permittat, quatenus semetipsum in infirmitate verius videat, et ab eo quem de virtutibus sumpserat, jam seipso melior elationis fastu descendat. Unde et bene nunc subditur:

CAPUT XLV

VERS. 19.---Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine.

82. Ne de nobis praesumamus, Deus tentatione nos pulsari permittit.---Robusti quippe sunt motus cordis, cum nulla nisi quae virtutis sunt sentiunt. Sed magnitudinem et robustos motus deponimus, quando pulsante vitio cogimur pensare quid sumus. Robustos motus deponimus, quando jam non de virtute attollimur, sed in culpa consentiendo obrui de ipsa qua quatumur infirmitate formidamus. Multum namque de se animus confidit quando sibi ad votum vires suppetere conspicit. Jam sibi fiduciam sanctitatis arrogat, jam se idoneum etiam ad cuncta virtutum culmina quae sola cogitatione conceperit putat. Sed cum hunc tentatio subito oborta transverberat, eas quae natae de virtutibus fuerant, elatas cogitationes funditus turbat. Quasi securam quippe urbem inopinatus hostis ingreditur, et repentino gladio superbiorum civium colla feriuntur. Nihil ergo tunc nisi continuus luctus agitur, dum capta urbs animi a magnatum suorum gloria caede interveniente vacuatur. Unde nunc dicitur: Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ac si aperte diceretur: Omne quod intrinsecus de bona actione intumueras reprime, et cordis motus quos ex recto opere robustos habueras depone, quia jam in ipsa adversitatis tentatione consideras quam frustra prius de te magna elatus aestimabas. Quae videlicet magnitudo idcirco absque tribulatione deponenda dicitur, quia nimirum cum per tentationem humilitas proficit, prospera est ipsa adversitas quae mentem ab elatione custodit. Sed tamen sine magna tribulatione non agitur, cum tranquilla mens irruente tentatione quasi repentino hoste turbatur. Ipsa namque tentationis adversitas dum se menti inserit, quasdam in illa tenebras gignit, eamque obscuritate suae amaritudinis turbat, quae apud se dudum virtutum dulcedine irradiante claruerat. Unde et apte subjungitur:

CAPUT XLVI

VERS. 20.---Ne protrahas noctem ut ascendant populi pro eis.

83. Tentatio tenebras gignit, et procellas excitat.--- Nox quippe protrahitur cum suborta de tentatione tristitia consolatione concita non finitur. Nox protrahitur quia moeror animi confusis cogitationibus elongatur. Nam dum mens posita in tentatione considerat quod a virtutis suae pristina soliditate repellitur, superductis moeroribus, quasi quibusdam tenebris caecatur, atque ab omni luce gaudii ejus oculus clauditur, dum sollicita trepidat ne hoc quod esse dudum coeperat funditus amittat. Unde et bene dicitur quod in hac nocte pro robustis populi ascendunt, quia videlicet in hoc moerore tentationis pro robustis motibus indignae cogitationes et multiplices in corde prosiliunt. Nam dum se in perturbatione conspicit jam pene amisisse quod fuerat, fluctus in se innumeros tumultusque coacervat, modo tranquillitatem suam quia perdidit dolet; modo ne usque ad prava opera corruat pertimescit; modo in quo culmine steterat meminit; modo in quo vitiorum profundo per delectationem jaceat attendit; modo ad resumendas vires se reparat; modo se eas posse resumere quasi victus jam fractusque desperat.

84. Hac in nocte multiplices cogitationes quasi populi tumultuantes premunt.--- Cum ergo super addictam mentem tam multiplices cogitationes prodeunt, hanc quasi in nocte populi consurgentes premunt. Quos nimirum populos non per se, sed per divinae protectionis auxilium Propheta subigere se posse praesumpserat, cum dicebat: Protector meus, et in ipso sperabo, subjiciens populos sub me (Psal. CXLIII, 2). Sanctis quippe mentibus populi subiguntur, cum ab eis per districtae severitatis praesentiam cogitationes stultae dissiliunt, ut non per abrupta phantasmatum rapiant, sed rationi subditae a corde humiliter conquiescant. Quia ergo positus in

tentatione animus, qui de se in prosperis majora praesumebat, tumultus spei desperationisque tolerat, recte nunc dicitur: Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. Ac si aperte diceretur: In tentatione deprehensus, citius tenebras moeroris incide, ne qui in tranquillitate de te alta senseras, in perturbatione quoque deterius cogitationum te caligine confundas. Quod recte Eliu diceret, si tamen cui diceret sciret. Nam haec beato Job tanto minus congruunt, quanto ab illo omnia altius sciuntur. Quia vero, ut saepe diximus, arrogantes, dum praesumunt docere quos non debent, usque ad contumeliosa increpationum verba dilabuntur, subditur.

CAPUT XLVII

VERS. 21.---Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim coepisti sequi post miseriam.

85. Tunc cavenda est impatientia, quae in Job immerito impingitur.---Iniquitatem post miseriam sequitur, qui post mala quae pro correptione sustinet ferventi corde impatientiae se facibus inflamat. Quod beatum Job perpetrasse Eliu credidit, qui eum inter flagella positum liberis effari vocibus audivit, videlicet nesciens, quia omne quod dixit, non hoc de iniquitate impatientiae, sed de virtute veritatis protulit, qui ab interni iudicis sententia nec cum se justificaret erravit. Sed considerandum valde est quomodo cum diceret: Ne declines ad iniquitatem, de eadem iniquitate protinus subdidit: Hanc enim coepisti sequi post miseriam.

86. Superbi in arguendo modum servare nesciunt.--- Quid est hoc quod dum ad eam declinare vetat, de ea protinus quasi ad quam declinatum jam fuerit damnat, nisi quod arrogantes viri plus videri iudices quam consolatores volunt? Unde et nonnunquam ea districtis sententiis feriunt, quae nata in corde suspicantur et

priusquam certa sit culpa delinquentium, profertur invectio districta verborum; et ante per sententiam percutitur, quam prodeat quod feriat.

87. Sanctorum discretio in corripiendo.---Quamvis et justii viri plerumque pravis et occultis cogitationibus arguendo obviant; sed cum easdem cogitationes aliqua quae praeunt opera demonstrant, plerumque ab auditorum suorum cordibus ea vitia quae necdum prolata sunt manu correptionis eradicant, sed jam illa subsequi conspiciunt ex aliis quae praecedunt. Sicut enim corporales medici quasdam aegritudines jam venisse inveniunt, quasdam vero ne veniant medentur, ita doctores sancti aliquando inventa vulnera saluti restituunt, aliquando vero agunt in mentibus ne vulnerentur. In quibus solerter intuendum est, quia sicut certa plerumque cum asperitate redarguunt, ita incertis vitiis et cum tranquillitate contradicunt; certa ferientes increpant, incerta praemunientes devitant. Quam quia arrogantes viri discretionis regulam nesciunt, sententiarum suarum jaculis sicut nota, sic incognita; sicut certa, sic etiam incerta configunt. Unde nunc ab Eliu dicitur: Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim coepisti sequi post miseriam. Quia vero ea quae subnexa sunt longiori allegatione protrahuntur, istum libellum hoc fine constringimus, ne immoderatus extendatur.

LIBER VIGESIMUS SEPTIMUS.

Duodecim ultimi versus capituli XXXVI exponuntur, cum integro capite XXXVII, ingeniose quaesitis ad astruendam, tum doctrinam, tum ethicen christianam sensibus.

CAPUT PRIMUM.

1. Ex superborum recte dictis sumendum quod prosit, respuendum quod noceat.---Quisquis de magnis dictis arrogantium sumere scientiam nititur, providere solerter debet, ne hoc quod eorum scientia altum tumet, imitetur, ne cum virtutum verbis morum vitia colligat, et in eo quod loquendi notitiam assequitur, vivendi se imperitia transfigat. Hos namque cum fortia dicere audimus, sed tamen de dictis fortibus timere conspicimus, quasi doctrinae hortum ingressi, de spinis rosas attingimus. Discreta ergo nobis sollicitudine opus est, et carpere quod redolet, et cavere quod pungit, ne si fortasse improvide dictorum flos legitur, incauta legentis manus morum spina laceretur. Eliu itaque doctus et arrogans profert aliquando quod redolet, aliquando quod pungat. Sic igitur sumendum est de ejus doctrina quod fragrat, ut tamen sollicite cavendum sit de elatione quod vulnerat. Qui multa quidem superius moraliter intulit, sed in verbis sequentibus ad sola se prophetiae arcana sustulit. Ima enim moralitatis deserit, et ad prophetiae summa conscendit.

2. Superbi spiritu prophetiae aliquando repleti.---Nec mirandum quod vir arrogans impleri prophético spiritu potuit, cum Saul etiam in numero prophetarum fuit (I Reg. X, 6). Sed hoc de Saule cur dicimus, cum ex visione angeli accepisse verba rationabilia et asinam noverimus (Num. XXII, 28)? Sed sicut irrationale animal rationis verba edidit, nec tamen ad permutationem naturae rationalis accessit, ita saepe quilibet indignus sancta verba per prophetiae spiritum accipit, sed tamen ad promerendam sanctitatis gloriam non pertingit, ut et supra se loquendo emineat, et infra se vivendo torpescat. Unde nunc Eliu Redemptoris nostri adventum humilem non humilis conspicit, et eum prophetando praedicat, quem elatis moribus impugnat, dicens:

CAPUT II

CAP. XXXVI, VERS. 22.---Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus.

3. Christus simul humilis in infirmitate et excelsus in fortitudine caeteros legislatores longe antecellit.---Ac si aperte dicat: Qui humilis videbitur in infirmitate, excelsus manet in fortitudine, Paulo hoc etiam attestante, qui ait: Quia et si crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei (II Cor. XIII, 4). De quo recte subjungitur: Nullus ei similis in legislatoribus. Legislator Moyses, legislator Josue, legislatores etiam prophetae; legislatores cunctos dicere possumus, quos ex lege admonuisse recta populum scimus. Sed huic Mediatori in legislatoribus similis nullus est, quia isti gratuito vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt, et ab his quae in semetipsis experti sunt praedicando alios reducunt. Redemptor autem noster homo sine peccato est, filius sine adoptione, nec perpetravit unquam quod redarguit, et sic mundo ex humanitate loquitur, ut tamen eidem mundo ante saecula ex divinitate dominetur. Hunc Mediatorem Dei et hominum quidam legislatoribus similem fuisse crediderunt. Nam requirenti: Quem dicunt homines esse filium hominis? responderunt discipuli, dicentes: Alii Joannem Baptistam, alii Eliam, alii Jeremiam, aut unum ex prophetis (Matth. XVI, 13). [d 1Kb] Sed nimirum Petro quam excelsus in fortitudine esset aperuit, cum eum veraciter intuens, a legislatorum aequalitate discrevit, dicens: Tu es Christus Filius Dei vivi (Ibid., 16). Unde recte de illo sponsa in Canticis canticorum dicit: In lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea, quaesivi illum, et non inveni (Cant. III, 1). Et paulo post: Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem. De quibus rursum dicit: Vulneraverunt me, tulerunt pallium meum. Quos iterum percunctatur, dicens: Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (Cant. III, 3).

4. Qui in nocte quaeritur, sed non nisi transcensis prophetis et patriarchis invenitur.---Dilectus namque per noctes in lectulo quaeritur, quia intra secreta cordis cubilia in tribulatione spiritus desideratur. Quem tamen quaerens sponsa non invenit, quia electa quaeque anima jam quidem amoris ejus facibus flagrat, sed adhuc quaesita negatur species, ut amantis desiderium crescat; et quasi in siti aqua subtrahitur, ut ejusdem sitis aestus augeatur, et quo hanc diutius sitiens desiderat, eo quandoque cum invenerit avidius sumat. Sed hanc quaerentem vigiles inveniunt, eamque vulnerant, et ejus pallium tollunt, quia unamquamque animam redemptoris sui jam speciem requirentem, cum solliciti doctores inveniunt, hanc per praedicationis verbum coelestis amoris spiculis vulnerant, et si quod ei adhuc de vetusta conversatione tegmen inest, subtrahunt, ut quo exuta ab hujus mundi onere reddatur, eo is qui quaeritur, ab illa citius inveniatur. Bene autem subditur: Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea. Quia visionis ejus mens avida, nisi prophetarum aestimationem, nisi patriarcharum celsitudinem, nisi cunctorum hominum mensuram transcenderet, eum qui est super homines non inveniret. Transire ergo est vigiles, etiam eos quos miratur anima in ejus comparatione postponere. Et tunc is qui quaerebatur, cernitur, si homo quidem, sed tamen extra mensuras hominum credatur. Unde bene nunc dicitur: Nullus ei similis in legislatoribus. Sed is videlicet per infirmitatem carnis nostris obtutibus apparens, dum alios reprobat, alios vocat, mira judicia exhibuit, quae a nobis et cogitari possint, et comprehendi non possint. Ait namque: In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident caeci fiant (Joan. IX, 39). Et rursum: Confiteor tibi, Pater, Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis (Matth. XI, 25). In quibus nimirum judiciis Judaea repellitur, gentilitas aggregatur. Quod videlicet factum mirari possumus, sed

perscrutari nullatenus valemus. Unde et bene nunc ab Eliu subditur:

CAPUT III

VERS. 23.---Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis audet ei dicere: Operatus es iniquitatem?

5. Judicia ejus scrutam, multo minus reprehendere non debemus.---Ac si dicat: Cujus perscrutari actio non potest, quo pacto reprehendi potest? Nemo enim bene judicat quod ignorat. Tanto ergo debemus sub ejus judiciis silendo quiescere, quanto et rationem judiciorum illius nos cernimus non videre. Unde et bene subditur:

CAPUT IV

VERS. 24.---Memento quod ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.

6. Angeli et doctores ea, etsi laudent, minime tamen cognoscunt. In Scriptura sacra viri aliquando angeli, aliquando autem perfectae vitae homines memorantur. Nam quia aliquando vir angelus dicitur, Daniel propheta testatur, dicens: Ecce vir Gabriel (Dan. IX, 21). Rursum, quia virorum nomine perfectae vitae homines exprimuntur, in Proverbiis sapientia loquitur, dicens: O viri, ad vos clamito (Prov. VIII, 4). De Domino igitur viri canunt, cum ejus nobis potentiam vel superni spiritus, vel perfecti quique doctores innotescunt. Sed tamen opus ejus ignoratur, quia nimirum judicia illius ipsi etiam qui hunc praedicant impenetrata venerantur. Et sciunt ergo quem praedicant, et tamen ejus opera ignorant, quia cognoscunt per gratiam eum a quo facti sunt, sed ejus judicia comprehendere nequeunt, quae ab illo etiam super ipsos fiunt. Quod enim omnipotens Deus perspicue in sua actione non cernitur, Psalmista testatur, dicens: Qui posuit tenebras latibulum suum (Psal. XVII, 12). Et

rursum: Judicia tua abyssus multa (Psal. XXXV, 7). Atque iterum: Abyssus sicut pallium amictus ejus (Psal, CIII, 6). Unde bene etiam per Salomonem dicitur: Sicut ignoras quae sit via spiritus, et qua ratione compingantur ossa in ventre praegnantis, sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium (Eccle. XI, 5).

7. Occultorum Dei judiciorum exemplum in parvulis sine baptismo, vel post baptismum morientibus.---Ut enim unum e multis loquar, duo ad hanc lucem parvuli veniunt, sed uni datur ut ad redemptionem per baptisma redeat, alter ante subtrahitur quam hunc regenerans unda perfundat. Et saepe fidelium filius sine fide rapitur, saepe infidelium concessio fidei sacramento renovatur. Sed fortasse aliquis dicat quod hunc Deus acturum prave etiam post baptisma noverat, et idcirco eum ad baptismatis gratiam non perducatur. Quod si ita est, peccata quorundam proculdubio priusquam sint perpetrata puniuntur. Et quis ista recte sentiens dixerit quia omnipotens Deus, qui alios a perpetratis facinoribus liberat, haec in aliis etiam non perpetrata condemnet? Occulta itaque sunt ejus judicia; et quanta obscuritate nequeunt conspici, tanta debent humilitate venerari. Dicat ergo: Memento quod ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri. Ac si aperte diceret: De quo fortes quique locuti sunt, ejus opera tuae mentis oculis absconduntur, quia mensuram tuae notitiae eo ipso quo humanitate circumscriberis transeunt. Sequitur:

CAPUT V

VERS. 25.---Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.

8. Deus nonnisi procul, etiam ab electis videtur.---Omnis homo eo ipso quo rationalis est conditus, debet ex ratione colligere eum qui se condidit Deum esse. Quem nimirum jam videre est damnationem illius ratiocinando

conspicere. Cum vero dictum sit: Omnes homines vident eum, recte subjungitur: Unusquisque intuetur procul. Procul quippe eum intueri est non jam illum per speciem cernere, sed adhuc ex sola operum suorum admiratione pensare. Procul illum hic etiam electi conspiciunt, quia necdum claritatem illius per acumen intimae visionis apprehendunt. Cui etsi jam per amorem juxta sunt, adhuc tamen ab illo terrenaе inhabitationis pondere disjunguntur; et quamvis ei bene vivendo inhaereant, a contemplationis ejus specie longe se esse suspirant. Quem nimirum reprobis etiam cum ad judicium venientem viderint, procul intuentur, quia non eum in divinitatis forma, sed in sola qua et comprehendi potuit humanitate conspiciunt, quia videlicet eorum oculos reducta tunc ad memoriam sua male gesta reverberant, et dum ejus humanitatem vident, cujus divinitatis claritatem non vident, miro modo ab ejus visione quem conspiciunt longe fiunt. Sed cum dicitur: Memento quod ignores opus ejus, ac deinde subjungitur: Omnes homines vident eum, quem, sicut diximus, videre est transcendentem omnia ejus essentiam ex ratione colligere, valde mirandum est quod et ipsum cernimus, et ejus opus ignoramus. Dubii quippe de ejus essentia non sumus, et tamen in ejus judiciis incerti remanemus. Patet nobis quod summum est, absconditur quod minimum. Minus quippe sunt ejus opera quam ipse; et agentem cernimus, sed in actione caligamus: quia videlicet cur quid fiat incertum est, sed quis sit qui haec incerta faciat, incertum non est. Dicat ergo: Memento quod ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri: Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul, quia eum, cujus judicia minime comprehendimus, esse per rationem videmus; quem tamen adhuc procul cernimus, quia ab ejus fortitudine nubilo infirmitatis nostrae separamur. Sequitur:

CAPUT VI

VERS. 26.---Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram.

9. De Deo tunc tantum aliquid intelligere incipimus, cum eum nos digne cognoscere non posse sentimus.--- Superius dixerat: Ecce Deus excelsus: nunc iterum dicit: Ecce Deus magnus. Quid est quod de Deo loquens ecce dicit, et ecce repetit, nisi quod ecce dicimus de ea re quam in praesenti monstramus? et quia Deus ubique praesens est, cum de illo ecce dicitur, etiam non videntibus adesse memoratur. Bene autem eum vincere scientiam nostram narrat, quem videri ab omnibus dixerat, quia etsi ex ratione conspicitur, magnitudo tamen illius nulla nostri sensus subtilitate penetratur. Quidquid namque de claritate ejus magnitudinis scimus, infra ipsum est; et tanto ab ejus scientia longe repellimur, quanto ejus potentiam nos comprehendisse suspicamur. Nam quamvis in altum mens nostra rapiatur, ejus tamen magnitudinis immensitate transcenditur. Cujus tunc aliquid quasi ex parte cognoscimus, quando eum nos digne cognoscere non posse sentimus. Sequitur:

CAPUT VII

Ibid.---Numerus annorum ejus inaeestimabilis.

10. Deus sine spatio immensus, sine initio aut fine aeternus.---Dicere utcunque aeternitatem voluit, et ipsam aeternitatis longitudinem annos vocavit. Cum enim brevitatem temporis dilatare volumus, momenta per horas, horas per dies, dies per menses, menses autem per annos extendimus. Quia ergo peramplum quiddam dicere voluit, sed quid diceret latius non invenit, in Deo annos sine aestimatione numeri multiplicavit, dicens: Numerus annorum ejus inaeestimabilis, ut dum ea quae apud se sunt proluxa multiplicat, aeternitatis longitudinem se metiri non posse infirmitas humana cognoscat. Tende itaque oculum in aeternitatem, ut videas Deum, vel

quando est a principio, vel quousque; et nusquam finis superior, quia esse non incipit; nusquam finis inferior, quia esse non desinit. Intra ipsum omnia coangustantur, ipse vero circa omnia sine spatio extenditur, sine loco dilatatur. Ecce cuncta quae facta sunt, ea ipsa circumscriptione qua creata sunt, superiori et inferiori fine cinguntur. Lege enim sua, quia a non esse incipiunt, festinant non esse.

11. Quaedam aeterna futura sunt, sed non fuerunt.-- Sed quaedam mirabiliter acceperunt ut quamvis ea finis superior inchoat, finis tamen inferior non constringat; et licet esse incipiant, esse in perpetuum non desistant. Horum vero aeternitas idcirco summae est aeternitati dissimilis, quia aeterna esse coeperunt. Cum ad extrema prospicimus, horum finem, qui omnino deest, non comprehendimus; eorum tamen initia cernimus, cum mentem retro revocamus; et dum in eis infra supraque animum ducimus, non capimus omnino quousque sunt, sed videmus ex quo. Deus autem quia quasi quiddam in eo per aeternitatem longum est, quod nec initio oritur, nec fine terminatur, nec ex quo in semetipso recipit, nec quousque, dicatur ergo: Numerus annorum ejus inaestimabilis. Per hoc ergo quod annorum illius numerus dicitur, diutinum ejus esse ostenditur. Per hoc vero quod inaestimabilis memoratur, hoc ipsum esse infinitum et incomprehensibile demonstratur. Sed quia humanis mentibus innotescat agnovimus, dum omnes homines vident eum; et quia ejus magnitudinem admirantes cernimus, dum annorum ejus numerus inaestimabilis habetur, restat jam ut etiam quid agat audiamus. Sequitur:

CAPUT VIII

VERS. 27.--Qui aufert stellas pluviae, et effundit imbres ad instar gurgitum.

12. Sancti patriarchae et prophetae stellae fuerunt pluviam generantes.---Duo in hac vita sunt genera justorum: unum videlicet bene viventium, sed nulla docentium; aliud vero recte viventium, et eadem recta docentium, sicut et in coeli facie aliae stellae prodeunt quas nullae pluviae subsequuntur, aliae prodeunt quae arentem terram magnis imbribus infundunt. Igitur quoties in sancta Ecclesia recte quidam vivunt, sed tamen praedicare eandem rectitudinem nesciunt, stellae quidem sunt, sed in siccitate aeris natae; quia per exemplum bene vivendi lucere caeteris possunt, sed per praedicationis verbum pluere nequeunt. Cum vero in ea quidam et recte vivunt, et aliis eandem rectitudinem verbis praedicationis influunt, quasi ad proferendas pluvias in coelo stellae producuntur, quae sic vitae suae meritis luceant, ut etiam sermone praedicationis pluant. An non in hoc coelo astrum pluviae S. Moyses exstitit, qui cum de supernis emicuit, corda peccantium quasi arentem inferius terram sanctae exhortationis pluvia ad ubertatem germinis infudit? An non Isaias astrum pluviae ostensus est, qui in eo quod lucem veritatis praevidens tenuit, siccitatem infidelium prophetando annuntians rigavit? An non Jeremias et prophetae caeteri, velut in coelo positi astra pluviae fuerunt, qui in praedicationis culmine erecti, dum pravitatem peccantium libere increpare ausi sunt, quasi verborum guttis obcaecationis humanae pulverem rigando presserunt? Quorum videlicet animas ab hac corruptibili carne susceptas, quia ex praesenti vita superna judicia auferunt, quasi a coeli facie stellae pluviae subtrahuntur, et ad occultum astra redeunt, dum peractis suis cursibus sanctorum animae in thesauris dispositionis intimae reconduntur.

13. His subductis, missi apostoli, qui imbres tanquam gurgites effuderunt.---Sed quia terra aresceret si subductis stellis pluviae superna funditus fluenta cessarent, recte dicitur: Qui aufert stellas pluviae, et effundit imbres ad instar gurgitum. Nam cum prophetas

abstulit, eorum vice Dominus apostolus misit, qui in similitudinem gurgitum pluerent, postquam subductis antiquis Patribus exteriora legis praedicamenta tacuissent. Stellas ergo pluviae abscondit, et ad instar gurgitum imbres fudit, quia dum praedicatores legis ad secreta et intima retulit, per dicta sequentium uberior vis praedicationis emanavit.

14. Post apostolos, sancti Patres doctrinam sacram auxerunt.---Possunt quoque per stellas pluviae, sancti apostoli designari, de quibus Judaeae reprobatae per Jeremiam dicitur: Prohibitae sunt stellae pluviarum, et serotinus imber non fuit (Jerem. III, 3). Stellas ergo pluviae Dominus abstraxit, atque ad instar gurgitum imbres fudit, quia cum de Judaea praedicantes apostolos abstulit, doctrina novae gratiae mundum rigavit. Quod utrumque factum in Ecclesia potest non inconvenienter intelligi, quia cum solutis corporibus ad secreta supernorum sinus apostolorum animas retulit, quasi a coeli facie stellas pluviae abscondit. Sed ablatis stellis pluviae, in morem gurgitum imbres dedit, quia etiam reductis ad superna apostolis, per expositorum sequentium linguas, divinae fluentia scientiae diu abscondita largiori effusione patefecit. Nam quod illi sub brevitate locuti sunt, hoc exponendo isti multipliciter auxerunt. Unde et non immerito ipsa expositorum praedicatio gurgitibus comparatur: quia dum multorum praecedentium dicta colligunt, ipsi in eo quod astruunt profundius dilatantur. Nam dum testimonia testimoniis jungunt, quasi ex guttis gurgites faciunt. Quorum verbis dum quotidie gentilitas docetur, quia peccatorum mens coelestem scientiam accipit, quasi stans in terra aqua gurgites ostendit. Sed nequaquam se eisdem apostolis expositores in scientia praeferant, cum exponendo latius loquuntur. Meminisse quippe incessanter debent, per quos ejusdem scientiae inventiones acceperunt. Unde et apte subjungitur:

CAPUT IX

VERS. 28.---Qui de nubibus fluunt.

15. Nec tamen apostolis hujus doctrinae primis traditoribus praeferendi.---Hi quippe de nubibus gurgites fluunt, quia si ex sanctis apostolis vis intelligentiae non inciperet, nequaquam per doctorum ora largior manaret. In Scriptura enim sacra aliquando per nubes, mobiles quique homines, aliquando prophetae, aliquando autem apostoli designantur. Per nubes quippe mobilitas humanae mentis exprimitur, sicut Salomon ait: Qui ventum observat, non seminat; et qui considerat nubes, nunquam metit (Eccle. XI, 4). Ventum procul dubio immundum spiritum, nubes vero subjectos ei homines appellat; quos toties huc illucque impellit et revocat, quoties tentationes ejus in eorum cordibus suggestionum flatibus alternant. Qui igitur ventum observat, non seminat, quia qui tentationes venturas metuit, cor ad bona opera non proponit. Et qui considerat nubes, non metit, quia is qui ante humanae mutabilitatis terrorem trepidat, mercedis aeternae retributione se privat. Per nubes prophetae figurantur, sicut per Psalmistam dicitur: Tenebrosa aqua in nubibus aeris (Psal. XVII, 12); id est, occulta scientia in prophetis. Per nubes quoque apostoli designantur, sicut per Isaiam dicitur: Mandabo nubibus, ne pluant super eam imbrem (Isai. V, 6). Ipsi igitur stellae, quia vitae meritis lucent; ipsi nubes, quia arentem nostri pectoris terram coelestis intelligentiae fluentis rigant. Si enim nubes non essent, nequaquam eos intuens propheta dixisset: Qui sunt isti, qui ut nubes volant (Isai. LX, 8)? Imbrum itaque gurgites de nubibus fluunt, quia profundae praedicationes sequentium intelligentiae originem a sanctis apostolis acceperunt. De quibus adhuc nubibus apte subjungitur:

CAPUT X

IBID.---Quae praetexunt cuncta desuper.

16. Nubes cur apostoli dicantur.---Nubes cum desuper aerem praetexunt, si in coelum oculos attollimus, non coelum, sed ipsas intuemur; nec visus noster aethereas plagas penetrat, quia ei illas ipsa sua infirmitas occultat; et cum de coelo sol rutilat, prius interfuso aere pascitur, ut post in coelo solis radios contempletur. Quia ergo carnales homines sumus, cum superna appetere nitimur, quasi in coelum oculos levamus, et velut in coelum aciem intendimus, quia, pressi usu rerum corporalium, docere spiritalia conamur. Sed quia transire intellectus noster ad divina non sinitur, nisi prius per sanctorum praecedentium exempla formetur, quasi jam coetum noster oculus suscipit, sed nubes videt, quia comprehendere ea quae Dei sunt appetit, sed vix mirari ea quae hominibus collata sunt potest. Unde et alias dicitur: Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis (Psal. LXXV, 5). Qui enim orientem solem contemplari non valet, irradiatos montes aspicit, et quia sol ortus sit deprehendit. Ex aeternis ergo montibus nos Deus illuminat, quia per admiratam vitam Patrum praecedentium, radio nos suae claritatis illustrat. Ecce in studio devotionis dominicae et charitatis accendimur, sed in hac devotione atque charitate melius harum nubium contemplatione formamur. Quid enim devotius Petro (Matth. XIV. 29)? Quid charius Joanne (Joan. XIII, 23)? Ille per devotionem fluida maris dorsa calcare non timuit, iste per amorem in ipso auctoris nostri pectore requievit; et qui ad corporalis coenae refectionem venerat, spiratale pabulum de sinu Redemptoris sumpsit.

17. Cur prophetae et antiqui Patres nubes quoque dicantur. Abraham obedientiam nos docet; Isaac patientiam; Jacob laboriosam vitam; Joseph castitatem; Moyses mansuetudinem; Josue constantiam; Samuel benignitatem; David pietatem et humilitatem.---Sed quia

signari per nubes etiam prophetas diximus, necesse est ut adhuc ad medium superiorum Patrum exempla deducamus. Ecce cum praeceptis coelestibus subdi per obedientiam cupimus, consideratis antiquorum patrum vestigiis juvamus. Quid enim Abraham obedientius, qui ad unam vocem dominicam cognatos ac patriam deserit, et pro adipiscenda aeterna haereditate ipsum ferire non trepidat quem senex jam et pene moriturus acceperat haeredem (Genes. XII, 4)? Cum patientiae virtutem apprehendere conamur, praecedentium exempla conspicimus. Quid enim Isaac patientius, qui ligna portat, de holocausto interrogat, atque post paululum ligatur, et non loquitur; arae superponitur et non reluctatur (Genes. XXII, 7)? Quid ergo isto viro dici patientius potest, qui quasi ad solatium ducitur, et requirit; ad feriendum ligatur, et conticescit; et oblaturus holocaustum interrogat, offerendus in holocaustum tacet? Cum accingi ad laborum tolerantiam nitimur, exemplis praecedentibus sublevamur. Quid enim Jacob laboriosius, qui apud Laban tam longo tempore propinquus jure cognationis, opera exercuit servitutis, et vice obsecutus est famuli, ut perfrueretur praemiis haeredis (Genes. XXX, 26)? Cum arcem continentiae et castitatis ascendere nitimur, exemplis praecedentium sublevamur. Quid enim Joseph castius, qui ad desiderium petulantis dominae, jugo luxuriae premi non potuit etiam captivus? Et quidem hominibus exstitit servus, sed contra dominantem nequitiam et in servitio liber fuit (Genes. XXXIX, 12). Cum mansuetudine repleti concupiscimus, praecedentium exemplis adjuvamus. Quid enim Moyse mansuetius, qui commissi sibi populi seditionem tolerat, et tamen irascentem Dominum pro eisdem suis persecutoribus rogat, seque pro illis divino furori objicit, quia in sancto ejus pectore etiam ex persecutione charitas ignescit (Exod. XXXII, 32)? Cum contra adversa mundi formare mentis constantiam nitimur, praecedentium consideratione fulcimus. Quid enim Josue constantius, qui ad explorandam gentium qualitatem missus, nec

proceritatis magnitudinem, nec numerositatis multitudinem expavit. Unde et easdem gentes, quas explorando non timuit, etiam praeliando prostravit (Josue X, 7). Cum benignitatis culmen apprehendere conamur, praecedentium exemplis instruimur. Quid enim Samuele benignius, qui de principatu regendi populi dejectus, successorem sibi humiliter requirit, inventumque ungit in regem, unctum mox patitur persecutorem (I Reg. X; XII, 1). A quo ne moriatur, trepidat; et tamen ne ei Dominus irascatur, rogat. Ipse quippe cum mitteretur, ait: Audiet Saul, et interficiet me (I Reg. XVI, 2). Et ei per semetipsam Veritas dicit: Quousque tu luges Saulem, cum ego abjecerim eum (Ibid., 1)? Quid ergo isto viro benignius dici potest, qui et hunc non vult divinitus percuti a quo formidat occidi? Cum ad pietatis atque humilitatis celsitudinem tendimus, praecedentium exemplis levamur. Quid enim David misericordius, quid humiliter dici potest, qui a rege reprobato pro victoriis contumelias recepit, qui de manu hostili Israeliticam gentem fortis eripuit, et tamen ipse ne moriatur quasi debilis fugit (I Reg. XVII, 18, 19); qui et se electum divino iudicio, et persecutorem suum reprobum agnoscit, et tamen eidem persecutori suo crebrae satisfactionis humilitate se subjicit, qui persecutoris lanceam tollit, oram chlamydis detruncat, atque ad cacumen montis protinus properat, et uno eodemque tempore quia occidendi potestatem habuerit ostentat, et ne occidatur rogat?

18. More nubium extensa super nos illorum sanctorum vita legimur.---Quia ergo in cunctis quae spiritaliter appetimus exemplis praecedentibus informamur, bene de his nubibus dicitur: Quae praetexunt cuncta desuper. More enim nubium extensa super nos patrum vita tegimur, ut ad fructum fecundi germinis infundamur. Et quasi intuentes coelum prius nubes aspiciamus, quia ante bonorum facta admirando cernimus, et post illa quae sunt coelestia experiendo penetramus. Sed quia nequaquam harum nubium, id est antiquorum

patrum, vita nobis virtusque patesceret, nisi eam nubes aliae, id est sancti apostoli lumine suae praedicationis aperirent, ad has nubes quae praedicando mundum circumeunt sermo redeat, et quid per illas Dominus in mundo egerit ostendat. Sequitur:

CAPUT XI

VERS. 29, 30.---Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.

19. Sancti Dei tentoria sunt, in quibus apud nos habitat et ambulat. Paulo Romam petente, latens in ejus pectore quasi sub tentorio ibat Deus.---Extendit nubes Dominus, dum ministris suis viam praedicationis aperiens, eos in mundi latitudinem circumquaque diffundit. Bene autem dictum est: Quasi tentorium suum. Tentorium quippe in itinere poni solet. Et cum praedicatores sancti in mandum mittuntur, iter Deo faciunt. Unde scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te (Malac. III 1). Et unde rursum per Psalmistam dicitur: Iter facite ei qui ascendit super occasum (Psal. LXVII, 5). Et rursum: Deus, cum egredereris coram populo tuo, dum transgredereris per desertum, terra mota est (Ibid., 8). Deus enim, qui per semetipsum non localiter ubique est, per praedicatores suos in mundi partes localiter ambulat. Unde etiam per prophetam dicitur: Et inambulabo in eis (Levit. XXVI, 12; II Cor. VI, 16). Iter quippe per eos agit, dum humanis cordibus eorum se eloquio infundit. Atque in hoc itinere tentoria Dei sunt haec eadem corda sanctorum, quibus quasi in via quiescendo tegitur, dum per haec ad mentes hominum veniens, agit quae disposuit, et non videtur. Hinc est quod simul omnis synagoga tentorium vocatur, cum cessasse a praedicatione sacerdotes Dominus per Jeremiam queritur, dicens: Non est qui extendat ultra tentorium meum, et erigat pelles meas (Jerem. X, 20).

Hinc rursum de exterminatione ejus dicitur: Dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum (Thren. II, 6). Quia enim in unius populi cultu tunc Dominus inter homines latuit, eundem sibi populum tentorium vocavit. Unde et recte nunc nubes istae ejus tentorium dicuntur, quia ad nos Deus per gratiam veniens, intra praedicatorum suorum mentes operitur. An Paulus ejus tentorium non erat, cum a Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum ad corda mortalium veniens, in ejus mente Dominus quiescebat (Rom. XV, 19)? Nubes quippe erat hominibus, tentorium Deo, quia quem praedicando, infundebat audientibus, hunc invisibiliter in mente retinebat. Idem rursus dum catenis vinctus Romam peteret Paulus occupaturus mundum, latens in ejus pectore quasi sub tentorio ibat Deus (Act. XXVIII, 15), quia et occultus videri non poterat, et per verba praedicationis proditus iter inchoatae gratiae sine cessatione peragebat. Nubes ejus Moyses exstitit, cum priusquam plebi Israeliticae ducatum praeberet, quadraginta annis in deserto permanens, et sublimia appetens, a conversatione populi segregatus vixit. Sed tentorium Dei factus est, cum ad revocandum populum in Aegyptum missus ibat (Exod. III, 10), portans invisibilem in corde veritatem, cum omnipotens Deus, qui patescebat in opere, latebat in corde. Et ubique praesens omnia continens, iter in suo famulo in Aegyptum veniens faciebat. Unde scriptum est: Ivit Deus in Aegyptum, ut redimeret sibi populum (Exod. XV, 13, sec. LXX). Ecce ire dicitur, per cujus incircumscriptam praesentiam cuncta continentur, quia is qui ubique ex majestate est quasi in via gressus ponit ex praedicatione.

20. Deus per sanctos fulgurat, cum edit miracula. Haec in praedicatoribus necessaria.---Sed eisdem sanctis praedicatoribus nequaquam ad persuadendum verba sufficiunt, nisi etiam miracula addantur. Unde cum dictum sit: Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, recte subjungitur: Et fulgurare lumine suo desuper. Quid

enim sentire fulgura, nisi miracula debemus? de quibus per Psalmistam dicitur: Fulgura multiplicabis, et conturbabis eos (Psal. CXLIII, 6, sec. LXX). Per has ergo nubes lumine suo desuper fulgurat, quia per praedicatores sanctos insensibilitatis nostrae tenebras etiam miraculis illustrat.

21. Extremorum etiam terminorum mundi conversio. Britannia fidei subdita.---Cumque nubes istae verbis pluunt, cumque miraculis vim coruscae lucis aperiunt, extremos etiam mundi terminos in divinum amorem convertunt. Unde recte subditur: Cardines quoque maris operiet. Quod faciendum quidem Eliu vocibus audivimus, sed auctore Deo jam factum cernimus. Omnipotens enim Dominus coruscantibus nubibus cardines maris operuit, quia emicantibus praedicatorum miraculis, ad fidem etiam terminos mundi perduxit. Ecce enim pene cunctarum jam gentium corda penetravit; ecce in una fide Orientis litem Occidentisque conjunxit; ecce lingua Britanniae, quae nil aliud noverat, quam barbarum frendere, jam dudum in divinis laudibus Hebraeum coepit Alleluia resonare. Ecce quondam tumidus, jam substratus sanctorum pedibus servit Oceanus, ejusque barbaros motus, quos terreni principes edomare ferro nequiverant, hos pro divina formidine sacerdotum ora simplicibus verbis ligant; et qui catervas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, jam nunc fidelis humilium linguas timet. Quia enim perceptis coelestibus verbis, clarescentibus quoque miraculis, virtus ei divinae cognitionis infunditur, ejusdem divinitatis terrore refrenatur, ut prava agere metuat, ac totis desideriiis ad aeternitatis gratiam pervenire concupiscat. Unde hic quoque convenienter adjungitur:

CAPUT XII

VERS. 31.---Per haec enim judicat populos, et dat escas multis mortalibus.

22. Per eosdem praedicatores nubibus designatos, et terror infligitur, et esca datur.---Per haec nimirum verba praedicatorum, id est guttas nubium, per haec fulgura miraculorum Deus populos judicat, quia eorum corda territa ad poenitentiam vocat. Nam dum superna audiunt, dum mira opera attendunt, mox ad corda sua redeunt, et se de anteactis pravitatibus affligentes, aeterna tormenta pertimescunt. Sed per easdem nubes per quas terror infligitur, etiam esca datur, quia magna praedicatorum dispensatio est, ut sic sciant superbientium mentes affligere, ut etiam afflictas noverint consolationis eloquio nutrire, quatenus et peccantes de aeternis suppliciis terreant, et poenitentes de superni regni gaudiis pascant. Unde bene ipse dispensationis ordo servatus est, ut ordinate Eliu diceret quod per has nubes prius judicat populos, et postmodum escas praebet, quia nimirum omnipotens Deus per praedicatores suos prius nos de prava actione corripiens concutit, et postmodum per spem consolans nutrit. Si enim divina dispensatio per has nubes iudicium modo non ageret, nequaquam eisdem nubibus dixisset: Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt (Joan. XX, 22). Et rursum, si per eas jejuna nostra corda non pasceret, nequaquam de esurientibus populis discipulis Dominus diceret: Date illis vos manducare (Matth. XIV, 16). Quod sic tunc eorum manibus factum credimus, ut hoc eorum verbis quotidie fieri sine cessatione videamus. Quid enim agit Petrus, cum per epistolas loquitur, nisi ut verbi pabulo corda nostra male jejuna satientur? Quid Paulus, quid Joannes per epistolas loquentes operantur, nisi ut mentes nostrae coelestia alimenta percipiant, et inediae suae fastidium quo moriebantur vincant? Dicatur ergo: Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Per haec enim judicat populos, et dat escas multis mortalibus. Ac si aperte diceret: Si sanctos suos in ministerium praedicationis extendit, eorumque verba miraculis

adjuvat, totius mundi limites ad fidem vocat, per quae et prius superbientes iudicat, et post per verbum consolationis nutriens in spe humiles roborat.

23. Non omnibus fides datur.---Sed cum escas dare mortalibus diceret, notandum quod non ait, omnibus, sed multis, quia videlicet scriptum est: Non omnium est fides (II Thess. III, 2). Et quibusdam dicitur: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis (Joan, VIII, 47). Et rursum: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum (Joan. VI, 44). Et rursum: Novit Dominus qui sunt ejus (II Tim. II, 19). Unde in ipsa quoque sancta Ecclesia plurimi fidem tenent, et vitam fidei non tenent; humilitatis dominicae sacramenta percipiunt, sed humiliari dominica imitatione contemnunt; blanda divini eloquii praedicamenta communicant, sed apud se immanes in tumore perseverant. Unde hic quoque, postquam per cardines maris aggregatae Ecclesiae latitudo signata est, apte subjungitur:

CAPUT XIII

VERS. 32.--- Immanibus abscondit lucem.

24. Superbientibus veritatis cognitio denegatur.--- Immanes quippe sunt, qui se elatis cogitationibus extollunt. Quos contra per Isaiam dicitur: Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes (Isai. V, 21). Quos contra etiam Paulus ait: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos (Rom. XII, 16). Sed his immanibus lux absconditur, quia nimirum superbientibus veritatis cognitio denegatur. Unde per semetipsam Veritas dicit: Confiteor tibi, Pater Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis (Matth. XI, 25): sapientes et prudentes videlicet superbientes vocans. Qui enim non subjunxit: Revelasti ea stultis, sed parvulis, tumorem se damnasse innotuit, non acumen. Unde et

alias dicitur: Custodiens parvulos Dominus (Psal. CXIV, 6). Atque ut ostendatur haec eadem parvitas quid vocatur, adjungitur: Humiliatus sum, et liberavit me (Ibid., 6). Quia ergo sunt multi in Ecclesia, qui parvuli esse despiciunt, etiam in humilitatis loco immanes apud se esse minime desistunt. Hos plerumque videas honoribus extolli, voluptatibus perfrui, rerum multiplicitate dilatari. Hi saepe nil praecipue nisi praeesse caeteris appetunt, a multis timeri gratulantur; recte vivere negligunt, et rectae vitae famam habere concupiscunt; adulationes quaerunt, favoribus intumescunt. Et quia in rebus sibi copiose praesentibus prompti sunt, ventura gaudia non requirunt. Cumque eos multiplex actio occupat, etiam a semetipsis alienos demonstrat. Et tamen si qua fidei tentatio exurgat, quia in ea saltem specie tenus continentur, hanc verbis, hanc laboribus defendunt, et patriam coelestem vindicant, nec tamen amant.

25. Multi pro repromissionis terra pugnant, quam minime tamen diligunt. Exemplum Gaditarum et Rubenitarum.---Quos bene apud Moysen filii Ruben et Gad, et dimidia tribus Manasse exprimunt, qui multa pecora et jumenta possidentes, dum extra Jordanem ea quae viderant campestris concupiscunt, in repromissionis terra haereditatem habere noluerunt, dicentes: Terra quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regionis uberrimae est ad pastum animalium; et nos servi tui habemus jumenta plurima precamurque, si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Jordanem (Num. XXXII, 4). Qui igitur jumenta plurima possident, Jordanem transire refugiunt, quia quos multa mundi implicamenta occupant, habitationem coelestis patriae non requirunt. Sed ipsa eos quam specie tenus tenent, fides increpat, ne otii delectatione torpescant, atque exemplo suo alios a laboris tolerantia, et studio longanimitatis frangant. Unde eis per Moysen dicitur: Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis? Cur subvertitis mentes

filiorum Israel (Ibid., 7)? Sed quia erubescunt non defendere quod confitentur, pro eadem fide quam professi sunt, ad certamen properant, eamque non sibi, sed proximis vindicant. Unde et ad Moysen dicunt: Caulas ovium fabricabimus, et stabula jumentorum, parvulisque nostris urbes munitas; nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad praelium ante filios Israel (Ibid., 16). Qui mox fortes pro aliis veniunt, et repromissionis terram ab hostibus liberant, et relinquunt; atque ad pascenda armenta extra Jordanem redeunt. Multi quippe quamvis fideles, curis praesentibus occupati, quasi armenta extra Jordanem pascunt, quia contra fidem baptismatis tota mente omnique desiderio rebus perituris inserviunt. Qui tamen ut, diximus, cum fidei tentatio oritur, defensionum armis accinguntur. Hostes fidei superando trucidant, et haereditatem terrae repromissionis, id est fructum fidei non amant; sicque pro illa pugnant, ut tamen sua pignora extra illam deponant. Quia enim parvulos foris habent, affectum in ejus habitatione non habent. Unde ad campestria redeunt, quia ab altis cacuminibus montium quasi a spe coelestium dilabuntur, ut extra repromissionis terram bruta animalia nutriant, quia ad pascendos variis desideriis irrationabiles animi motus elaborant, quia aeternae lucis quanta sit claritas nesciunt qui transitoriis occupationibus obcaecantur; et dum de terrenis rebus superbiunt, coelestis sibi luminis aditum claudunt.

Unde recte nunc dicitur: Immanibus abscondit lucem. Sed tamen aliquando hos immanes superna gratia respicit, atque ipsis rerum abundantium occupationibus affligit, eorumque prosperitatibus adversas quidem, sed utiles tribulationes interserit, ut contristati ad cor redeant, atque in perituris rebus quam inaniter occupentur agnoscant. Unde hic quoque postquam subtracta lux dicitur, apte subjungitur:

CAPUT XIV

IBID.---Et praecipit ei ut rursus adveniat.

26. Veritatis lumen, quod elatis occupatisque mentibus absconditur, afflictis et humiliatis revelatur.--- Quia veritatis lumen, quod elatis occupatisque mentibus absconditur, afflictis humiliatisque revelatur. Lex quippe advenit, cum afflicta mens ipsas quas de perituris rebus tribulationum tenebras tolerat agnoscit, quia nisi aliquid ex lumine interno perciperet, nec hoc ipsum quia lumen perdiderat videret. Quod intelligi specialiter etiam de Judaeis potest, qui idcirco Redemptori nostro in carne venienti contradicere ausi sunt, quia apud semetipsos immanes exstiterunt. Sed his immanibus lux absconsa est, quia superbi lumen veritatis dum persequuntur, amiserunt. Sed quia in fine mundi ad fidem recipiendi sunt, recte subjungitur: Et praecipit ei ut rursus adveniat. Unde etiam per Isaiam dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris, reliquiae salvae fient (Isai. X, 22). Tunc quippe ad eos lux revertitur, cum ipsi ad confitendam Redemptoris nostri potentiam revertuntur.

27. Deus, ut vult, lumen aut abscondit, aut revelat.--- Si autem in manibus, nequaquam per dativum casum unum nomen, sed duas partes orationis accipimus; potest intelligi, quia in manibus lux absconditur, cum apud rectum judicem iniqui quique in suis operibus caecantur. Cui tamen praecipitur ut rursus adveniat, quia dum peccatores se suis viribus salvari non posse cognoverint, gratiae lumen accipiunt, et protectionis intimae radiis illustrantur, ut majore ardore postmodum coelestem patriam diligant, quam prius in terrena delectatione flagrabant. Sed haec cum de coelesti patria loquimur, cui inesse mira claritate praedita angelorum agmina audimus, cui rerum omnium conditor praesidet, quam visione sua reficiens replet, cui vera haereditas lux est et defectus ejusdem luminis nullus est, ad nosmetipsos mentem reducimus, et quod terrena gestemus membra cogitamus, pensamus quod, nati in tenebris atque a radiis

intimae lucis alieni, tanto nequius viximus quanto, rebus corporalibus dediti, a spiritualibus longius degebamus. Qua consideratione permotum cor ac male sibi conscium trepidat, et tantae illius quam audit patriae civem se fieri posse desperat. Unde hic quoque apte subjungitur, quo mens pavida ad fiduciam reducatur. Nam de hac luce mox subditur:

CAPUT XV

VERS. 33.---Annuntiat de ea amico suo quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere.

28. Hominibus pene desperantibus coelestem gloriam promittit Deus.---Amicus veritatis est rectae amator actionis. Unde et ipsa Veritas discipulis dicit: Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis (Joan. XV, 14). Amicus quippe animae custos dicitur. Unde non immerito qui custodire voluntatem Dei in praeceptis illius nititur, ejus amicus vocatur. Hinc est quod rursus eidem discipulis Veritas dicit: Vos autem dixi amicos, quia omnia quaecunque audivi a Patre meo, nota feci vobis (Ibid., 15). De hac igitur luce aeternae patriae amico suo Deus annuntiat quod possessio ejus sit, ut nequaquam se infirmitatis suae fragilitate desperet, nequaquam hoc quod creatus, sed quod recreatus est penset, sed tanto certius sciat quia illius lucis claritatem possideat, quanto nunc vitiorum pulsantium tenebras verius calcat. Bene autem in promissione subjungitur: Et ad eam possit ascendere. Quid enim difficilius quam homini in terra edito terrena et fragilia membra gestanti, coelorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana penetrare?

29. Christus pacem inter angelos et homines composuit. Aequales nos angelis fecit.---Sed eorundem spirituum ad nos conditor venit, seque hominem etiam sub ipsis exhibuit, sicut de illo Patri per Prophetam

dicitur: Minuisti eum paulo minus ab angelis (Psal. VIII, 6). Et quia inter nos et eosdem spiritus discordantis vitae scandalum reperit, mira potentia, mirabiliori etiam pietate summa creans, ima suscipiens, ima cum summis junxit. Hinc est quod eodem Rege nato, angelorum chori in ejus annuntiatione prodeunt, hymnum dicunt, et devicta pravae vitae discordia, hos quos dudum despexerant, cives agnoscunt, consono ore praedicantes: Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis (Luc. II, 14). Ac si aperte dicant: Quos a nobis malitia disjunxerat, jam nunc in terra nata bonitas jungat. Hinc est quod ante incarnationem ejus in Testamento veteri adorasse homo angelum legitur, nec tamen adorare prohibetur (Genes. XVIII, 2); sed post Mediatoris adventum, cum se Joannes adorando angelo prostravisset, audivit: Vide ne feceris, conservus tuus sum et fratrum tuorum (Apoc. XIX, 10; XXII, 9). Quid est enim quod prius aequanimiter se concedebant adorari, post ab homine angeli recusant, nisi quod prius hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eisdem carnalibus corruptionibus redemptum, quo abjectiorem noverant, justius contemnebant; postmodum vero humanam naturam eo jam subjectam habere non poterant, quo hanc in auctore suo etiam super semetipsos ductam videbant? Neque enim jam debebat in membris subjecta despici, quae in ipso membrorum capite meruit praelata venerari. Is ergo qui propter nos minor angelis exstitit aequales non angelis virtute suae minorationis fecit. Unde et moriendo docuit mortem non metui, resurgendo de vita confidi, ascendendo de coelestis patriae haereditate gloriari, ut quo caput praeisse conspiciunt, illuc se subsequi et membra gratulentur. Unde bene ab eodem nostro capite dicitur: Ubicumque corpus fuerit, illuc congregabuntur et aquilae (Matth. XXIV, 28). Unde Petrus ait: In haereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem, conservatam in coelis (I Pet. I, 4). Unde Paulus dicit: Scimus quoniam si terrestris domus nostra hujus

habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus domum non manufactam, aeternam in coelis (II Cor. V, 1).

30. Solus Christus coelum ascendit, quod solis ejus membris patet.---Sed si nos quoque, qui editi in terra sumus, coelum conscendimus, ubi est quod rursum Veritas dicit: Nemo ascendit in coelum, nisi qui de coelo descendit, Filius hominis qui est in coelo (Joan. III, 13)? Cui nimirum sententiae statim obviat quod haec eadem Veritas dicit: Pater, volo ut ubi ego sum, et illi sint mecum (Joan. XVII, 24). Quae sibi in verbis suis non discrepat, sed ad inquirenda haec quasi discordantia studium nostrae mentis inflamat. Omnes enim nos qui in ejus fide nati sumus, ejus procul dubio corpus existimus. Quia igitur mira dispensatione pietatis membrorum suorum Dominus caput factus est, repulsa reproborum multitudine, solus est etiam nobiscum. Nemo igitur ascendit in coelum, nisi qui descendit de coelo, Filius hominis qui est in coelo (Joan. III, 13), quia dum nos unum cum illo jam facti sumus, unde solus venit in se, illuc solus redit etiam in nobis; et is qui in coelo semper est, ad coelum quotidie ascendit, quia qui divinitate super omnia permanet, humanitatis suae compage sese quotidie ad coelos trahit. Non ergo se desperet humana fragilitas, unigeniti sanguinem consideret, et in pretio suo conspiciat quam magna est quae tanti valet. Perpendat sollicite quo caput praecessit, et quae ad vivendum praeceptis astringitur, ad sperandum exemplo roboretur; confidat coelos, speret supernam patriam, angelorum se sociam sciat, atque in suo capite praelatam se etiam angelis gaudeat. Dicatur igitur recte de hac luce aeternae patriae: Annuntiat de ea amico suo quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere. Sed valde mira sunt ista, valde terribilia, quod homo in terra editus, atque a coelesti patria exigentibus meritis longe damnatus, non solum ad statum conditionis reducitur, sed etiam gloriosius exaltatur, ut qui paradisum perdidit

coelum recipiat; et non solum hunc debiti sui reatus non teneat, sed huic post culpam dona cumulatus excrescant, ut ille contemptor Dei, ille imitator diaboli, si ad fructum poenitentiae redeat, usque ad celsitudinem contemplandae intimae lucis ascendat. Cujus itaque cor non in hujus pietatis admiratione exsiliat? Cujus torpor non in sublevatione tantae considerationis expavescat? Unde et apte subjungitur:

CAPUT XVI

CAP. XXXVII, VERS. 1.---Super hoc expavit cor meum, et motum est de loco suo.

31. Considerata aeternae patriae luce, mens in ecstasim rapitur.---Quia pavor dum mentem percutit, hanc a semetipsa alienam reddit, nonnunquam Latini interpretes ecstasim pavorem vocant, sicut per Psalmistam dicitur: Ego dixi in pavore meo, projectus sum a vultu oculorum tuorum (Psal. XXX, 23). Ubi videlicet non pavor, sed excessus dici poterat; sed pavor illic pro excessu ponitur, quia sicut in excessu, ita in pavore alienatur animus. Unde hic quoque considerata luce aeternae patriae, recte subjungitur: Super hoc expavit cor meum. Ac si dicat: In admirationis excessu se transtulit, et quia novae spei spiritu mens afflata est, semetipsam qualis in vetusta cogitatione fuerat reliquit.

32. Cor, terrenis despectis, ad sola coelestia suspirat.---Bene autem dicitur: Et motum est de loco suo. Locus quippe humani cordis est delectatio vitae praesentis. Sed cum divina aspiratione tangitur locus nostri cordis, fit amor aeternitatis. Consideratione igitur aeternae patriae de loco suo animus movetur, quia derelictis infimis, in supernis cogitationibus ponitur. Prius enim quae essent aeterna nesciebat, in praesentium delectatione torpuerat, simulque ipse transiens amore transeuntia tenebat. Sed postquam quae essent aeterna

cognovit, postquam supernae lucis radios raptim contemplando contigit, admiratione summorum sese ab infimis suscitatus elevavit, ut nulla jam ei nisi quae aeterna sunt libeant, et, despectis transeuntibus, sola quae permanent, requirat. Bene ergo dicitur: Super hoc expavit cor meum, et motum est de loco suo, quia pigrum cor, et terrenis dudum cogitationibus deditum, cum repente per excessum se ad summa suspendit, cogitationis infimae locum mutavit. Sed quia per semetipsam in amore praesentis saeculi prostrata mens dormitat, et nisi divinae gratiae aspiratione pulsetur, in suis delectationibus frigida insensibilisque torpescit, necesse est ut quomodo interna cogitatione tangatur, vel qualiter ad spiritualia sensificetur, adjungat. Sequitur:

CAPUT XVII

VERS. 2.---Audiet auditionem in terrore vocis ejus, et sonum de ore illius procedentem.

33. Deus prius timore judicii nos castigat, postea coelestis dulcedinis consolatione reficit.---Mos sacri eloquii est ut cum audire aliquid per auditum insinuat, audiri eundem auditum dicat, sicut Habacuc ait: Domine, audivi auditum tuum, et timui (Habac. III, 1). Unde hic quoque dicitur: Audiet auditionem in terrore vocis ejus. Notandum vero est quod vox Dei non in gaudio, sed in terrore audiri perhibetur, quia nimirum peccator quisque dum sola quae terrena sunt cogitat, dum cor oppressum infimis cogitationibus gestat, si repente divinae gratiae aspiratione tangitur, hoc ante omnia intelligit, quod cuncta quae agit districta aeterni judicis animadversione puniantur. Auditio igitur vocis Dei prius in terrore fit, ut postea vertatur in dulcedinem, quia ante nos districti judicii timore castigat, ut jam castigatos supernae dulcedinis consolatione reficiat. Nam cum nos violenta rerum temporalium delectatio possidet, et mentis nostrae oculos in somno torporis premit, si manu subita superni

respectus excitamur, diu clausos mox eosdem ad veritatis lucem oculos mentis aperimus, quae egimus mala meminimus, quam districtus iudex contra haec veniat videmus: versatur mente quantus ille sit tanti iudicis adventus, quae tunc illa sit hominum angelorumque frequentia, quanta vi contra reprobos et ardentia pugnent elementa, quam terribiliter aeterna prodeat de districti iudicis ore sententia, qua reprobis dicitur: **Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui praeparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. XXV, 41).** Eorundem poena reproborum ante oculos volvitur, et quae sint gehennae tenebrae, cum gravi amaritudinis obscuritate pensatur. Quia ergo superbum cor prius terrore concutitur, ut concussum in amore solidetur, recte nunc dicitur: **Audiet auditionem in terrore vocis ejus. Ubi et bene subjungitur: Et sonum de ore illius procedentem**

34. Utrumque praestat spiritus sanctus de ore Domini procedens.---Sonus de ore Dei est vis timoris de superna irruens aspiratione, quia cum nos de venturis Dominus aspirando replet, procul dubio de male gestis praeteritis terret. Potest autem per os Dei, unigenitus designari Filius, qui sicut brachium ejus dicitur, quia per eum cuncta Pater operatur, de quo propheta ait: Et brachium Domini cui revelatum est (Isai. LIII, 1)? de quo Joannes dicit: Omnia per ipsum facta sunt (Joan. I, 3); ita etiam os dicitur. Hinc est enim quod propheta ait: Os enim Domini locutum est haec (Isai. LVIII, 14). Per quem nobis omnia loquitur, ac si oris nomine patenter diceretur verbum, sicut nos quoque pro verbis linguam dicere solemus, ut cum Graecam, vel Latinam linguam dicimus, Latina vel Graeca verba monstramus. Os ergo Domini non immerito ipsum accipimus. Unde et ei sponsa in Canticis canticorum dicit: Osculetur me osculo oris sui (Cant. I, 1). Ac si dicat: Tangat me dulcedine praesentiae unigeniti Filii redemptoris mei. Per sonum vero oris potest ejusdem Domini sanctus Spiritus designari. Unde et alias in ejusdem Spiritus significatione scriptum est: Factus est

repente de coelo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis (Act. II, 2). Sonus igitur de ore Domini procedit, cum consubstantialis ei Spiritus ad nos per Filium veniens, surditatem nostrae insensibilitatis rumpit, sicut de eodem sono incircumscripto atque incorporeo os Domini loquitur, dicens: De meo accipiet, et annuntiabit vobis (Joan. XVI, 15). Potest ergo et per terrorem vocis vis formidinis, et per sonum oris dulcedo consolationis intelligi, quia quos Spiritus sanctus replet, prius eos de terrena actione terrificat, et postmodum spe coelestium consolatur, ut tanto post confidendo de praemiis gaudeant quanto prius sola supplicia conspiciendo metuebant. Hinc est quod de unigeniti Spiritu quasi de hoc oris sono Paulus dicit: Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timorem, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater (Rom. VIII, 15). Hinc per semetipsam Veritas dicit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt (Joan. XX, 22). Ecce conversorum terror vertitur in potestatem, quia dum mala sua poenitendo puniunt, usque ad exercendum iudicium ascendunt; ut hoc in Deo posse accipiant, quod prius de Deo ipsi metuebant. Iudices quippe fiunt qui supernum iudicium perfecte timuerunt, et aliena jam peccata incipiunt dimittere qui prius formidaverant ne retinerentur sua. Sed quia hoc ipsum iudicium quod spiritaliter agitur modo a carnalibus non videtur, sunt nonnulli qui Deum res humanas curare non aestimant, et eas ferri fortuitis motibus putant. Contra quos recte subditur:

CAPUT XVIII

VERS. 3.---Subter omnes coelos ipse considerat, et lumen illius super terminos terrae.

35. Dei erga summa et infima providentia.---Ac si aperte diceretur: Qui summa regit, etiam extrema non

deserit, quia sic impenditur maximis, ut tamen haec eadem cura regiminis non praepediatur a parvis. Qui enim ubique praesens, et ubique aequalis est, etiam in dissimilibus sibi ipsi dissimilis non est. Aequae ergo omnia respicit, aequae cuncta disponit, qui in omnibus locis praesens, nec localiter tenetur, nec varia curando variatur. Si autem coelos sanctos praedicatores accipimus, Propheta attestante qui ait: Coeli enarrant gloriam Dei (Psal. XVIII, 1), postquam per sonum oris adventus Spiritus sancti designatur, recte subjungitur: Subter omnes coelos ipse considerat, et lumen illius super terminos terrae.

36. Miracula cur in Ecclesiae exordiis concessa.--- Sunt namque nonnulli qui cum mira apostolorum opera audiunt, quod accepto Spiritu sancto mortuos verbo suscitarent, ab obsessis daemones pellerent, umbra infirmitates amoverent (Act. V, 12, seq.), ventura quaeque prophetando praedicerent, et unigenitum Verbum Dei, omnium gentium loquentes lingua, praedicarent (Act. II, 4), quia has virtutes nunc in Ecclesia non vident, subtractam jam ab Ecclesia supernam gratiam suspicantur, nescientes pensare quod scriptum est: *Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione* (Psal. IX, 10). Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adjutoriis indiguit, cum eam tribulatio persecutionis pressit. Nam postquam superbiam infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed sola merita operum requirit, quamvis et illa per multos cum opportunitas exigit ostendat. Scriptum quippe est: *Linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus* (I Cor. XIV, 22). Ubi ergo omnes fideles sunt, quae causa exigit ut signa monstrantur? Unde citius fortasse satisfacimus, si quid de ipsa apostolica dispensatione memoremus.

37. Signa non fidelibus, sed infidelibus data.--- Paulus namque egregius praedicator Melitem veniens, et plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publii

dysenteria febrisque vexatum, orando salvavit (Act. XXVIII, 8), et tamen aegrotanti Timotheo praecepit, dicens: Modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates (I Tim. V, 23). Quid est, Paule, quod aegrum infidelem orando ad salutem revocas, et tantum adjutorem Evangelii more medici per alimenta curas, nisi quod idcirco fiunt exteriora miracula ut mentes hominum ad interiora perducatur, quatenus per hoc quod mirum visibiliter ostenditur ea quae admirabiliora sunt invisibilia credantur? Signo quippe virtutis pater Publii sanandus fuerat, ut mente revivisceret, dum miraculo ad salutem rediret; Timotheo autem adhibendum foris miraculum non erat, quia jam totus intus vivebat. Quid est ergo mirum si, propagata fide, crebro miracula non fiunt, quando haec ipsi quoque apostoli in quibusdam jam fidelibus non fecerunt? Elevatis ergo coelis, Dominus inferiora considerat, quia et ablatis summis praedicatoribus, incessanter etiam infima nostrae infirmitatis curat. Et quasi subter coelos lumen illius, terminos respicit, quia post sublimem vitam praecedentium etiam peccatorum mores actusque gratiae suae illustratione comprehendit. Qui etsi virtutum signa nunc per vitam fidelium crebro non exerit, ab eisdem tamen fidelibus per virtutem operum nunquam recedit. Potest etiam lumen illius super terminos terrae ita intelligi, quod praedicatio supernae gratiae dum gentes ad fidem colligit, intra semetipsam mundi limites clausit.

38. Divinae gratiae miraculum in conversione peccatorum in extremis positum.---Vel certe termini terrae. sunt fines hominum peccatorum. Et saepe contingit ut plerique Deum deserant, et vitae suae tempora in desideriis carnalibus expendant; sed tamen superna gratia respecti in extremis suis ad Deum redeunt, quae sint iudicia aeterna cognoscunt, cunctaque quae se perverse egisse meminerint, fletibus puniunt, atque haec vere se insequi rectis operibus ostendunt. Quibus

subsequente justitia, profecto totum dimittitur quod ante deliquerunt. Hinc enim per prophetiae spiritum Anna dicit: Dominus judicabit fines terrae (I Reg. II, 10), quia nimirum anteactam vitam Deus non judicat, quando posteriora peccatorum respectu supernae pietatis illustrat. Hinc Moyses ait: Primogenita asini mutabis ove (Exod. XIII, 13). Per asinum quippe immunditia, per ovem vero innocentia designatur. Asini ergo primogenita ove mutare, est immundae vitae primordia in innocentiae simplicitatem convertere, ut postquam illa peccator egit, quae ut immunda Dominus respuit, ea jam agendo proferat, quae Dei sacrificio imponat. Quia ergo post prava opera peccator convertitur, et ab actionum suarum tenebris juxta finem aliquando revocatur, recte nunc dicitur: Et lumen illius super terminos terrae. Sed gravi luctu afficit eadem gratia, quae post facinora mentem replet. Nam male gesta ad memoriam reducit, sibi que hominem quam sit juste damnandus ostendit. Unde fit ut peccatum omne quod se egisse reminiscitur, quotidianis fletibus insequatur; et quo magis valet jam quod justum est cernere, eo ardentius appetit injustum sese gemitibus punire. Unde apte subjungitur:

CAPUT XIX

VERS. 4.---Post eum rugiet sonitus.

39. Afflante et lucente gratia, poenitentiae gemitus et rugitus audiuntur.---Quem enim Dominus illustrando repleverit, ejus vitam proculdubio in lamentum vertit; atque illuminatae menti quo magis aeterna supplicia insinuat, eo hanc durius de transacta nequitia gemitibus fatigat; et dolet homo quod fuit, quia bonum jam incipit videre quod non fuit; odit qualem se fuisse meminit, amat qualem se esse debuisse cognoscit, et solam jam poenitentiae amaritudinem diligit, quia caute considerat in quantis voluptatibus sua delectatione peccavit. Bene ergo dicitur: Post eum rugiet sonitus, quia cum mentem

Deus ingreditur, constat proculdubio quod mox poenitentiae gemitus sequatur, ut ei jam salubriter flere libeat, quae prius de iniquitatibus flenda jucunditate gaudebat. Sed quo uberius culpa fletur, eo altius cognitio veritatis attingitur, quia ad videndum internum lumen polluta dudum conscientia lacrymis baptizata renovatur. Unde post poenitentiae rugitum apte subjungitur:

CAPUT XX

IBID.---Tonabit voce magnitudinis suae.

40. Vox Dei torpentem peccatorem excitans, tonitruum similis.---Voce enim magnitudinis suae Deus tonat, cum se nobis bene jam per lamenta praeparatis quam sit magnus in supernis insinuat. Quasi enim de coelo tonitrus procedit cum nos incuria negligentiaque torpentes respectus gratiae pavore subito percutit, atque in terra positi sonum de superioribus audimus, quia terrena cogitantes superni terroris sententiam repente pertimescimus, et mens bene jam de summis sollicita trepidat, quae prius in infimis male secreta torpebat. Sed istius visitationis occultae quibus modis se nobis insinuet terror ignoratur; neque ipsius mentis acie comprehenditur, cujus ad melius intentio commutatur. Unde apte subjungitur:

CAPUT XXI

IBID.---Et non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus.

41. Quibus modis haec vox se in aures cordis insinuet ignoratur.---Vox Domini auditur cum gratiae ejus aspiratio mente concipitur, cum insensibilitas occultae surditatis rumpitur, et cor ad studium summi amoris excitatum virtutis intimae clamore penetratur. Sed istam vocem supervenientis Spiritus, quae se in aures cordis insinuat, nec ipsa mens quae per hanc illustrata fuerit investigat.

Pensare enim non valet invisibilis virtus quibus sibi meatibus influat, quibus ad se modis veniat, quibus recedat. Unde et bene per Joannem dicitur: Spiritus ubi vult spirat; et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, et quo vadat (Joan. III, 8). Vocem enim spiritus audire, est vi compunctionis intimae in amorem invisibilis conditoris assurgere. Sed nemo scit unde veniat, quia ignoratur per ora praedicantium quibus se ad nos occasionibus fundat. Et nemo scit quo vadat, quia cum unam praedicationem multi audiunt, intelligi proculdubio non potest quem deserens abjiciat, aut cujus ingrediens in corde requiescat. Una quippe res foris agitur, sed non per hanc uno modo intuentium corda penetrantur, quia qui invisibiliter visibilia modificat, in humanis cordibus causarum semina incomprehensibiliter plantat. Hinc est quod resuscitato Lazaro quidam crediderunt, sed tamen Judaeorum plurimi ad persecutionis zelum ex hac ipsa resuscitatione commoti sunt (Joan. XI, 45). Unum ergo idemque quae miraculum quod aliis lumen fidei praebuit, alios per invidiae tenebras a lumine mentis excaecavit. Hinc est quod uterque latro et eandem et suae morti similem mortem Redemptoris vidit (Luc. XXIII, 39); sed eum superbiendo alter contumeliis lacessere non timuit, quem timendo alter honoravit; atque in una re una utriusque cogitatio non fuit, quia hanc internus arbiter invisibiliter modificando distinxit. Sed hi occultae aspirationis modi, quia comprehendi nostra cogitatione nequeunt, nimirum divinae vocis vestigia nesciuntur. Bene ergo dicitur: Et non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus. Unde et adhuc subjungitur:

CAPUT XXII

VERS. 5.---Tonabit Deus voce sua mirabiliter.

42. Mirabiliter sonat Deus, quia silenter et occulta vi coelesti simul cibo reficit.---Voce sua Deus mirabiliter tonat, quia occulta vi corda nostra incomprehensibiliter

penetrat. Quae dum latentibus motibus premit in timore, et format in amore, quanto ardore sequendus sit aliquo modo silenter clamat, et fit cujusdam impulsio nimietas in mente, cum nihil sonet in voce. Quae tanto apud nos valentius perstrepat, quanto et ab omni exteriori strepitu aurem nostri surdescere cordis facit. Unde et anima ad semetipsam mox hoc intimo clamore collecta miratur quod audit, quia vim compunctionis incognitae percipit. Cujus ipsa admiratio bene apud Moysen manna desuper veniente signatur (Exod. XVI, 15). Dulcis enim cibus qui de supernis accipitur manhu vocatur. Manhu enim dicitur Quid est hoc? Et quid est hoc dicimus, quando hoc quod cernimus nescientes admiramur. Supernum igitur manna anima percipit, cum per vocem compunctionis elevata novam speciem internae refectionis obstupescit, ut divina dulcedine repleta jure respondeat, Quid est hoc? quia dum ab infima cogitatione suspenditur, ea quae de supernis conspicit insolite miratur. Et quia cum hac voce torporis nostri surditas rumpitur, vetustae vitae protinus usus mutatur, ut anima superno spiritu afflata, et in summis appetat quae contempserat, et contemnat in infimis quae appetebat, recte subjungitur:

CAPUT XXIII

IBID.---Qui facit magna et inscrutabilia.

43. Mira et stupenda in peccatoris conversione Deus operatur.---Ut enim homo terrenis usibus deditus, iniquis desideriis pressus, subito ad nova efferveat, atque ad consueta frigescat, exterioribus curis renuntiet, in internis contemplationibus anhelet, quis hanc virtutem supernae vocis considerare sufficiat? quis considerando comprehendat? Magna sunt quae per vocem suam Dominus facit, sed minus magna essent si perscrutari potuissent. Facit ergo magna et inscrutabilia, quia ostendit foris perfectionem operis, sed latet intus ipsa qualitas operationis. Voce sua foris etiam per apostolos

insonat, sed corda audientium per seipsum interius illustrat, Paulo attestante qui ait: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (I Cor. III, 6). Quamvis ergo nostris mentibus supernae vocis auditum non ipsi praebeant, missi tamen sunt, ut verbis nobis exterioribus condescendant. Unde apte subjungitur.

CAPUT XXIV

VERS. 6.---Qui praecipit nivi ut descendat in terram, et hiemis pluviis, et imbri fortitudinis suae.

44. Sancti praedicatores quorum conversatio in coelis est, infirmis tamen fratribus condescendunt.---Quia Psalmista ait: Lavabis me, et super nivem dealbabor (Psal. L, 8), quid hoc loco nivem, nisi per lucem justitiae candida accipimus corda sanctorum? Aquae autem ductae in superioribus constipantur, ut nives fiant. Sed cum hae ipsae nives ad terram veniunt, in aquarum iterum liquorum vertuntur. Aquae igitur sunt praedicatorum mentes: quae dum ad contemplanda superna se erigunt, altiori intellectu solidantur. Cumque in summa consideratione rapiuntur, virtutem confirmationis accipiunt. Sed quia adhuc in terris fraterna dilectione retinentur, semetipsas ab alto intellectu modificant, et infirmis humiliter praedicantes more nivium corda arentia liquatae rigant. Nives ergo ad terram de coelestibus veniunt, cum sublimia corda sanctorum quae jam solida contemplatione pascuntur pro fraterna charitate ad humilia praedicationis verba descendunt. Sicut enim nix terram cum jacet operit, cum vero liqueatur rigat, ita sanctorum virtus et per firmitatem suam apud Deum vitam peccatorum protegit, et per condescensionem suam quasi liquefacta arentem terram ut fructus proferat infundit. Et quia aqua prius ab infirmis trahitur, ut post a superioribus sparsa reddatur, sancti

quique etiam cum in virtutum arce consistunt, unde elevati sunt considerant, ne alienae infirmitatis abjecta contemnant. Quasi ergo aquae ad terras de quibus sublevatae sunt redeunt, dum condescendentes iusti peccatoribus reminisci non desinunt quod fuerunt. Certe aqua in terris adhuc Paulus fuerat, cum legem carnaliter sapiebat; sed ductus ad coelestia, in nivem versus est; quia quod prius infirmum sapuit ad soliditatem verae intelligentiae commutavit; et tamen condescendens fratribus quasi nix ima repetiit, quia et post virtutum culmina quam fuerit indignus agnoscit, dicens: Qui prius fui blasphemus et persecutor (I Tim. I, 13), etc. Ecce quam clementer suae imbecillitatis reminiscitur, ut aliorum aequanimiter infirma patiat. Quasi enim ad terram de qua sumpta fuerat post coelum aqua rediit, dum post tanta suae contemplationis arcana peccatorem se Paulus meminit, ut prodesse humiliter peccatoribus possit. Videamus itaque aqua haec in nivis soliditatem vertenda qualiter trahatur ad summa. Ait: Sive mente excedimus, Deo (II Cor. V, 13). Videamus qualiter ad ima nix redeat, ut dum liquatur infundat. Ait: Sive sobrii sumus, vobis (Ibid.). Videamus qua manu ducitur, ut et jacens elevari valeat, et sublevata revocari. Ait: Caritas enim Christi urget nos (Ibid., 14). Quia igitur caritas Christi, quae sanctorum mentes ad superna sublevat, eas pio moderamine pro fraterna dilectione etiam ad humilitatem condescensionis format, recte dicitur: Qui praecipit nivi ut descendat in terram. Ubi et apte subjungitur: Et hiemis pluviis et imbri fortitudinis suae.

45. Hiems est vita praesens, in qua sanctorum praedicatorum abundant pluviae.---Hiems quippe est vita praesens, in qua nos etsi jam spes ad superna erigit, adhuc tamen mortalitatis nostrae frigidus torpor astringit, quia scriptum est: Corpus quod corrumpitur aggravat animam, et deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem (Sap. IX, 15). Habet autem haec hiems pluvias, rectorum procul dubio praedicationes. De quibus

videlicet pluviis per S. Moysen dicitur: Expectetur sicut pluvia eloquium meum, et descendant sicut ros verba mea (Deut. XXXII, 2). Hae nimirum pluviae hiemi congruunt, aestate cessabunt, quia cum nunc carnalium oculis vita coelestis absconditur, necesse est ut sanctorum nobis praedicationibus irroretur. Cum vero aeterni iudicii aestus incanduerit, nullus verba praedicantium necessaria tunc habebit, quia, veniente iudice, ad cor suum quisque reducit, ut sancta iam cum agere non valet sentiat, et rectum quod sequi debuit ex tortitudinis suae poena cognoscat. Unde bene per prophetam dicitur: Congrega eos quasi gregem ad victimam, et sanctifica eos in die occisionis (Jerem. XII, 3). In die enim occisionis sanctificantur reprobi, quia tunc sancta quae debuerunt agere sentiunt, cum digna pravitate suae supplicia iam declinare non possunt. Quia autem praedicationes sanctae cum vita praesenti, id est pluviae cum hieme cessabunt, recte exeunti animae, atque ad aeternae felicitatis aestiva properanti, sponsi voce suadentis dicitur: Surge, propera, amica mea, formosa mea, et veni; jam enim hiems transiit, imber abiit et recessit (Cant. II, 10). Transeunte quippe hieme, imber recedit, quia cum vita praesens peragitur, in qua nos ignorantiae nubilo carnis corruptibilis torpor astrinxerat, omne ministerium praedicationis cessat. Clarius quippe per nos tunc videbimus hoc quod sanctorum vocibus nunc obscurius audimus. Praecipit igitur Dominus nivi, et hiemis pluviis, ut in terram descendant, dum aspiratione sancti spiritus pro corrigendis peccatoribus corda sanctorum ad ministerium praedicationis humiliat. Ubi recte additur: Et imbri fortitudinis suae.

46.---Imber fortitudinis, praedicatio divinitatis; imber infirmitatis, praedicatio humanitatis Christi.---Imber quippe fortitudinis Dei est praedicatio divinitatis. Nam imber infirmitatis est praedicatio ejus incarnationis, de qua per Paulum dicitur: Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus (I Cor. I, 25). Et rursum: Si crucifixus est ex

infirmirate, sed vivit ex virtute Dei (II Cor. XIII, 4). Sic autem sancti viri humanitatis ejus infirma praedicant, ut auditorum suorum cordibus etiam divinitatis fortia infundant. Audiamus per tonitruum nubis, imbrem fortitudinis: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. I, 1). Audiamus etiam imbrem infirmitatis: Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Ibid., 14). Audiamus imbrem fortitudinis: Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat (Ibid., 3). Audiamus etiam imbrem infirmitatis: In propria venit, et sui eum non receperunt (Ibid., 11). Imbri ergo fortitudinis suae praecipit ut in terram descendat, quia sanctorum suorum vocibus sic nobis humanitatis suae infirma praedicat, ut nobis etiam mira et fortia suae divinitatis innotescat. Sed cum virtutem nostri conditoris audimus, statim ad corda nostra formidine compellente reducimur, et tantum super nos judicem perpendentes, quae digne, quaeve egimus indigne, pensamus. Unde et bene subjungitur:

CAPUT XXV

VERS. 7.---Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua.

47. Cognoscendo Deum nosmet agnoscimus, et severius judicamus.---Mala enim quae agunt homines, pensare contemnunt. Sed cum virtutem supernae districtiois audiunt, pravorum operum hoc quod se deprimit pondus agnoscunt. Praedicationis quippe verbis pulsati evigilant, ut pensent ad quae supplicia sese antiquae actionis meritum trahat. Dum ergo imber fortitudinis in terram descendit, in manu uniuscujusque signatur, ut sua opera sciat, quia dum virtus incomprehensibilis majestatis agnoscitur, ab unoquoque subtilius sua vita pensatur

48. Naturali lumine, tanquam lege mentis, pravum et rectum innotescunt.---Quod tamen intelligi et aliter potest. Creator namque omnipotens a cunctis insensibilibus irrationabilibusque distinctum rationabilem creaturam hominem condidit, quatenus quod egerit ignorare non possit. Naturae enim lege scire compellitur, seu pravum sive rectum sit quod operatur. Nam ad iudicium pro actione cur venit, si potuit nescire quod egit? Et ipsi ergo qui praeceptis dominicis erudiri contemnunt, utrum bona an mala sint quae faciunt sciunt. Nam si bona se facere nesciunt, cur de aliquibus factis in ostentatione gloriantur? Rursum si mala se agere ignorant, cur in eisdem factis alienos oculos declinant? Ipsi enim sibi testes sunt, quia sciunt malum esse quod agunt, quod videri ab aliis verentur. Si enim veraciter malum esse non crederent, nequaquam hoc ab aliis videri formidarent. Unde et bene per quemdam sapientem dicitur: Cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationi (Sap. XVII, 10). Quia dum de facto suo conscientiam pulsans timor redarguit, ipsa sibi testimonium perhibet damnabile esse quod agit. Quo contra per Joannem dicitur: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum (I Joan. III, 21). Fugiant ergo iniqui humanos oculos, semetipsos certe fugere non possunt. Quia enim malum quod faciunt noverunt, habent testem conscientiam, habent iudicem rationem suam. In peccato igitur quod committunt prius contra se iudicium suae rationis inveniunt, et post ad districtiorem aeterni examinis perducuntur. Et hoc est fortasse quod per Psalmistam dicitur: Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum (Psal. XLI, 8). Quia dum miro ordine dispositionis occultae malum non permittitur nesciri quod agitur, et suo se iam iudicio peccator in conscientia condemnat, et post condemnationem propriam ad aeterni iudicis sententiam properat. Abyssum ergo abyssum invocare est de iudicio ad iudicium pervenire. Eant ergo praedicatores sancti, redarguant facta peccantium, auditores autem pravi contemnant verba justorum, defendant quantum voluerint

pravitates suas, atque impudenter gestas impudentius defendendo multiplicent: certe ipsi sibi in conscientia testes sunt quia excusabiles non sunt. Eo enim ipso quo rationabilem creaturam Deus hominem condidit, in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua.

Sed quia Eliu de pravitate singulorum sententiam protulit, illico ad ipsum pravitatis auctorem, per quem unumquodque malum oboritur, mentis oculos deflectit, ut quia uno hoc versu pravi capitis membra perstrinxerat, etiam hoc ipsum membrorum caput sub brevitate describat. Vel certe quia superius, nubium Dei virtutes intulerat, agit nunc ut contra bonorum vitam etiam adversarii impugnationes innotescat. Nam sequitur:

CAPUT XXVI

VERS. 8.---Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro suo morabitur.

49. Diaboli antrum Antichristus, et reprobi omnes.--- Quis alius nomine bestiae, nisi antiquus hostis accipitur, qui deceptionem primi hominis saevus impetiit, et integritatem vitae illius male suadendo laniavit? Contra quem prophetae vocibus de sancta electorum Ecclesia in antiquum statum restauranda promittitur: Et mala bestia non transibit per eam (Isai. XXXV, 9). Sed haec bestia cum post Redemptoris adventum, post praedicatorum voces, quasi post tonitruum nubium in fine mundi illum damnatum hominem qui Antichristus vocatur invaserit, quid aliud quam latibulum suum ingreditur, ut in antro proprio demoretur? Vas quippe illud diaboli antrum ac latibulum bestiae est, ut insidians hominibus viam hujus vitae carpentibus, in illo et per signa lateat, et per malitiam occidat. Qui tamen omnium reproborum corda etiam nunc priusquam apertus appareat possidet, eaque per occultam malitiam quasi proprium antrum tenet, atque ad omne quod nocere bonis appetit in eorum se

obscuris mentibus abscondit. An Judaeorum persequentium corda antrum hujus bestiae non fuerunt, in quorum diu consiliis latuit, sed repente vocibus erupit clamantium: Crucifige, crucifige (Joan. XIX, 6)? Et quia ad lacerationem mentis pertingere tentando non potuit in Redemptore nostro (Matth. IV, 3), ad mortem carnis anhelavit. Haec nimirum bestia multa electorum corda tenuit, sed hanc ab illis moriens Agnus excussit. Unde et in Evangelio dicit: Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (Joan. XII, 31). Qui miro rectoque judicio dum confessiones humilium illuminans suscepit, superborum oculos deserens clausit. Unde ei per Psalmistam dicitur: Posuisti tenebras, et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiae silvarum; catuli leonum rugientes ut rapiant, et quaerant a Deo escam sibi (Psal. CIII, 20, 21). Tenebras quippe Dominus ponit, cum peccatis judicia rependens, lumen suae intelligentiae subtrahit. Et nox efficitur, quia pravorum mens ignorantiae suae erroribus caecatur. In qua omnes bestiae silvae pertranseunt, dum maligni spiritus sub opacitate fraudis latentes in reproborum corda pravitates suas explendo percurrunt. In qua et catuli leonum rugiunt, quia nequissimarum sed tamen eminentium potestatum ministri spiritus importunis tentationibus insurgunt. Qui tamen a Deo escam expetunt, quia nimirum capere animas nequeunt, nisi justo judicio praevalere divinitus permittantur. Ubi et apte subjungitur: Ortus est sol, et congregati sunt, et in cubilibus suis se collocaverunt (Psal. CIII, 20). Quia veritatis lumine per carnem apparente, a fidelium mentibus excussi, quasi ad cubilia sua reversi sunt, dum sola infidelium corda tenuerunt. Quod igitur illic leonum cubile, hic antrum bestiae dicitur.

50. Bonorum mentes diabolus aliquando ingreditur, sed in eis non moratur.---Notandum vero magnopere aestimo quod bestia haec non solum antrum suum ingredi, sed in eo etiam morari perhibetur. Aliquando namque etiam bonorum mentes ingreditur, illicita

suggestit, tentationibus fatigat, rectitudinem spiritus ad delectationem carnis deflectere conatur, delectationem quoque ad consensum perducere nititur, sed tamen resistente superno adjutorio praevalere prohibetur. Intrare ergo in mentes bonorum potest, sed in eis morari non potest, quia cor justii hujus bestiae antrum non est. Quos enim quasi proprium antrum possidet, eorum mentes procul dubio immorans tenet, quia et prius in eis cogitationes usque ad iniqua desideria et post iniqua desideria usque ad nequissima opera perducit. Neque enim student reprobi suggestiones ejus recta iudicii manu repellere, cujus voluntatibus appetunt subdita delectatione servire. Cumque in eorum cordibus pravum quid oritur, mox per studium delectationis enutritur; et cum sibi minime resistitur, protinus ex consensu roboratur, statimque consensus ad opus perducitur, opus vero etiam consuetudine gravatur. Recte ergo in antro suo morari haec bestia dicitur, quae tandiu cogitationes reproborum tenet, quousque eorum vitam etiam aculeo pravi operis perforet. Unde bene ad Judaeam Dominus per prophetam dicit: Quousque morabuntur in te cogitationes noxiae (Jerem. IV, 14)? Neque enim reprehendit cur veniant, sed cur morentur. Et in bona enim corda cogitationes illicitae veniunt, sed tamen morari prohibentur, quia recti quique ne captivandam domum conscientiae praebeant, ab ipso cordis limine hostem fugant. Qui et si quando repentinis suggestionibus usque ad primum vestibulum subriperit, ad consensus tamen januam non pertingit. Huic nimirum bestiae, impulsu subitae formidinis victus, januam cordis Petrus negando aperuit, sed citius cognoscendo restitit, flendo clausit (Matth. XXVI, 70). Quia vero antiquus hostis persecutorum corda non solum intrando tenuit, sed etiam tenendo possedit, dicatur recte: Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro suo morabitur. Quantum namque in Judaeorum mentibus demorata sit discimus, cum illorum consilia attestazione evangelicae narrationis audimus. In illa namque describitur, cum Redemptorem

nostrum vivificare mortuos cernerent, in mortem ejus quanta anxietate crudelitatis insanirent, quot explere contra illum prava desideria ardentem vellent, sed tamen populum timerent (Joan. XI, 24, 49); quot occasiones occidendi quaererent, et invenire non possent (Matth. XXVI, 3, 4); quot ad votum suae saevitiae alienigenarum manibus usi sunt, quia eum quem legaliter interimere ipsi non poterant ferendum gentibus tradiderunt, ut ex sola potestate Romanus praeses ageret quod ex sola malitia ut agi debuisset ipsi anhelarent (Joan. XVIII, 28). Unde et apte subjungitur.

CAPUT XXVII

VERS. 9.---Ab interioribus egredietur tempestas, et ab Arcturo frigus.

51. Christus a Judaeis et gentilibus persecutionem passus.---Scriptura sacra cum contra Arcturum interiora memorat, diversam Aquilonis partibus Austri plagam designat. Unde in hoc eodem libro scribitur: Qui facit Arcturum, et Orionas, et interiora Austri (Job. IX, 9). Quia igitur interiora Austri sol ferventior tenet, in Arcturo vero cursum omnimodo non habet, interiorum nomine plebs Judaica, Arcturi autem vocabulo hoc in loco populus gentilis exprimitur. Hi enim qui unum atque invisibilem Deum noverant, ejusdemque legi saltem carnaliter serviebant, quasi sub meridiano sole ferventes in fidei calore tenebantur. Gentiles autem quia nullam scientiam supernae cognitionis attigerant, velut sine sole frigidi sub Aquilone remanebant. Quia vero tempestas impellit, frigus autem torpore opprimit, recte nunc dicitur: Ab interioribus egredietur tempestas, et ab Arcturo frigus. Ac si aperte diceretur: A Judaeis surgit malitia persequens, et a gentilibus potestas premens. Neque enim miracula fieri legis praecepta vetuerant, et tamen Judaei pro eisdem miraculis interimere humani generis Redemptorem quaerebant (Joan. XI, 48). Unde explere

hoc quod coeperant non valentes, ad Pilati praetorium concurrerunt, ut ipse hunc perimeret quem injuste perimentem lex nulla cohiberet (Joan. XVIII, 28). Ab interioribus ergo tempestas atque ab Arcturo frigus prodiit, dum quod Judaea ex invidia petiit, hoc gentilis judex ex Romana auctoritate perpetravit. Unde bene contra hanc eandem invidiam adhuc subditur:

CAPUT XXVIII

VERS. 10.---Flante Deo concrecit gelu.

52. Judaeorum corda invidiae gelu obduruerant.--- Quia quo fidelium cordibus Spiritus sanctus aspiravit, quo majora virtutum miracula contulit, eo in infidelium mentibus gravioribus invidiae torpor excrevit, atque inde contra Deum plebs infidelis obduruit, unde humilis populus anteactam duritiam, qua se astrinxerat emollivit. Deo enim flante in gelu versi fuerant, qui visis miraculis invidentes dicebant: Ecce totus mundus post eum abiit (Joan. XII, 19). Conspiciebant signa, cernebant per ministros ejus miracula, totum jam mundum secuturum fidei praedicamenta praevidebant; et tamen quo sanctus Spiritus mundum repleverat (Sap. I, 7), eo illorum mentes arctius invidiae malitia ligabat. Aqua ergo in gelu versa fuerat dum, eunte post Deum mundo, Judaea in invidia pigra remanebat. Sed quia supernae potestati suppetiit etiam tantae crudelitatis duritiam solvere atque ad amandum se corda infidelium liquare, post hoc gelu mox bene subditur:

CAPUT XXIX

IBID.---Et rursum latissimae funduntur aquae.

53. Quorundam postea emollita, et in pluviam liquata.--- Post gelu quippe Dominus latissimas aquas fudit, quia postquam Judaeorum saevitiam usque ad

mortem pertulit, eorum corda protinus ab infidelitatis duritia amoris sui aspiratione liquefecit; ut tanto post desiderabilius ad obediendum currerent, quanto praeceptis illius prius obstinatius restitissent. Unde bene per quemdam sapientem dicitur: Sicut glacies in sereno, sic resolventur peccata tua (Eccli. III, 17). Ab hoc frigidi torporis gelu solvi Propheta desideraverat, cum dicebat: **Converte, Domine, captivitatem nostram, sicut torrens in Austro (Psal. CXXV, 4). De his aquis, id est ad Deum concurrentibus populis, rursum dicitur: Mittet verbum suum, et liquefaciet ea, flabit spiritus ejus, et fluent aquae (Psal. CXLVII, 18). Aquae de gelu currunt, quia plerique ex duris persecutoribus magni praedicatores fiunt. Gelu igitur in aqua liquatur, cum torpor interni frigoris ad irrigationem vertitur praedicationis. An Paulus gelu non erat, qui acceptis epistolis Damascum pergens (Act. IX, 2), in corde fidelium quasi in terra jactata verbi Dei semina, ne ad perfectionem operum surgerent, restringere quaerebat? Sed gelu hoc in aquam rediit, quia quos persequendo prius premere studuit, hos postmodum fluentis sanctae exhortationis infudit; ut tanto uberior electorum messis exurgeret, quanto hanc imber Dei etiam ab ore persecutoris irrigaret. Unde et bene subditur**

CAPUT XXX

VERS. 11.---Frumentum desiderat nubes.

54. Electi frumentum sunt, cui Verbi divini imber necessarius.---Quid enim electi quique sunt, nisi frumenta Dei coelestibus horreis recondenda? Quae nunc in tritura areae paleas tolerant, quia in hac purgatione sanctae Ecclesiae mores contrarios reproborum portant, quousque haec internus agricola ventilabro iudicii dirimat, et in superna habitacula electos suos, quasi munda jam grana suscipiens, aeternis paleas ignibus tradat. Unde bene per Joannem dicitur: Cujus ventilabrum

in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inexstinguibili (Matth. III, 12). Sed hoc frumentum quousque ad perfectionem fructuum veniat, nubium pluvias exspectat ut crescat, quia bonorum mens praedicantium verbis infunditur, ne ab humore charitatis desideriorum carnalium sole siccetur. Hoc frumentum supernus agricola in mundo surgere ac nubes desiderare conspexerat, cum dicebat: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate autem Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam (Matth. IX, 37). Qui igitur hic frumentum, illic messis, qui vero hic nubes, illic operarii vocantur, quia praedicatores sancti et nubes sunt, et operarii; nubes videlicet per doctrinam, operarii per vitam; nubes quia verbis influunt, operarii quia non desinunt agere quod loquuntur. Unde et subditur;

CAPUT XXXI

IBID., 6.---Et nubes spargunt lumen suum.

55. Nubes sunt sancti praedicatores.--- Nubes enim lumen spargere est praedicatores sanctos exempla vitae et loquendo et agendo dilatare. Sed quamvis annuntiationis intimae lumen spargant, non tamen ad convertenda omnium quae appetunt corda perveniunt. Nam sequitur:

CAPUT XXXII

VERS. 12.---Quae lustrant cuncta per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit.

56. Universa lustrant, Deo eorum cursus gubernante.-
--Saepe enim praedicatores sancti exhortari quosdam volunt, sed nequeunt. Saepe quosdam declinare appetunt, sed tamen internae instigationis impulsu

exhortari eos instantissime compelluntur. Videamus nubem Dei quomodo gubernantis manu, et ad ea quae non appetit, ducitur, atque ab impulsu suo iterum gubernantis manu retinetur. Certe Paulus cum vestimenta sua excutiens a Corinthiis discedere vellet, audivit: Noli timere, sed loquere, et ne taceas, propter quod ego tecum sum, et nemo opponetur tibi ut noceat te, quoniam multus est mihi populus in hac civitate (Act. XVIII, 9). Rursum cum ad Thessalonicenses voluisset ire, retentus est, dicens: Volui venire ad vos ego quidem Paulus, et semel et iterum, sed impedivit me Satan (I Thess. II, 18). Neque enim per semetipsum Satan praepedire tanti apostoli vias potuit, sed occultae dispensationis usibus, dum adversatur, nesciens deservivit; ut nimirum Paulus dum ad alios vellet accedere, nec valeret, eis a quibus recedere non poterat aptius prodesset. Nubes igitur Dei cuncta per circuitum lustrant, quia praedicationis luce mundi fines illuminant. Sed quia divinis nutibus subditae nequeunt explere quod volunt, ire non possunt, nisi quo eas voluntas gubernantis duxerit. Unde et adhuc subjungitur:

CAPUT XXXIII

IBID.---Ad omne quod praeceperit eis super faciem orbis terrae.

57. Et internos motus moderante.---Saepe enim cum gubernantis voluntate perducuntur; aliter agere appetunt, sed aliter disponuntur. Nam plerumque quosdam auditores suos student blande corrigere, et tamen eorum sermo in asperitatem ducitur. Plerumque quosdam resecare aspere appetunt, sed tamen eorum vigor per mansuetudinis spiritum refrenatur. Sicut ergo non possunt ire quo volunt, ita etiam nequeunt agere sicut volunt. Quia enim eos internus arbiter tenet cum mittit, ita illos etiam modificans suscipit cum perducit, ut aliquando in cogitatione alia disponant, sed alia in opere peragant;

aliquando aliter inchoent, sed aliter consumment. Quia igitur juxta hoc quod sibi praecipitur serviunt, dicatur recte: Quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod praeceperit illis super faciem orbis terrae. Eo enim apertiore viam praedicationis inveniunt, quo ad hanc non suis, sed praeceptoris sui nutibus ducuntur. Unde adhuc subditur:

CAPUT XXXIV

VERS. 13.---Sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiae suae eas jusserit inveniri.

58. Non Judaeis tantum, sed etiam gentilibus concessa Evangelii praedicatione.---Una tribus profecto Juda intelligitur, quae in Scriptura sacra clara ac multiplex prae caeteris memoratur. Quae in hoc quod ex se Redemptoris nostri carnem protulit, speciale prae omnibus munus accepit. Terra autem Dei simul omnis Judaea nominatur, quia quae tunc ei fidei suae fructum protulit, cum totus sub idolorum cultu delapsis gentibus mundus erravit. Locus autem misericordiae Dei est ipsa gentilitas, cujus culpas districtus judex si juste animadverteret, ad reconciliationem gratiae nunquam veniret. Quae cum nulla apud Deum merita habuit, reconciliationis tamen gratiam ex sola misericordia accepit. Unde bene per Paulum dicitur: Gentes autem super misericordia honorare Deum (Rom. XV, 9). Unde rursus scriptum est: Qui quondam non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti (I Pet. II, 10). Nubes ergo suas Deus ducit, sive in una tribu, sive in terra sua, seu in quocumque loco misericordiae suae eas jusserit inveniri, quia praedicatores Veteris Novique Testamenti aliquando soli tribui Judae contulit, et Israel pene totum ex prava regum gubernatione reprobavit. Aliquando et in terra sua has plere nubes facit, quia eundem Israeliticum populum ad antiquam gratiam post correptionem captivitatemque revocavit.

Aliquando de loco suae misericordiae eas clarescere voluit, quia per praedicatores sanctos etiam gentibus virtutum miracula ostendit, ut sola misericordia a jugo erroris absolveret, quos ingenitae perfidiae ira deprimebat. Sed ecce Eliu, quia futura per propheticum spiritum sensit, quia multa sublimiter protulit, vir arrogans elationis suae pondere lassatus non valet portare quae dicit. Nam per jactantiam protinus adjungit:

CAPUT XXXV

VERS. 14.---Ausculta haec, Job; sta, et considera miracula Dei.

59. Quid sit Dei miracula stando, quid jacendo considerare.---Quasi in comparatione sui jacentem vidit, quem ad verba tantae praedicationis ut staret admonuit. Quamvis et per hoc quod dicit Ausculta, gravem beato Job contumeliam irrogat, quia, sicut jam de illo et superius diximus (Lib. XII, n. 38, et saepe deinceps), arrogantia minoris est auditum sibi velle extorquere majoris. Sed licet Eliu bona quae dicit nesciat pensare cui dicat, nos qui erudiri ab omnibus quaerimus, indagare verba doctrinae illius subtiliter debemus. Nam magna fortassis virtutis arte dicitur: Sta, et considera miracula Dei. Sunt nonnulli quippe qui Dei miracula jacentes considerant, quia operationis ejus potentiam non sequentes admirantur. Stare quippe est recte agere. Unde et per Paulum dicitur: Qui se existimat stare, videat ne cadat (I Cor. X, 12). Et saepe quidem superna judicia mirantur, praedicamenta coelestis patriae cum audiunt diligunt, mira opera internae dispositionis obstupescunt, sed tamen amando et vivendo ad haec eadem opera assurgere negligunt. Jacentes ergo Dei miracula considerant, qui ejus potentiam sciendo pensant, sed vivendo non amant. Per contemplationem quidem in consideratione oculos tendunt, sed tamen per intentionem sese a terra non erigunt. Unde bene in

Balaam exprobrationem dicitur: Qui cadens apertos habet oculos (Num. XXII, 16). Multa namque de adventu Redemptoris dixerat, et quae in novissimis temporibus erant ventura praevidebat, sed tamen ei vivendo assurgere noluit, quem praevidendo praedicavit. Jacens ergo apertos oculos habuit, cum ejus mentem et prophetia ad coelestia tenderet, et avaritia in terra retineret. Jacens apertos oculos habuit, quia eum videre de superioribus potuit, quem prostratus in infimis non amavit. Eliu itaque, qui beatum Job nequaquam creditur vivendo tenuisse quod dixit, quasi admonens dicit: Sta, et considera miracula Dei. Quem adhuc de venturis discutit, et quasi de ignorantia humilians adjungit:

CAPUT XXXVI

IBID. 15.---Nunquid scis quando praeceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium ejus?

60. Deo afflati praedicatores irrigant et lucent.---Si nubes sancti praedicatores sunt, pluviae nubium sunt verba praedicationum. Sed nubes cum per aera transvolant, nisi pluviae deorsum veniant, nescitur quantam aquarum immensitatem portant. Nisi coruscus sol inter pluvias erumpat, intelligi non valet quid in eis etiam claritatis lateat, quia nimirum praedicatores sancti si taceant, et nequaquam loquentes ostendant, quanta sit coelestis spei claritas, quam in cordibus gestant, aut reliquis hominibus similes, aut longe his despectiores videntur. Cum autem aperire per praedicationem coeperint quae sit supernae patriae remuneratio quam intrinsecus tenent; cum persecutione pressi in qua virtutis arce profecerint innotescunt, cum visione despecti loquendo insinuant unde timeantur, ipsae quae de nubibus influunt pluviae lucem nobis earumdem nubium ostendunt. Per verba enim praedicatorum cognoscimus ut in eis claritatem vitae quam appetunt cum magna humilitate veneremur. Hanc nimirum lucem Paulus

discipulis ostendebat, cum diceret: Ut sciatis quae sit spes vocationis ejus, quae divitiae gloriae haereditatis ejus in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos qui credimus (Ephes. I, 18). Hanc lucem Corinthii per scriptorum verba quasi per pluviae guttas agnoverant, cum dicebant: Epistolae graves sunt et fortes, praesentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis (II Cor. X, 10). Sed plerumque praedicatores sancti ostendere semetipsos ut prosint cupiunt, nec tamen possunt; plerumque latere ut quieti sint appetunt, nec tamen permittuntur. Nemo igitur scit quando lucem nubium pluviae ostendant, quia nemo comprehendit quando Deus virtutem praedicationis praebeat, ut praedicantium gloria clarescat. Dicit ergo: Nunquid scis quando praeceperit Deus pluviis ut ostenderent lucem nubium ejus? Ac si aperte dicat: Nunquid si venturos in mundo praedicatores jam conspicis, quando eos ad praedicandum Dominus repletionem sancti Spiritus impellat, quibusve modis eorum vitae claritatem mundo innotescat apprehendis? Unde adhuc apte subjungitur.

CAPUT XXXVII

VERS. 16.---Nunquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias?

61. Arcta bene vivendi doctrina, non est ampla via, sed semita.---Habent istae nubes semitas subtilissimas, scilicet sanctae praedicationis vias. Angusta quippe porta est, quae ducit ad vitam (Matth. VII, 14). Eos ergo per semitas astringunt, qui ab intentionis eorum tramite per lata mundi desideria evagando non exeunt. Arcta enim bene vivendi censura non est ampla via, sed semita, in qua praedicator quisque studiose constringitur, quia sub praeceptorum custodia sollicite coangustatur. An non quasi quaedam angustia est itineris, in hoc quidem mundo vivere, sed de hujus mundi concupiscentia nihil

habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi despiciere, et pro Deo opprobria amare, gloriam fugere, despectum sequi, adulantes despiciere, despicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, et erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere? Quae videlicet omnia semitae sunt, sed magnae, quia quanto in praesenti vita pro ipsa vivendi custodia angustae sunt, tanto amplius in aeterna retributione dilatantur. Unde et bene subditur: Et perfectas scientias.

62. Perfecta scientia est, scire se nihil esse.--- Perfecta quippe scientia est, et cuncta haec sollicite agere, et se de suis meritis scire nihil esse. Unde et ipsae nubes de hac perfecta scientia docentur, cum eis voce Veritatis dicitur: Cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus (Luc. XVII, 10). Perfecta scientia est scire omnia, et tamen juxta quemdam modum scientem se esse nescire, quia etsi jam Dei praecepta novimus, etsi jam virtutem verborum illius sollicita intentione pensamus, etsi jam quae intellexisse nos credimus agimus, adhuc tamen acta eadem qua distractione examinis sint discutienda nescimus, necdum Dei faciem cernimus, necdum occulta ejus consilia videmus. Quanta ergo est nostra scientia, quae quousque mortalitatis pondere premitur, ipso suae incertitudinis nubilo caecatur? De qua bene per Paulum dicitur: Qui se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire (I Cor. VIII, 2). In hoc itaque mundo dum vivimus, tum perfecte quae scienda sunt scimus, cum proficientes per intelligentiam, nihil nos perfecte scire cognoscimus. Dicit igitur: Nunquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias? Ac si aperte dicat: Nunquid jam summa acta praedicantium conspicias, qui postquam per scientiam ad alta se elevant, deorsum se humiliter per cognitionem suae ignorantiae inclinant? Quod quia solius sancti Spiritus dono agitur, ut humanum cor non solum de scientia, sed etiam de ipsa sua

ignorantia perfecte doceatur, et calore amoris ad superna ferveat, dum minora esse quae cognovit in infimis pensat, recte subjungitur:

CAPUT XXXVIII

VERS. 17.---Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra Austro?

63. Qui Ecclesiae inhaerent, afflatu sancti Spiritus incalescunt.---Saepe beatum Job figuram sanctae Ecclesiae tenere jam diximus. Vestimenta vero Ecclesiae sunt omnes qui ei fidei adunatione junguntur. De quibus eidem Ecclesiae per prophetam Dominus dicit: Vivo ego, quia omnibus his velut ornamento vestieris (Isai. XLIX, 18). Per Austrum vero, qui nimirum calidus ventus est, non immerito Spiritus sanctus designatur, quo quisque dum tangitur, ab iniquitatis suae torpore liberatur. Unde bene in Canticis canticorum dicitur: Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius (Cant. IV, 16). Aquilo enim jubetur ut surgat, ut nimirum is qui mortalium corda restringit adversarius spiritus fugiat. Auster enim venit et hortum perflat, ut ejus aromata diffluant, quia per adventum sancti Spiritus, dum mens hominum repletur, ex ea mox opinio virtutum aspergitur, ut jure jam sanctorum lingua quasi hortus Austro perflatus dicat: Christi bonus odor sumus Deo (I Cor. II, 15). Vestimenta ergo sanctae Ecclesiae calida sunt, dum terra Austro perflatur, quia hi qui ei per fidem inhaerent, ferventibus charitatis studiis inardescunt, dum eorum mens sancti Spiritus afflatu perfunditur. Quod quidem et de eodem beato Job nihil obstat intelligi, quia sic haec generaliter in sancta Ecclesia dicimus, ut tamen per membra ejus singula specialiter teneamus.

64. Ex doctorum et auditorum concordia mutua in eis fervet charitas.---Unusquisque enim qui recte vivit, atque hoc et alios docere consuevit, quasi tot vestimenta habet,

quot auditores ei concorditer inhaerent. Natura namque vestimentorum est ut per semetipsa calere non possint, sed adjuncta viventi corpori, dum exhalantes membrorum poros contegunt, emanantem ab intimis calorem premunt, quo nimirum calore haec eadem vestimenta calefiunt, sed calefacta calorem quem acceperint retinendo ad corpus reddunt. Quid ergo per vestimenta viventi corpori adhaerentia nisi discipulorum vita magistris bene viventibus conjuncta signatur? Quae quasi per poros calorem accipit, quia ad amorem Dei et exemplo actionis et impulsu exhortationis ignescit. Quae velut frigus proprium expellit, dum a pristina iniquitate discedit; calorem quem accepit retinet, quia in eo quem praedicando sumpserit fervore convalescit. Doctores autem sancti dum auditores suos in amorem Dei proficere sentiunt, ipsi amplius in doctrinae virtute fervescunt; et quia eos ad summa inardescere et fervescere conspiciunt, ad praedicanda bona coelestis patriae validius succenduntur. Qui et si quando pro eo quod adhuc vitam corruptibilem humanae infirmitatis agunt de qualibet culpa saltem tenuiter in opere, in locutione, in cogitatione tentantur, discipulorum suorum profectum conspiciunt, et ipsi vel in minimis esse reprehensibiles erubescunt, ne qua forte exempla tortitudinis praebeant eis quos praedicationis voce ad regulam intimae rectitudinis vocant. Dum ergo verbo doctorum accenduntur auditores, quasi ex viventi corpore vestimenta calefiunt. Sed dum ex profectu auditorum etiam vita docentium proficit, quasi ex calefactis vestimentis calor ad corpus redit. Sed nequaquam sibi doctores tribuant quod per exhortationem suam ad summa proficere auditores vident, quia nisi Spiritus sanctus eorum corda repleat, ad aures corporum vox docentium incassum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt, sed hanc imprimere interius non possunt: Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (I Cor. III, 7). Dicatur ergo: Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata

fuerit terra Austro? Quia nimirum tunc auditores qui jam bene viventibus doctoribus inhaerent calorem superni amoris accipiunt, cum per afflatum sancti Spiritus excitantur, ac si aperte beato Job diceret: Incassum tibi tribuis si quos per te profecisse in virtutibus contemplaris, quia hi quos per te incaluisse aestimas, nisi eos Spiritus sancti fervor attingeret, frigidi in sua insensibilitate remanerent. Postquam vero haec fortiter dixit, per arrogantiam leviter motus, irrisionis illico verba subjungit, dicens:

CAPUT XXXIX

VERS. 18.---Tu forsitan cum eo fabricatus es coelos, qui solidissimi quasi aere fusi sunt.

65. Per coelos quasi aere fusos, sancti angeli, et electorum mentes signantur.---Possunt per coelos hi qui in coelestibus sunt conditi angelici spiritus designari. Unde et in oratione nostra dicere voce Veritatis instruimur: Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra. Ut nimirum voluntas Dei, sicut a superiori creatura agitur, ita in omnibus etiam ab humana infirmitate servetur. De quibus bene dicitur: Qui solidissimi quasi aere fusi sunt (Matth. VI, 10). Naturae namque aeris est, rubigine difficile consumi. Et virtutes angelicae quae in divino amore fixae perstiterunt, lapsis superbientibus angelis, hoc in munere retributionis acceperunt, ut nulla jam rubigine subripiens culpa mordeantur, ut in contemplatione conditoris sine felicitatis fine permaneant, et in hoc quod sunt conditae aeterna stabilitate subsistant. Quod bene apud Moysen ipsa de mundi origine historiae verba testantur (Genes. I, 6), cum et prius factum coelum dicitur, et hoc idem postmodum firmamentum vocatur, quia videlicet natura angelica et prius subtilius est in superioribus condita, et post ne unquam potuisset cadere, mirabilius confirmata. Possunt etiam per coelos, ut saepe diximus, electorum mentes exprimi, a cunctis terrenis

contagiis intimo amore suspensae. Qui quamvis corpore degant in infimis, quia tamen corde jam inhaerent summis, veraciter dicunt: Nostra conversatio in coelis est (Phil. III, 20). Qui solidissimi ut aere fusi sunt, quia ab integritate coeptae fortitudinis nulla mutabilitatis rubigine consumuntur. Quibus et fortiter contra adversa durantibus, auctoris voce dicitur: Vos estis amici mei, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Sed quamvis doctus et arrogans cum irridere sanctum virum nititur, irrisioni suae fortia dicta permisceat, a dictis tamen fortibus semper ad supervacua verba relabitur. Nam iterum deridendo subjungit:

VERS. 19.---Ostende nobis quid dicamus illi, nos quippe involvimur tenebris.

66. Ac si dicat: Tu, qui jam magna intelligentiae luce perfrueris, docere nos qui ignorantiae tenebris involvimur debes. Qui mox ab irrisione resiliens, despiciendo subjungit:

VERS. 20.---Quis narrabit ei quae loquor?

Ac si aperte dicat: Quae ego ei de suis laudibus acute sentiens non audita loquor, quis haec narrare vel postquam audierit potest? Sed quia cum doctrina et arrogantia in unius mentis habitatione confligit, a loquentis ore non solum sonat vivendi levitas, sed etiam gravitas sentiendi, postquam Eliu per arrogantiam leviter intumuit, dicens: Quis narrabit ei quae loquor? mox per doctrinam subdidit:

CAPUT XL

IBID.---Etiam si locutus fuerit homo, devorabitur.

67. Hominem de Deo loqui, est caecum de lumine disserere.---Omne quod aliquid devorat, hoc introrsus

trahens, ab intuentium oculis occultat, et rem quae videri in superficie potuit in profundum rapit. Homo igitur cum de Deo tacet, per rationem in qua est conditus esse aliquid videtur. At si loqui de Deo coeperit, illico quam sit nihil ostenditur, quia magnitudinis illius immensitate devoratur, et quasi in profundum raptus absconditur, quia fari ineffabilem cupiens, ipsa suae ignorantiae angustia deglutitur. Loquitur enim caro de spiritu, circumscriptus spiritus de incircumscripto, creatura de creatore, temporalis de aeterno, mutabilis de immutabili, mortalis de vivificante; et cum in tenebris positus internum lumen sicut est nesciat, homo, de aeternitate disserere cupiens, caecus de luce loquitur. Si ergo locutus fuerit homo, devorabitur, quia si effari homo aeternitatem sicut est appetit, etiam hoc sibi subtrahit quod de illa vel tacitus sentit. Sed ecce aeternitas tunc hominibus vere innotuit, cum se eis humanitate suscepta monstravit. Quae quia necdum revelata fuerat, de eisdem hominibus recte subjungitur:

CAPUT XLI

VERS. 21.---At nunc non vident lucem.

68. Per Christum lux hominibus affulsit.---De qua nimirum luce etiam per Prophetam dicitur: Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam (Matth. IV, 16; Isai. IX, 2). Sed haec eadem lux qualiter ab hominibus videatur, insinuat, cum protinus subdit:

IBID.---Subito aer cogetur in nubes.

Aer quippe ita ipsa sua tenuitate spargitur, ut nulla firmitate solidetur. Nubes autem tanto firmiores sunt quanto densiores. Quid ergo per aerem nisi mentes saecularium designantur, quae, innumeris hujus vitae desideriis deditae, huc illucque more aeris fluidae disperguntur? Sed aer in nubes cogitur, cum fluxae

mentes per superni respectus gratiam virtutis soliditate roborantur, ut intra sinum cordis recta sentiendo se colligant, et in vanis cogitationibus non liquescant.

69. Petrus et caeteri apostoli per gratiam in nubes solidati.---Aer Petrus fuerat, cum per terrena desideria sparsus, eum quasi aura transiens pro vita carnis cura piscationis agitabat (Matth. IV, 18). Aer etiam apostoli omnes exstiterant, qui jam per legem alta didicerant, sed necdum per fidem firma sapiebant (Ibid.). Subito autem aer in nubes coactus est, quia per respectum supernae gratiae fluxa corda piscantium in soliditatem versa sunt praedicatorum, ut eorum infirmae cogitationes fortia sentiendo densescerent, ac more nubium aquas scientiae caperent, et subter jacentem terram verbis praedicationis irrigarent, quo peracto ministerio, ad coeli secreta recurrerent, atque ad aeternam requiem finito labore pervenirent. Unde et bene mox subditur:

CAPUT XLII

IBID.---Et ventus transiens fugabit eas.

70. Irrigato praedicatione Evangelii mundo, nubes illae a nostris oculis fugatae.---Ventus quippe transiens est vita praesens. Ventus ergo transiens nubes fugat, quia mortalis vita percurrens praedicatores sanctos a nostris oculis corporaliter occultat. Ventus transiens nubes fugat, quia vitae temporalis excursus a carne apostolos subtrahit, et eos a terrae superficie in secreta requie quasi in coelorum cardine abscondit. Sed quia usque ad mortem praedicare non desinunt, et praesentis vitae spatium more nubium cum verborum pluvia excurrunt, quid eorum laboribus in sancta Ecclesia agatur adjungit, cum protinus subdit:

CAPUT XLIII

VERS. 22.---Ab Aquilone aurum veniet.

71. A gentilibus Christiana religio potissimum propagata.---Quid per Aquilonem, nisi peccati frigore constricta gentilitas designatur? quam ille sub jugo suae tyrannidis tenuit qui superbiens dixit: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (Isai. XIV, 13, 14). Quid vero auri nomine, nisi animae fideles exprimuntur? De quibus per Jeremiam dicitur: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus (Thren. IV, 1)? Aurum quippe obscuratum doluit, quia in quibusdam claritatem innocentiae versam in culpae nigredinem vidit. Ab Aquilone ergo aurum venire dicitur, quia per respectum gratiae Redemptoris a gentilitate dudum perfidiae torpore frigida intra sanctam Ecclesiam pretiosa Deo vita fidelium multiplicatur. Ab Aquilone etenim aurum venit cum ab ipsis idolorum cultoribus vera in Domino fides clarescit. Sed conversis ad fidem gentibus, Judaea contradicit, et ad praemiorum retributionem coelestium dedignatur suscipere eos qui dudum fuerant cultores idolorum. Unde post conversionem gentium Petro dicitur: Quare introisti ad viros praeputum habentes, et comedisti cum eis (Act. XI, 3)? Quo contra recte per Isaiam Dominus dicit: Dicam Aquiloni: Da; et Austro: Noli prohibere (Isai. XLIII, 6). Sicut enim per Aquilonem gentilitas, sic per Austrum Judaea signatur, quae quasi meridiano sole incaluit, quia, Redemptore in carne apparente, fervorem fidei prima suscepit. Aquiloni ergo da dicitur cum offerre Deo suae fidei munera gentilitas imperatur. Austro autem jubetur ne prohibeat, quia Hebraeis in fide consistentibus praecipitur ne vitam gentium repellendo condemnent. Unde hic quoque quia dictum est: Ad Aquilone aurum veniet, apte subjungitur:

IBID.---Et a Deo formidolosa laudatio.

72. De gentium conversione apostoli et alii ex circumcissione fideles Deum laudaverunt.---Sic enim formidolosa laudatio a Deo venire dicitur, ac si ab his qui in parte Dei sunt id est a fidelibus venire diceretur. Auro igitur ab Aquilone veniente, a Deo formidolosa laudatio prodiit, quia dum claritatem suae fidei gentilitas obtulit, multitudo Hebraeorum fidelium divina judicia pertimescendo laudavit. Sed quomodo ab Aquilone veniat aurum, quomodo ab his qui sub Deo sunt formidolosa laudatio erumpat, ipsa nobis historia sacri eloquii ostendit. Scriptum quippe est: Cornelius centurio cohortis quae dicitur Italica, religiosus et timens Deum, cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper, vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi: Corneli. At ille intuens eum, timore correptus dixit: Quis es, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuae et eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei (Act. X, 1 seq.). Aurum ergo ab Aquilone venit, dum in conspectu Dei ex gentibus cum eleemosynis oratio ascendit. Quod cum Petrus fratribus retulisset (Ibid., 12), quomodo vel Cornelius angelum, vel ipse de coelo submitti ad se linteum cum bestiis reptilibus ac volatilibus vidisset, vel quomodo Spiritus sanctus etiam ante baptisma gentilium corda perfuderit, qui nunquam in Judaeorum mentibus nisi post aquam baptismatis venit, protinus scriptum est: His auditis tacuerunt, et glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo et gentibus Deus poenitentiam ad vitam dedit (Act. XI, 18). Multitudo ergo fidelium formidolosam Deo laudem obtulit, quae, salvatis gentibus, a suo se murmure, dona coelestis gratiae admirando, compressit. Unde ipse quoque Petrus miratur, dicens: In veritate comperi quod non est personarum acceptor Deus (Act. X, 34).

73. Et de Judaeorum reprobatione timuerunt.---Sed cum gentes fidem suscipiunt, cur ab eis qui jam fideles sunt formidolosa venire laudatio dicitur, cum laeta venire

potius quam formidolosa debuisset? Sed idcirco conversis gentibus, ab Hebraeis jam fidelibus formidolosa laudatio prodiit, quia nimirum juste Judaea repulsa est, dum pie est gentilitas vocata; et damna suae repulsionis timuit, dum lucra alienae vocationis vidit. Unde nos quoque quotidie, dum iniquos quosque ad inopinatam vitae celsitudinem provehi repente conspiciamus, sub occultis Dei judiciis timendo gaudemus, ne per occulta judicia quosdam Deus qui digni putantur deserat, qui per haec ad se eos qui indigni aestimantur vocat. Sequitur:

CAPUT XLV

VERS. 23.---Digne eum invenire non possumus.

74. De Deo qui magnus est fortitudine, iudicio et iustitia, digne sentire non possumus.---Et si invenire jam eum possimus, non tamen digne, quia quidquid in illo sentimus ex fide est, et non ex specie. Hoc tamen quod jam se invenisse considerat adjungit, dicens:

IBID.---Magnus fortitudine et iudicio et iustitia, et enarrari non potest.

Magnus quippe est fortitudine, quia fortem adversarium superat, et de domo illius vasa contumeliae auferens in misericordiae vasa permutat. Magnus iudicio, quia etsi hic electos suos per adversa deprimit, eos quandoque in gloria aeternae prosperitatis extollit. Magnus iustitia, quia etsi hic diu tolerat, quandoque tamen reprobos sine termino damnat. Bene autem subditur: Et enarrari non potest. Qui enim sentiri digne non valet, quanto minus dici? Sed melius hunc utcunque dicimus, si sub considerationis ejus formidine admirando taceamus. Sequitur:

CAPUT XLVI

VERS. 24.---Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

75. Qui recte praedicant, sed non vivunt, damnationis suae praecones fiunt.---Hoc loco Eliu viros eos qui ad intelligentiam sunt fortes appellat. Et notandum quod non ait: Et non audebunt contemplari sapientes; sed, Qui sibi videntur esse sapientes. Quibus videlicet verbis peritos quidem, sed arrogantes insinuat. Eliu ergo dum multa fortiter sentit, in locutionis suae fine se tetigit. Viri namque arrogantes et docti cum recte non vivunt, sed tamen recta dicere doctrinae impulsione compelluntur, ipsi damnationis suae aliquomodo praecones fiunt, quia dum ea quae agere respuunt praedicantes insinuant, suis se vocibus damnatos clamant. Contra quos bene per Psalmistam dicitur: *Conversi sunt in arcum perversum (Psal. LXXVII, 57)*. Arcus quippe perversus ipsum a quo intenditur percutit. In dictis autem suis arrogantium linguae arcui perverso sunt similes, quia dum contra elationem verba faciunt in suis auctoribus sagittas figunt. Unde summa cura providendum est ne accepta sapientia, cum ignorantiae tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, et jam sapientia esse nequeat. Quae etsi virtute locutionis fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obscurat.

76. Alia bona summa, alia media.---Alia namque sunt bona summa, alia bona media. Bona enim summa sunt, fides, spes, charitas. Quae cum veraciter habentur, in malum inflecti non possunt. Bona autem sunt media, prophetia, doctrina, curationum virtus, et caetera (I Cor. XII, 10), quae ita inter utrumque sunt posita, ut aliquando per haec sola aeterna patria, aliquando vero gloria terrena requiratur. Medias ergo has virtutes dicimus, quas ad quodcumque mens appetit inclinamus. Quibus perceptis ita uti animus sicut terrenis divitiis potest. Per terrenas namque divitias alii in gloriae ostentatione superbiunt, alii erga proximorum indigentiam ministeria

pietatis operantur. Cum per doctrinam igitur atque prophetiam laus exterior quaeritur, quasi per corporales divitias terrena gloriae culmen ambitur. Cum vero doctrina atque prophetia lucrandis animabus impenditur, quasi acceptae divitiae egenis fratribus largiuntur. Quia ergo saepe per ipsa dona, quae se percipere exultat, a manu dantis incautus animus elongat, vigilantia provisione curandum est ut et prius subigantur vitia, et post sub circumspectione dona teneantur. Nam si in eis mens incaute se deserit, non per haec adjuta subvehitur, sed quasi pro anteactis laboribus remunerata reprobatur. Unde fit etiam ut accepta virtus dum in usu transitoriae laudis assumitur, quia vitio militat, virtus non sit. Quia enim origo virtutis humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quae in radice propria, id est in humilitate perdurat. A qua nimirum si abscinditur arescit, quia vivificantem se in intimis humorem charitatis perdit.

77. Mira S. Davidis in summis humilitas. Pugnando hostes; humilitatem sectando semetipsum vicit.---Sed quia per hoc quod ab Eliu dicitur, Non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes, occulta cordis elatio reprobatur, intueri libet quanta virtutum munera David perceperat, atque in his omnibus quam forti se humilitate servabat (I Reg. XVII, 36; XVIII, 25). Quem enim non extolleret ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Goliath sternere, a rege proposita, extinctis Allophylis, numerosa praepudia reportare, promissum tandem regnum percipere, cunctumque Israeliticum populum sine ulla contradictione possidere (II Reg. III, 18)? Et tamen cum arcam Dei in Jerusalem revocat (Ibid., VI, 14), quasi oblitus praelatum se omnibus, admistus populis ante arcam saltat. Et quia coram arca saltare, ut creditur, vulgi mos fuerat, rex se in divino obsequio per saltum rotat. Ecce quem Dominus cunctis singulariter praetulit, sese sub Domino et exaequando minimis, et

abjecta exhibendo contemnit. Non potestas regni ad memoriam reducitur, non subjectorum oculis saltando vilescere metuit, non se honore praelatum caeteris ante ejus arcam qui honorem dederat recognoscit. Coram Deo egit vilia vel extrema, ut illa ex humilitate solidaret quae coram hominibus gesserat fortia. Quid de ejus factis ab aliis sentiatur ignoro; ego David plus saltantem stupeo quam pugnantem. Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Domino semetipsum vicit. Quem Michol filia Saul adhuc ex tumore regii generis insana, cum humiliatum despiceret, dicens: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris (Ibid., 20), protinus audivit: Vivit Dominus, quia ludam ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum. Ac paulo post ait: Et ludam, et vilior fiam plus quam factus sum, eroque humilis in oculis meis (Ibid., 22). Ac si aperte dicat: Vilescere coram hominibus appeto, quia servare me coram Domino ingenuum per humilitatem quaero.

78. Alii humiliter de se sentiendo, despici metuunt; alii despici cupiendo de sua humilitate superbiunt.---Sunt vero nonnulli qui de semetipsis humilia sentiunt, quia in honoribus positi nil se esse nisi pulverem favillamque perpendunt, sed tamen coram hominibus despecti apparere refugiunt, et contra hoc quod de se interius cogitant, quasi rigida exterius venustate palliantur. Et sunt nonnulli qui viles videri ab hominibus appetunt, atque omne quod sunt dejectos se exhibendo contemnunt: sed tamen apud se introrsus quasi ex ipso merito ostensae vilitatis intumescunt, et tanto magis in corde elati sunt quanto amplius in specie elationem premunt. Quae utraque unius elationis bella magna David circumspectione deprehendit, mira virtute superavit. Quia enim, de semetipso intus humilia sentiens, honorem exterius non quaerit insinuat, dicens: Ludam et vilior fiam (Ibid., 22). Et quia per hoc quod vilem se exterius praebuit, nequaquam interius intumescit, adjungit:

Eroque humilis in oculis meis (Ibid., 22). Ac si dicat: Qualem me exterius despiciens exhibeo, talem me et interius attendo. Quid ergo acturi sunt quos doctrina elevat, si David ex carne sua venturum Redemptorem noverat, ejusque gaudia prophetando nuntiabat, et tamen in semetipso cervicem cordis valida discretionis calce deprimebat, dicens: Eroque humilis in oculis meis?

79. Dei sapientiam contemplari nequeunt qui sibi sapientes videntur. Sectanda laudabilis fatuitas.---Bene ergo per Eliu dicitur: Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes. Contemplari enim Dei sapientiam non possunt qui sibi sapientes videntur, quia tanto ab ejus luce longe sunt, quanto apud semetipsos humiles non sunt, quia in eorum mentibus dum tumor elationis crescit, aciem contemplationis claudit; et unde se lucere prae caeteris aestimant, inde se lumine veritatis privant. Si igitur veraciter sapientes esse atque ipsam sapientiam contemplari appetimus, stultos nos humiliter cognoscamus. Relinquamus noxiam sapientiam, discamus laudabilem fatuitatem. Hinc quippe scriptum est: Stulta mundi elegit Deus, ut confundat sapientes (I Cor. I, 27). Hinc rursum dicitur: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens (Ibid., III, 18). Hinc evangelicae historiae verba testantur quia Zachaeus cum videre prae turba nihil posset, sycomori arborem ascendit, ut transeuntem Dominum cerneret. Sycomorus quippe ficus fatua dicitur. Pusillus itaque Zachaeus sycomorum subiit, et Dominum vidit (Luc. XIX, 4 seq.), quia qui mundi stultitiam humiliter eligunt, ipsi Dei sapientiam subtiliter contemplantur. Pusillitatem namque nostram ad videndum Dominum turba praepedit, quia infirmitatem humanae mentis, ne lucem veritatis intendat, curarum saecularium tumultus premit. Sed prudenter sycomorum ascendimus, si provide eam quae divinitus praecipitur stultitiam mente tenemus. Quid enim in hoc mundo stultius quam amissa non quaerere, possessa

rapientibus relaxare, nullam pro acceptis injuriis injuriam reddere, imo et adjunctis aliis patientiam praeberere? Quasi enim sycomorum nos ascendere Dominus praecipit, cum dicit: Qui auferit quae tua sunt ne repetas (Luc. VI, 30). Et rursum: Si quis te percusserit in dextram maxillam, praebe illi et alteram (Matth. V, 39). Per sycomorum Dominus transiens cernitur, quia per hanc sapientem stultitiam etsi necdum ut est solide, jam tamen per contemplationis lumen Dei sapientia quasi in transitu videtur. Quam juxta Eliu verba videre nequeunt, qui sibi sapientes esse videntur, quia ad conspiciendum Dominum in elata cogitationum suarum turba deprehensi, adhuc sycomori arborem non invenerunt.

>>sequitur Pars 9>>